B4 Per 187

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1912-
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1912 * ΤΟΜΟΣ ΚΔ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολίτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΧΟΡΙΚΙΗ — ΥΠΟ Ι. Φ. ΜΙΛΛΕΡ

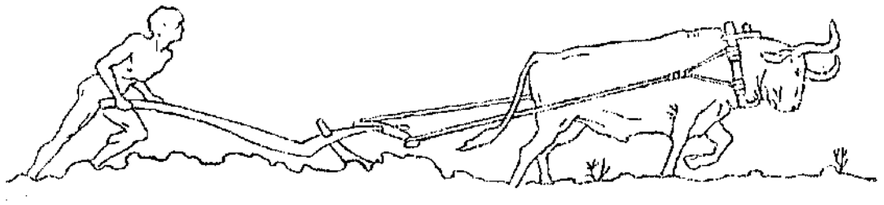

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΒ΄ 20 ΜΑΪΟΥ 1912

ΤΟ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ, Η ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ

Εἶναι, ὡς γνωστόν, τὸ Μαυροβούνιον (Τσερναγόρα, Montenegro) μικροσκοπικὸν βασίλειον, μόλις ἀπὸ διακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας ψυχῶν οἰκούμενον, πτωχότατον καθ' ὅλα, χώρα μονότονος καὶ κατηφής, χωρὶς πεδιάδας, χωρὶς πρασινάδα καὶ ἄνοιξιν, ἀποτελουμένη μόνον ἀπὸ βουνὰ στακτόχροα, ὑψηλὰ καὶ ἀπόκρημνα μὲ πολλὰς χαράδρας καὶ φάραγγας καὶ κατάλληλα κυρίως διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς φωλεὰ ἀετῶν καὶ ἐνδιαίτημα θηρίων.

Εἰς τὰ βουνὰ ταῦτα μετὰ τὴν μυριόνεκρον ἐν ἔτει 1389 γενομένην μάχην τοῦ Κοσσυροπεδίου (Κόσσοβο, *κός ὀβᾶ* τουρκιστὶ πεδιὰς πτηνῶν) καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάλυσιν τοῦ σερβικοῦ Κράτους, εἶχον χάριν σωτηρίας καταφύγει τὰ λείψανα τῶν Σέρβων εὐγενῶν, διὰ νὰ ἀποφύγωσι τὴν δουλείαν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἐξακολουθήσωσι τοὺς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγῶνας των. Τὸ θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν κέντρον των ἐγκατέστη εἰς τὸ παρὰ τὴν Κετίγνην ἱερὸν Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου (Ἰβάν), τὴν δὲ ἀνωτέραν θρησκευτικήν, πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἐξουσίαν ἐνήσκει ὁ ἑκάστοτε *Βλαδίκα*, Πρίγκηψ Ἐπίσκοπος τοῦ Μαυροβουνίου.

Ὅταν ἡ τουρκικὴ κατάκτησις εἶχε πλέον προχωρήσει καὶ πρὸς τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην, ἀπειλοῦσα ἐκεῖθεν καὶ αὐτὴν τὴν Βιέννην, τὸ Μαυροβούνιον ἀπέμεινεν ἐν μέσῳ τοῦ φοβεροῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Ἰσλὰμ ὡς μικρά τις καὶ ὑψηλὴ καὶ πανταχόθεν ἀποκεκλεισμένη κορυφή, τὰ κράσπεδα τῆς ὁποίας διηνεκῶς ἔδερε τὸ κῦμα τῆς κατακτήσεως, τεῖνον πολλάκις ἐν στιγμῇ παραφορᾶς καὶ τρικυμίας νὰ καλύψῃ καὶ αὐτὴν τὴν κορυφήν, ἀποσυρόμενον ὅμως εὐθὺς ἀμέσως, ὅταν ἐκόπαζεν ὁ ἄνεμος καὶ ἐπήρχετο σχετική τις ἠρεμία. Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐφρόντιζον πολὺ νὰ καταλάβωσι καὶ ἐξουσιάσωσι αὐτὰ τὰ βουνά, τὰ ξηρὰ καὶ αἰχμηρά, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδὲν καλὸν εἶχον νὰ προσκομίσωσι, ἡ δὲ φύλαξίς των ἀπῄτει φρουρὰν ἰσχυρὰν καὶ διαρκῆ, ἧς ἡ συντήρησις καθίστατο ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν δύσκολος.

Ἀπὸ τὰ βουνὰ αὐτὰ ὡς ἀπὸ ὁρμητήριον, ὁσάκις ἡ πεῖνα τοὺς ἐξηνάγκαζεν ἢ ἡ δίψα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τοῦ αἵματος τοὺς παρώρμα, κατήρχοντο οἱ Μαυροβούνιοι εἰς τὰς κάτωθι πεδιάδας καὶ ἐκεῖ προέβαινον εἰς λεηλασίας καὶ διαρπαγάς, ἀποσυρόμενοι κατόπιν εἰς τὰ κρησφύγετά των καὶ ἀποκομίζοντες τὴν λείαν των καὶ ὡς τρόπαιον πολέμου τὰς κεφαλὰς τῶν φονευθέντων Τούρκων. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματά των, ἐξυμνούμενα ὑπὸ τῆς δημώδους Μούσης εἰς δημοτικὰ τραγούδια, προκαλοῦντα τὴν μίμησιν εἰς τοὺς ἐπιγιγνομένους.

Ἡ φήμη τοῦ Μεγάλου Πέτρου τῆς Ρωσίας, πολεμοῦντος τοὺς Τούρκους, εἶχε φθάσει καὶ μέχρι Μαυροβουνίου. Πέτροβιτς, ὁ τότε Βλαδίκα, μετέβη εἰς Ρωσίαν πρὸς συνάντησίν του, ἔλαβε δὲ ὡς δῶρον δέκα χιλιάδας ρούβλια καὶ ἐνθαρρύνσεις πλείστας. Ἔκτοτε χρονολογεῖται ἡ διαρκὴς καὶ στενὴ φιλία, ἡ συνδέουσα τὸ Μαυροβούνιον μετὰ τῆς Ρωσίας καὶ καθιστῶσα τοῦτο οἱονεὶ ἐξάρτημα αὐτῆς καὶ διαρκῆ συμμέτοχον εἰς τοὺς πολέμους της κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ ἑκάστοτε Βλαδίκα ἐθεώρει πλέον καθῆκόν του ἵνα, ἅμα ἀναλαμβάνων τὴν ἐξουσίαν, μεταβῇ εἰς Ρωσίαν καὶ ἐκεῖ λάβῃ τὸ χρῖσμα καὶ τὰ δῶρα· ὁπόταν δὲ ἐν ἔτει 1851 ὁ Βλαδίκα Δανῆλο ἠθέλησε νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὴν ἐξουσίαν καὶ καταστῇ ἁπλοῦς λαϊκὸς ἡγεμὼν (γοσποδάρ), ἀναγκαίαν καὶ πάλιν πρὸς τοῦτο ἐθεώρησε τὴν εἰς Ρωσίαν

μετάβασίν του καὶ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Τσάρου.

Μόνον κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον τὸ Μαυροβούνιον δὲν ἠθέλησε νὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν Ρώσσων καὶ ἠρνήθη τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ὁ Τσάρος δυσαρεστηθεὶς ἀπέσυρε τὴν προστασίαν του, ὁ δὲ Πρίγκηψ Δανῆλο ἐθεώρησε καλὸν νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους καὶ ἐκζητήσῃ τὴν προστασίαν Ναπολέοντος Γ' ἥτις καὶ πολλαχῶς τῷ ἀπέβη ὠφέλιμος.

Κατὰ τὸν τελευταῖον Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, ὁ τότε Ἡγεμὼν καὶ ἤδη βασιλεὺς Νικήτας (διαδεχθεὶς τὸν θεῖόν του Δανῆλον) πρῶτος ἔλαβε τὰ ὅπλα, σπεύσας εἰς βοήθειαν τῶν κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπαναστησάντων Ἑρζεγοβινίων καὶ τελευταῖος πάλιν κατέθηκεν αὐτά, πολεμήσας μετὰ εἴκοσι καὶ ἓξ περίπου χιλιάδων Μαυροβουνίων καὶ τριακοσίων τηλεβόλων κατὰ ἑκατὸν δέκα καὶ ἑπτὰ χιλιάδων Τούρκων καὶ προξενήσας εἰς αὐτοὺς μεγίστας ἀπωλείας.

Διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τὸ Μαυροβούνιον ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν κόπων καὶ θυσιῶν του ἐλάμβανε σπουδαιοτάτην ἐπέκτασιν ὁρίων καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τοῦ Νόβι-Παζὰρ καὶ τῆς Ἀλβανίας, εἰς τὸ Συνέδριον ὅμως τοῦ Βερολίνου, χάρις εἰς τὰς ἐπιμόνους προσπαθείας τῆς Αὐστρίας, βοηθουμένης καὶ ὑπὸ τῆς Γερμανίας, καὶ τὴν προκληθεῖσαν ἐξέγερσιν τῶν Ἀλβανῶν, εἶδε τὴν ἐπέκτασίν του ταύτην τὰ μέγιστα περιοριζομένην, μόλις δὲ κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὴν μικρὰν πεδιάδα τῆς Ποδγορίτσης, καὶ τὸ διαμέρισμα τοῦ Ἀντιβάρεως καὶ τοῦ Δουλτσίνου καὶ νὰ εὕρῃ οὕτω διέξοδον εἰς τὴν θάλασσαν (Ἀδριατικήν).

Κατ' Αὔγουστον τοῦ 1910 τὸ Μαυροβούνιον ἀνεκηρύχθη βασίλειον. Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας, ὁ διάδοχος τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου, ὁ βασιλεὺς τῆς Βουλγαρίας μετὰ τοῦ πρίγκηπος Βόριδος, ὁ μέγας δοὺξ τῆς Ρωσίας Νικόλαος Νικολάγεβιτς, ὁ διάδοχος τοῦ σερβικοῦ θρόνου καὶ ἄλλοι ἀντιπρόσωποι καὶ ἐπιτροπεῖαι ἄλλων Κρατῶν, ἦλθον εἰς Κετίγνην ἵνα συνεορτάσωσι τὸ γεγονὸς καὶ συγχαρῶσι τὸν βασιλέα τοῦ Μαυροβουνίου.

***

Ἀπὸ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου (1878) νέα ἐποχὴ ἐξελίξεως ἀρχίζει διὰ τὸ Μαυροβούνιον· ἐνῷ πρότερον καὶ κατ' αὐτὸ τὸ Συνέδριον τῶν Παρισίων (1856) ἡ Τουρκία δὲν ἤθελε ποσῶς νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἡ τοιαύτη δὲ ἀξίωσις τῆς Τουρκίας τυγχάνουσα καὶ τῆς ἰδιαιτέρας ἐγκρίσεως τῆς Ἀγγλίας, οὐδεμίαν ἤγειρεν ἐπίσημον διαμαρτυρίαν ἐκ μέρους τῶν Δυνάμεων, ἤδη ἀναγνωρίζεται πλέον διεθνῶς ὡς ἀνεξάρτητος Ἡγεμονία καὶ δίδεται αὐτῇ καὶ διέξοδος πρὸς τὴν θάλασσαν, τοῦθ' ὅπερ τὰ μέγιστα συντελεῖ εἰς τὴν αὐτοτέλειαν καὶ αὐθυπαρξίαν της.

Ἕως τότε ἡ ἰδιαιτέρα σημασία τοῦ Μαυροβουνίου συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἀποτελῇ ἓν τμῆμα τῆς Ρωσίας, κεχωρισμένον μὲν καὶ ἀπομεμακρυσμένον ἐξ αὐτῆς γεωγραφικῶς, ἡνωμένον δὲ πολιτικῶς, θρησκευτικῶς καὶ στρατιωτικῶς, ἓν φρούριον ρωσικὸν ὀρεινὸν καὶ δυσπόρθητον, κλὴν ἀπομεμονωμένον, ὑποβοηθοῦν καὶ συντρέχον τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σλαυϊσμοῦ ἐναντίον τοῦ Ἰσλὰμ καὶ ἀπασχολοῦν τοὺς Τούρκους ἐκ τοῦ ἑτέρου ἄκρου τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, τοῦ δυτικοῦ, καθ' ὃν χρόνον οἱ Ρῶσσοι ἐπολέμουν πρὸς ἀνατολάς.

Ἀφότου ὅμως διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου ὁλόκληρος ἡ Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη, ἀμφότεραι χῶραι σλαυϊκαί, ἔχουσι περιέλθει εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Αὐστρίας, προσωρινὴν μὲν τὸ πρῶτον, ἐσχάτως δὲ μετατραπεῖσαν εἰς διαρκῆ, τὸ Μαυροβούνιον δὲν ἀποτελεῖ πλέον ἁπλοῦν ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου δορυφόρον τῆς Ρωσίας ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἀλλὰ τὸν κυριώτερον πρόσκοπον, φυλάττοντα ἀγρύπνως ὁμοῦ μετὰ τῆς Σερβίας τὴν διὰ τοῦ Νόβι-Παζὰρ πρὸς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλονίκην κάθοδον τῶν Αὐστριακῶν, ἕτοιμον νὰ ὁίψῃ τὴν πρώτην κραυγὴν κινδύνου καθ' ὅλον τὸν σλαυϊκὸν κόσμον καὶ δυνάμενον ὁπωσδήποτε, πάντοτε δὲ πρόθυμον νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα καὶ ἀπασχολήσῃ τὴν Αὐστρίαν καὶ δώσῃ οὕτω καιρὸν εἰς τὴν Ρωσίαν νὰ σκεφθῇ καὶ ἐπέμβῃ καὶ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων ἀδελφῶν.

Οὕτω τὸ Μαυροβούνιον, γενόμενον ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος Ἡγεμονία, περιώρισε κατὰ πολὺ τὴν ἐναντίον τοῦ Τούρκου ὁρμήν του, καίτοι δὲν ἐλλείπουσι, κατ' ἀραιὰ ὅμως ὁπωσδήποτε χρονικὰ διαστήματα, αἱ κατὰ τὰ σύνορα συγκρούσεις καὶ συμπλοκαί, προκαλοῦσαι πολλὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐν ἔτει 1883 κατὰ πρώτην φορὰν εἶδεν ὁ κόσμος καὶ τὸν Ἡγεμόνα τοῦ Μαυροβουνίου ἐπισκεπτόμενον τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διατηροῦντα φιλικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ δεχόμενον τὰ δῶρα του.

Τὸ Μαυροβούνιον εἶναι, ὡς εἴρηται, χώρα πτωχή, πτωχοτάτη χωρὶς ἐμπόριον καὶ ἐξαγωγὴν καὶ χωρὶς καμίαν παραγωγήν· ὁ προορισμός του καὶ ἡ θέσις του ἀπαιτοῦν νὰ εἶναι καλῶς ὀχυρωμένον, καλῶς ἐξωπλισμένον καὶ πάντοτε ἑτοιμοπόλεμον· τοῦτο προϋποθέτει στρατιωτικὸν προϋπολογισμόν, ὃν ἀδύνατον καθίσταται νὰ βαστάσῃ τὸ Μαυροβούνιον· ὅλος ὅμως ὁ στρατιωτικὸς προϋπολογισμὸς ἔρχεται κατ' εὐθεῖαν ἐκ Πετρουπόλεως, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ ἰδιαίτερα ἔξοδα καὶ διπάνται τοῦ βασιλέως Νικήτα καταβάλλονται ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου ταμείου τοῦ Τσάρου.

***

Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχει προσδώσει εἰς τὸ Μαυροβούνιον ἡ ἀπόκτησις παραλίας ἐν Ἀδριατικῇ.

Μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας ὑφίσταται πάντοτε χάσμα καὶ ἐκκρεμὲς τὸ ζήτημα τῆς ἐπικρατήσεως ἐν τῇ Ἀδριατικῇ, ζήτημα ὅπερ καίτοι συμμίζους, τὰς θέσεις ὅμως ἐν ἀμοιβαίᾳ δυσπιστίᾳ καὶ ἐνεργόρσει. Ἐὰν ἡ Αὐστρία κατέβαινεν εἰς Θεσσαλονίκην, ἵνα ἔχῃ ἐξησφαλισμένα τὰ νῶτα της, ἔδει νὰ καταλάβῃ καὶ τὴν Ἀλβανίαν. Καταλαμβάνουσα ὅμως τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὰς ἐκτεταμένας ἀλβανικὰς ἀκτὰς ἀντικρυζούσας τὴν Ἰταλίαν, ἡ Αὐστρία θὰ καθίστατο διαρκὴς ἀπειλὴ ἐναντίον τῆς Ἰταλίας. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡ Ἰταλία κατελάμβανε τυχὸν τὰς Ἀλβανικὰς ἀκτὰς καὶ ὀχύρου αὐτάς, θὰ καθίστα τὴν Ἀδριατικὴν καθαρῶς λίμνην Ἰταλικήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ Αὐστρία θὰ εὑρίσκετο ἀποκεκλεισμένη, τοῦθ' ὅπερ οὐδαμῶς συμφέρει αὐτῇ. Διὰ νὰ μὴ ἐρίζωσι λοιπὸν αἱ δύο, πρέπει νὰ εὑρίσκωνται ὡς πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν ἐν ἴσῃ περίπου μοίρᾳ, ἤτοι ἐν ἰσορροπίᾳ ἀκριβῶς εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ἰσορροπίας παίζει μέγιστον ρόλον καὶ τὸ Μαυροβούνιον, διότι ἡ ἰδική του παραλία, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν εἶναι, ἐπιφέρει ὅμως τὴν διακοπὴν εἰς τὴν προέκτασιν τῆς παραλίας τῆς Αὐστρίας (Δαλματίας), διὰ νὰ συνεχίσῃ δὲ ταύτην ἡ Αὐστρία, πρέπει ἢ νὰ καταλάβῃ τὸ Μαυροβούνιον, ἢ νὰ τὸ παρακάμψῃ, πρᾶγμα ὁπωσοῦν ἀρκετὰ δύσκολον ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀποτελοῦν δρόμον μετ' ἐμποδίων.

Τὸ Μαυροβούνιον λοιπὸν ἀποτελεῖ σημεῖον ἐν τῇ Ἀδριατικῇ, διακόπτον τὴν συνέχειαν τῆς Αὐστρίας, καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο καθίσταται βεβαίως μεγίστης σπουδαιότητος διὰ τοὺς πολιτικοὺς τῆς Ρώμης. Μεταξὺ Κυριακαλίου καὶ Κετίγνης ὑφίσταντο καὶ πρότερον ἀρκετὰ φιλικαὶ σχέσεις· ὁ γάμος τῆς Πριγκιπίσσης Ἑλένης τοῦ Μαυροβουνίου μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας ἐν ἔτει 1899 κατέστησε τὰς σχέσεις ταύτας στενοτάτας. Δύο ἕτεραι θυγατέρες τοῦ βασιλέως Νικήτα εἶχον συζευχθῆ μετὰ μελῶν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Οἴκου τῆς Ρωσίας· τὰ τοιαῦτα συνοικέσια ἐστερέωσαν καὶ ἐξύψωσαν κατὰ πολὺ τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν αἴγλην τοῦ οἴκου τοῦ Νικήτα. Τὰ Ἰταλικὰ κεφάλαια εὑρίσκουν ἀρκετὰ χρήσιμον καὶ ὡς φαίνεται ἐπωφελῆ ὁπωσδήποτε ἀπασχόλησιν ἐν Μαυροβουνίῳ, ὅλα δὲ ἢ τὰ περισσότερα δημόσια ἔργα, ὡς ἡ κατασκευὴ τοῦ λιμένος τοῦ Ἀντιβάρεως, τὸ μονοπωλεῖον τοῦ καπνοῦ, ὁ μικρὸς σιδηρόδρομος ἀπὸ Ἀντιβάρεως εἰς Βὶρ-Παζὰρ κ.τ.λ. ἀνατίθενται εἰς Ἰταλούς. Κατὰ καιροὺς ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας στέλλει πλούσια δῶρα εἰς τὸν πενθερόν του, συνιστάμενα, ἵπως καὶ τὰ τοῦ Τσάρου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τηλεβόλα καὶ ὅπλα καὶ πολεμεφόδια.

Τὴν σημασίαν τοῦ Μαυροβουνίου, ὡς θέτουσαν ἓν ὅριον, ἓν τέρμα εἰς τὴν συνέχισίν της ἐν τῇ Ἀδριατικῇ, ἐγκαίρως εἶχεν ἀντιληφθῆ ἡ Αὐστρία. Κατὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου ἅλλαι αἱ ἐνέργειαι τῆς διπλωματίας της ἐστράφησαν πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἵνα παρεμποδίσῃ τὴν πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης ἰδίᾳ ἐπέκτασιν τοῦ Μαυροβουνίου. Διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἐδημιουργεῖτο μία αὐτόνομος Βουλγαρία, ἥτις ἐνομίζετο τότε ὅτι θὰ ἦτο ὑπὸ τὴν διαρκῆ κηδεμονίαν τῆς Ρωσίας, ὁ δὲ βουλγαρικὸς στρατὸς θὰ ἀπετέλει τὸν πρόσκοπον τοῦ ρωσικοῦ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ὡς ἀντιστάθμισμα εἰς τὴν τοιαύτην ἐνδυνάμωσιν τοῦ σλαυϊσμοῦ, ἐλάμβανεν ἡ Αὐστρία τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην καὶ ὅλαι αἱ ἐνέργειαί της ἦσαν νὰ περιορισθοῦν τὰ ὅμορα πρὸς αὐτὴν σλαυϊκὰ Κράτη, ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον ἀντεστάθη ὅσον ἠδύνατο περισσότερον εἰς πᾶσαν προέκτασιν τοῦ Μαυροβουνίου. Ἡ Ρωσία, νομίζουσα ὅτι ἀρκετὰ κερδίζει ἐκ τῆς Βουλγαρίας, ἐφάνη ἐνδοτικὴ εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου ἀπαιτήσεις της, μεσάζοντος πρὸς τοῦτο τοῦ πρίγκηπος Βίσμαρκ.

Ἡ γερμανοαυστριακὴ διπλωματία ἐφάνη ἐξυπνοτέρα τῆς ρωσικῆς. Ἡ Αὐστρία χωρὶς νὰ πολεμήσῃ ἐκέρδιζε, τὸ δὲ Μαυροβούνιον, ὅπερ λόγῳ τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων του καὶ τῶν θυσιῶν, ἃς ἐκ τοῦ πολέμου ὑπέστη, ἔδει πρὸ παντὸς ἑτέρου γενναίως νὰ ἀμειφθῇ καὶ ἐπεκταθῇ, παρωρᾶτο φρικωδῶς, καὶ τὸ ἐλάχιστον τμῆμα παραλίας, ὅπερ ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ, τὸ ἐλάμβανε βεβαρημένον μὲ διαρκεῖς ὑποθήκας καὶ ὅρους ἐπαχθεστάτους. Ὁ αὐστριακὸς ἀετὸς κατώρθωσε νὰ ἐμπήξῃ τοὺς γαμψοὺς ὄνυχάς του εἰς τὰς σάρκας τοῦ μικροῦ Μαυροβουνίου.

Κατὰ τὸ 29ον ἄρθρον τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου, τὰ δεσπόζοντα τῆς μαυροβουνιωτικῆς παραλίας σημεῖα (οἱ λόφοι τῆς Spizza ἢ Spicca) παριχωροῦνται εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ δίδεται εἰς αὐτὴν τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ὀχυρώσῃ, ἀπαγορεύεται δὲ τοὐναντίον εἰς τὸ Μαυροβούνιον νὰ ὀχυρώσῃ τὰ ἰδικά του μέρη, τὰ δυνάμενα νὰ παραβλάψωσι τὰ ὀχυρώματα τῆς Αὐστρίας· ἀπαγορεύεται εἰς τὸ Μαυροβούνιον νὰ διατηρῇ πολεμικὰ πλοῖα καὶ νὰ ἔχῃ ναυτικὴν πολεμικὴν

σημαίαν αἱ μαυροβουνιακαὶ ἀμαξίαι διὰ εἶναι ἀπρόσιτοι εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα παντὸς Κράτους ἡ ναυτικὴ ἀστυνομία καὶ ὑγειονομική, ἐπηρεασε (la police maritime et sanitaire) καθ' ὅλην τὴν παραλίαν, διὰ ἐνεργοῦνται διὰ τῆς Αὐστρίας δι' αὐστριακῶν ἀτμοπλοίων ἡ ναυτικὴ νομοθεσία, ἡ ἰσχύουσα ἐν Δαλματίᾳ, διὰ ἰσχύῃ καὶ ἐν Μαυροβουνίῳ τὸ ναυτικὸν ἐμπόριον διὰ διευθύνεται ἐπὶ αὐστριακῆς σημαίας καὶ προστασίας τὸ Μαυροβούνιον, διὰ νὰ κατοικεύῃ καὶ διαμένῃ ἀδεῶς καὶ ἀδιαφόβως, διερχομένους διὰ τοῦ νέου ἐδάφους, τοῦ παραχωρηθέντος αὐτῷ διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου, δέον προηγουμένως νὰ συνεννοῆται μετὰ τῆς Αὐστρίας.

Ὅταν αὐθὶς μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Συντάγματος ἐν Τουρκίᾳ, ἡ Αὐστρία ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν ὁριστικὴν ἀπόφασίν της νὰ μετατρέψῃ τὴν διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἀναπεθεῖσαν αὐτῇ προσωρινὴν κατοχὴν τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης ὡς διαρκῆ καὶ τὰς διαθέσεις της νὰ θεωρήσῃ τὰς δύο ταύτας πλανῶσας χώρας ὡς ἐπαρχίας ἰδικάς της, ὁλόκληρος ὁ σλαυϊκὸς κόσμος ἐταράχθη, Σερβία δὲ καὶ Μαυροβούνιον ἡτοιμάσθησαν νὰ πολεμήσωσιν ἐναντίον τῆς Αὐστρίας. Καὶ ἡ μὲν Σερβία οὐδὲν ἐκέρδισεν ἐκ τῆς ἐπελθούσης πολιτικῆς κρίσεως, ἐνῷ τὸ Μαυροβούνιον, χάρις εἰς τὴν φιλικὴν μεσολάβησιν τῆς Ἰταλίας, θετικῶς μὲν οὐδὲν νέον ἔλαβεν, ἀπηλλάγη ὅμως κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τῶν ἐπαχθεστάτων περιορισμῶν, οἵτινες ἐβάρυνον αὐτὸ ἐκ τοῦ 29ου ἄρθρου τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου· τὸ ἄρθρον μετερρυθμίσθη καὶ ἐτροποποιήθη ὑπὲρ τοῦ Μαυροβουνίου.

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1909 κατέπλεε κατὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Μαυροβουνίου καὶ ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Pivet γαλλικὸς στόλος, ἀγκυροβολήσας πρὸ τοῦ Ἀντιβάρεως καὶ ἀποσταλεὶς ἵνα χαρετίσῃ τὸν βασιλέα Νικήταν ἐξ ὀνόματος τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας· τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἅπερ πρότερον ὡς ἐκ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου θὰ ἐξηγεῖτο ὡς αὐτόχρημα ἐχθρικὴ πρᾶξις, στεφομένη κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἑορτάσθη ἐκτάκτως καὶ μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς ἐν Μαυροβουνίῳ καὶ ἐξηγήθη κοινῶς ὡς ἔμπρακτος καὶ ἀριδαμφανὴς ἀπόδειξις τῆς καταργήσεως τῶν καταθλιπτικῶν καὶ ἐξευτελιστικῶν περιορισμῶν τοῦ 29ου ἄρθρου.

***

Τὸ Μαυροβούνιον εἶναι μικρὸν καὶ ἐδοκίμασε πλείστας συμφορὰς καὶ ἀπογοητεύσεις· οἱ Μαυροβούνιοι ὅμως, ὄχι μόνον δὲν ἀπελπίζονται, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον μετὰ μεγίστης αὐτοπεποιθήσεως πολλὰ ἐλπίζουσι διὰ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος των. Ἡ μεγάλη ἰδέα των ἔγκειται εἰς τὸ νὰ ἀναστηλώσωσι τὸ πάλαι ποτὲ Σερβικὸν Κράτος. Οἱ Μαυροβούνιοι εἶναι Σέρβοι τὴν καταγωγήν, τὸν ἐθνισμόν, τὴν γλῶσσαν θεωροῦσιν ὅμως ἑαυτοὺς ἀνωτέρους καὶ εὐγενεστέρους τῶν Σέρβων τοῦ βασιλείου τῆς Σερβίας, καθότι τὸ Μαυροβούνιον εἶναι ἡ μόνη ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου χώρα, ἥτις δὲν ἐγνώρισε τὸν ζυγὸν τοῦ Τούρκου, ὁ δὲ βασιλικὸς οἶκος του εἶναι ἀρχαιότερος καὶ συνδέεται δι' ἐπιμιξίας μετὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Ρωσίας καὶ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Ἰταλίας καὶ φιλοδοξεῖ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὅλου σερβικοῦ ἔθνους. Οἱ Σέρβοι τοὐναντίον ἔχουσιν ἀντιθέτους ἀξιώσεις, ἀπαιτοῦντες αὐτοὶ ὡς πολυαριθμότεροι καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένοι, νὰ ἡγοῦνται παντὸς τοῦ Σερβικοῦ. Εἰς τὰς τοιαύτας οἰκογενειακὰς μεταξὺ τῶν δύο μικρῶν βασιλείων ἔριδας, λίαν κατάλληλον πρὸς ἐκμετάλλευσιν ἔδαφος εὑρίσκει πάντοτε ἡ αὐστριακὴ διπλωματία.

Ὁ πατροπαράδοτος ἐχθρὸς τοῦ Μαυροβουνίου εἶναι ὁ Τοῦρκος, δηλαδὴ ὁ ἄμεσος γείτων του ὁ Ἀλβανός, καὶ πολλάκις ἐν τῇ ἔχθρᾳ του πρὸς τὸν Ἀλβανὸν δὲν ἔκαμεν διάκρισιν ἐὰν οὗτοι εἶναι Χριστιανοὶ ἢ Μουσουλμᾶνοι· ἄλλως τε οἱ πλεῖστοι τῶν Χριστιανῶν Ἀλβανῶν, τῶν οἰκούντων ἐν τῇ ἄνω Ἀλβανίᾳ τῇ συνορευούσῃ μὲ τὸ Μαυροβούνιον, εἶναι Καθολικοὶ καὶ οἱ Μαυροβούνιοι καυχῶνται διὰ τὴν ἐμμονήν των εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ τὴν ἀποστροφήν των πρὸς τὸν Καθολικισμόν. Ἀπό τινος τὸ ἀμοιβαῖον μεταξὺ Μαυροβουνίων καὶ Ἀλβανῶν μῖσος ἤρχισε σπουδαίως νὰ μετριάζεται, τάσεις συνδιαλλεκτικαὶ ἐπιδικνύονται ἑκατέρωθεν, τὸ δὲ Μαυροβούνιον φαίνεται καὶ ὑποβοηθοῦν καὶ ὑποθάλπον τοὺς ὑπὲρ αὐτονομίας καὶ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας τῶν Ἀλβανῶν. Τὸ τοιοῦτον φέρει αὐτὸ εἰς σύγκρουσιν μὲ τὴν Τουρκίαν, θὰ ἠπειλεῖτο δὲ πρὸ ὀλίγου ἀκόμη (Μάϊος 1911) καὶ πόλεμος μεταξὺ τῶν δύο τούτων Κρατῶν, ἐὰν δὲν ἐπενέβαινεν ἡ Ρωσία.

Ἀφότου στενοὶ συγγενικοὶ δεσμοὶ συνδέουσι τὰς αὐλὰς Ρώμης καὶ Κετίγνης, τὸ Μαυροβούνιον ἐξυπηρετεῖ ταὐτοχρόνως καὶ τὴν ρωσικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν πολιτικήν· τὸ τοιοῦτον ἔχει διευκολύνει μεγάλως ἡ μεταξὺ Ρωσίας καὶ Ἰταλίας ἐπελθοῦσα προσέγγισις, ἐπισφραγισθεῖσα διὰ τῆς κατ' Ὀκτώβριον 1909 μεταβάσεως τοῦ Τσάρου εἰς Ἰταλίαν (Racconigi). Τὸ ἀλβανικὸν ζήτημα ἐνδιαφέρει ἐξ ἴσου καὶ τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ ζητήματος τούτου τὸ Μαυροβούνιον, ὑπακοῦον εἰς τὰς συστάσεις καὶ εἰσηγήσεις τῶν δύο μεγάλων προστατῶν του, ἀναμένει τὸ μέλλον του.

Ν. Π. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ

ΤΟ ΒΥΣΣΙΝΙ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ*

Αὔγουστος 2

Ω, αὐτὴ ἡ νύχτα, θάρρεψα πὼς θάτανε ἡ τελευταία μας. Ἀκόμη μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ συνεφέρω ἀπὸ τὴ φρίκη καὶ τὴν ἡδονή. Ἡ πνοή της μὲ περιβάλλει, ἡ ἀγκαλιά της μὲ σφίγγει ἀκόμη, καὶ τὰ χείλια της τὰ αἰσθάνομαι πιασμένα μὲ πάθος ἀπὸ τὸ στόμα μου. Εἶχα πηδήσει ἀπὸ τὴ γωνιὰ ποὺ βρίσκεται ὁ πλάτανος. Ἡ Βέρα βγῆκε χλομή, ντυμένη λευκὰ ὅπως πάντα, καὶ κατέβηκε τὴ μαρμαρένια σκάλα τοῦ κήπου, ἴδια νεράϊδα μέσα στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Ἐγὼ ἔφτασα πρῶτος στὴ σέρνα ποὺ τὴν σκεπάζει πληματαριὰ σιδερένια, κουκουλωμένη ἀπὸ μιὰ τριανταφυλλιά, δέντρο γέρικο, ποὺ τώχε καλὸς ἔμαθα ἀργότερα φυτέψει ἡ μητέρα της. Ὅταν βρέθηκε κοντά μου, ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά μου, ἔρριξε τὰ δυό της χέρια γύρω ἀπὸ τὸ λαιμό μου καὶ μὲ κύταζε μὲ ἔκστασι. Δὲν μπορῶ νὰ θυμηθῶ τί εἴπαμε ἐκείνη τὴ στιγμή, ἴσως δυὸ λόγια μόνο ν' ἀνταλλάξαμε, ὅμως μοῦ φαίνεται πὼς ἡ ζωὴ ὅλου τοῦ κόσμου δὲ θὰ φτάξῃ ἂν θελήσῃ νὰ διηγηθῇ κανείς, τί εἴπαμε στόμα μὲ στόμ' ἀγκαλιασμένοι. Καὶ ἡ στιγμὴ ἐκείνη ὅταν ἔκαψε σὰν κάτι νὰ ζητοῦσε, σὰν κάτι νἄθελε, λιγωμένη, ὅταν μὲ μιὰ μισάκουστη φωνὴ ἴδιος κλαυθμὸς πνιγμένος, καθισμένη ὅπως ἤτανε στὰ γόνατά μου ἄφηκε τὸ χαϊδεμένο κεφαλάκι της στὸν ὦμο μου, καὶ μένα χάϊδι μαλακὸ μ' ἄρπαξε τὸ δικό μου γιὰ νὰ τὸ κατεβάσῃ στὸ πρόσωπό της . . .

. . . Φαίνεται πὼς τὴν ὥρα κείνη, μιὰ νυχτερίδα μεγάλη, ἡ γεροντότερη ἴσως νυχτερίδα τῆς Ἀττικῆς, βγῆκεν ἀπὸ μιὰ ρωγμὴ ἀρχαίας ἐκκλησιᾶς τρίζοντας καὶ χτυπῶντας τὶς ξερὲς μεμβράνες τῶν φτερῶν της καὶ ὑψώθηκε στὸ ἄσπρο φῶς. Ἔπλεξε γύρους ἐπιληπτικοὺς στὶς ἀσβεστωμένες καπνοδόχες, τράβηξε σχήματα καβαλιστικὰ εἰς τὸ ἐπίπεδο τῶν δρόμων ποὺ ἡ σκόνη των ἐφωσφόριζε στοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψι, ἔτρεξε πάνω ἀπὸ τὶς στέγες καὶ χάθηκεν ἀγριεμένη στὸ περιβόλι μας. Σὰν ἐξωτικὸ πουλὶ θὰ γύριζε ποιὸς ξέρει πόσην ὥρα πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας τ' ἀγκαλιασμένα, γιατὶ τώρα θυμᾶμαι πὼς κάτι ἔτριζε καὶ θορυβοῦσε μὲ φτερούγισμα κουφὸ πρὶν τιναχτοῦμε καὶ οἱ δυὸ ὁλόρθοι. Μεγάλες ὁλοστρόγγυλες σταλαγματιὲς μᾶς εἴχανε γγίξει τὰ πρόσωπα καὶ τώρα πέφτανε ἴδια κομμάτια στερεὰ στὴ γῆ. Ὁ λαμὸς τῆς Βέρας ἤτανε κατακόκκινος καὶ μιὰ νυχτερίδα, ἴδια τύφλα μαύρη ποὺ ἴσιωνε καὶ κλοῦσε σπασμωδικὰ στὸ κενό, ρίχτηκε μὲ μανία, τὴν χτύπησε στὸ μέτωπο καὶ χάθηκε. Ἡ Βέρα ἔβγαλε μιὰ φωνὴ μισοπνιγμένη καὶ λιγοθύμησε. Πῆρα μερικὲς σταλαγματιὲς ἀπὸ τὸ αἷμα ποὺ κατρακυλοῦσε στὸ ἄσπρο φουλάρι της καὶ μονομιᾶς κατάλαβα. Ἡ νυχερίδα εἶχε μπερδευτῆ πάνω σὲ κάποιο τριανταφυλλο ποὺ μᾶς κύτταζε γυρμένο ἀπὸ τὴν κληματαριά, ἕτοιμο νὰ ξεφυλλιστῆ ἀπὸ ἐρωτικὴ συγκίνησι, καὶ τοῦ περέχυσε τὰ πέταλα. Ὅταν ἡ Βέρα ἄνοιξε τὰ μάτια της, τῆς ἔδειξα τὰ βελούδινα ἀνθόφυλλα, μὰ κείνη μισοπεθαμένη παρακάλεσε νὰ τὴν πάω ἴσαμε τὴν ἔξοδο, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ προσέξῃ στὰ λόγια μου. Δὲν εἶν' ἔτσι, μουρμούριασε. Αὐτὸ τὸ βυσσινὶ τριαντάφυλλο ποὺ ξεφυλλίστηκεν ἐπάνω μας σὰ σταλαγματιὲς ἀπὸ αἷμα, κακὸ σημάδι εἶναι γιὰ τὴ ζωὴ τῶν δυνωῦ μας· καὶ πρόσθεσε τρέμοντας:

— Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ μὲ ἄγγιξε στὸ μέτωπο κείνη ἡ μαύρη φτερούγα, μοῦ ριζώθηκε στὸ κεφάλι μιὰ ἰδέα τρομαχτικὴ ποὺ νὰ τὴν βγάλῃ δὲ θὰ μπορέσῃ κανεὶς ἀπὸ κεῖ μέσα. Ἡ νυχτερίδα κείνη, λὲς καὶ πὼς κάποιος μοῦ σφυρίζει ἀδιάκοπα, πὼς ἤτανε ἡ ψυχὴ τῆς μητέρας μου . . .

Β'

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ σκόρπια φύλλα ἑνὸς ἡμερολόγιου κουρελιασμένου, μαθαίνετε ὁλόκληρη τὴν ἱστορία του καὶ βλέπετε φῶς φανερά, τί δύναμι καὶ χάριν εἶχε μέσα ἡ ψυχή του.

Μιὰ μέρα, λίγο πρὶν νὰ σβύσουν καὶ οἱ δυό, ἦρθε στὸ σπίτι μου γιὰ νὰ μὲ δῇ. Πόσον ὑπόφερεν ὅταν μιλοῦσε γιὰ τὴ Βέρα του. Νοιώθω μοῦ ἔλεγε μέσ' στὴν καρδιά μου κάτι τι νὰ μὲ κεντᾷ ἴδιο ἀγκίστρι, μὰ δὲ ξέρω ἂν αὐτὸ εἶναι τὸ νύχι ἀετοῦ ποὺ θὰ μὲ ἀνεβάσῃ σέναν οὐρανὸ γιὰ εἶναι δράκοντα ποὺ θὰ μὲ βαραθρώσῃ μέσα στὴ θανατικὴ σπηλιά του. — Δάκρυα ἐχύνονταν ἀπὸ τὰ μάτια του . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Ἕνα ἄλλο μεσημέρι ἔτυχε νὰ συναντήσω τὴ μητέρα του: — Ἀρχίνισε τώρα νὰ τὸ σκάξῃ κάθε βράδυ, μοῦ εἶπε. Ἀπὸ τὸ πρωΐ μόλις φέξῃ, ἀνεβαίνει στὸ ἄλογο καὶ γυρίζει πίσω πολὺ ἀργά, τὸ βράδυ. Ἴσως γι' αὐτὸ ἔχει τόσο πολὺ ἀδυνατίσει. Καὶ ἔγεινε τόσο νευρικὸς αὐτὲς τὶς μέρες . . .

Πέρασαν μερικὲς βδομάδες ἀπὸ τότες. Ὅταν τὴν ξαναείδα σπίτι των, μοῦ φάνηκε σὰ νἄταν

* Τέλος. Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15 Μαΐου.

αγνοχωρισμένη. Είχε πλάψει βέβαια, γι' αὐτὸ τὰ μάτια της, βαρὰ καὶ ἐπίσημα, ἐπρόδιναν τὴν ἀγωνία μιᾶς καταιγίδας ποὺ μόλις εἶχε περάσει. Κάτι σὰ νὰ προσπάθαγε νὰ μοῦ κρύψῃ, κάτι νὰ μὴ φανερώσῃ ποὺ τὴν τρώμαζε. Ὑστερα ὅλα μοῦ τὰ διηγήθηκεν, ὅταν πῆγα νὰ τὴν παρηγορήσω, ἐπειτ' ἀπὸ τὴν κατασυφορή. Τὶς νυχτιὲς ποὺ ἄγρυπνος περνοῦσε στὸ παράθυρό του, τίς νυχτὲς ποὺ ἄπαρτζαν μέσ' στὸ διαμάτιό του χωρὶς νὰ τὸν καλημερίζουν στὸ κρεββάτι του. Τώρα ἐγώ, ἀπὸ κεῖνα ποὺ γνώριζα, ἀπὸ ὅσα μπόρεσα νὰ μάθω, ρωτῶντας καὶ κάτι ψαριάδες ἀπὸ τὴν Ἐλευσῖνα ποὺ ἔτυχε κάτι νὰ θαρρέψουν πὼς εἶδαν, ὅταν ἡ τράτα τους ἐπετοῦσε στὴν ἀκτὴ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὴν τρελλὴ φουρτοῦνα, θὰ περιγράφω ὅσον εἶναι δυνατὸ πιὸ σύντομα, τὴν τελευταία μέρα τῆς ζωῆς τοῦ Γιώργου καὶ τῆς Βέρας του.

Τὸ μεσημέρι, ἡ Βέρα, ποὺ εἶχε μάθει τὴν ἀπόφασί του, νὰ ἑνώσουν τὴν ἀγάπη των μέσα στὸ δάσος τοῦ Δαφνιοῦ κάτω ἀπὸ τὶς εὐλογίες ποὺ θὰ τοὺς ἔδιναν τὰ ξαπλωμένα κλαδιὰ τῶν πεύκων πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια των, σηκώθηκεν ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ πῆγεν ὁλόϊσα στὴν κάμαρά της. Περνῶντας ἀπὸ τὸ καπνιστήριο, εἶχε πάρει ἕνα μεγάλο ποῦρο, τὸ ἄναψε τώρα, ρίχτηκε πάνω σὲ μιὰ πολυθρόνα, καὶ μὲ μάτια ποὺ κανεὶς δὲ θὰ ἔλεγε πὼς εἶναι δικά της ἂν τὰ ἔβλεπεν ἐκείνη τὴν ὥρα, ρούφαγε τὶς φαιὲς καπνοστὲς ὅσες ξετύλιγαν ἀδιάκοπα τὰ ξεραμένα φύλλα, ποὺ ὁ ἥλιος τοῦ ἰσημερινοῦ εἶχε κάνει κάρβουνο ἀπὸ τὰ φλογερά του ὄργια. Σὲ λίγο, μέσα ἀπὸ τὰ χρωματιστὰ γυαλιὰ τῆς βεράντας, τὴν εἶδεν ἡ θεία της ν' ἀνεβαίνῃ στὸ ἄλογό της καὶ μὲ τροτάρισμα ὁλότυχο νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὸν κῆπο, χωρὶς ὅπως συνήθιζε νὰ χαιρετήσῃ ἕνα γέρον ὑπηρέτη, ποὺ τῆς ἄνοιγε τὴν πόρτα πάντοτε μὲ μιὰ μεγάλη δεβερέντσα.

Ὁ Γιῶργος τὴν περίμενε στὴν Ἱερὰν Ὁδόν, κοντὰ σένα μικρὸ σπιτάκι βαμμένο μὲ γλυκὸ νερόχρωμα, περιτριγυρισμένον ἀπὸ χῆνες ποὺ τὶς βόσκανε δυὸ ξανθομάλλικα γδυμνὰ χωριατόπουλα.

Σὲ λίγο, πέγαιναν καὶ οἱ δυὸ σιγὰ σιγά, ὁ ἕνας πλάϊ ἀπὸ τὸν ἄλλο, καὶ οἱ κουβέντες οἱ γλυκὲς καὶ τὰ λόγια ποὺ ἴδια μουσικὴ τοῦ Ὀρφεμπαχ ἀντιχοῦνε τώρα σ' αὐτιά τους, κάνουν στὸ διάβα τους νὰ ξεφυλλίζονται ἀπὸ τὴν ἡδονὴ τὰ ἀσπρολούλουδα, κ' οἱ πεπαροῦνες. Ὁ οὐρανὸς ἤτανε ζεστός, φαινότανε σκαμμένος καὶ βαθύς, καὶ μερικὰ σύνεφα λευκὰ σὲ σχήματα ἀνθρώπων, ἔμοιαζαν μεγάλους ἀποστόλους καὶ μυροφόρες εὐαγγελικές, ποὺ κράταγαν πλατιὰ σεντόνια στὰ χέρια των καὶ τράβαγαν κατὰ τὰ δυτικὰ ἀκρουριάνια, γιὰ νὰ ἐνταφιάσουν τὸν χρυσόμαλλο ἥλιο, ὅταν θάπεφτε ἀλοπόρφυρος ἀπὸ αἵματα, στὸ κατῶρλι τῆς δύσης.

Φτάνοντας στὸ Δαφνί, κατέβηκαν ἀπὸ τ' ἀλόγατα καὶ τἄδωκαν νὰ τὰ κρατήσῃ ἀπὸ τὸ χαλινάρι κάποιος δραγάτης ποὺ βρέθηκε ξαπλωμένος στὸν ἥλιο. Ἔπειτα πῆγαν στὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιὰ τὴν περίφημη γιὰ τὰ ψηφιδωτά της καὶ τοὺς τάφους τῶν φράγκων δουκῶν. Ἡ Βέρα ἤτανε γοητευμένη καὶ πότε θαύμαζε τὸν Ἅγιο Βάκχο, μιὰ νεανικὴ κατατομὴ διονυσιακῆς λεβεντιᾶς, ποὺ θαρρεῖς πὼς θὰ πετάξῃ τὸν χιτῶνα του γιὰ νὰ ξαπλωθῇ σὲ φαρδιὲς ἀγκαλιές, ὁλόγυμνος καὶ ζεστός· καὶ πότε τὸν μαθητὴ Ἰωάννη, πλαΐ ἀπὸ τὸν Σταυρωμένο, σὲ μιὰ στάσι τῆς Ἀγορᾶς, τόσο, ποὺ ἂν τοῦ ἔλειπεν ἡ χλαμύδα, θὰ παρουσίαζε τὸ μαλθακὸ ξεγύμνωμα τοῦ δελφικοῦ Ἀντίνοου. Βγήκανε ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ καὶ πήγανε κατὰ τὸ ἔρημο παρεκκλῆσι τοῦ Ἅγ Νικόλα, θάφτηκαν γιὰ μερικὲς στιγμὲς στὴν ὑγρὴ καὶ σκοτεινή του κρύπτη μὲ τὰ τετράγωνα φατνώματα, γεμάτα ἀπὸ κόκκαλα καλογήρων ποὺ πέθαναν, καὶ χωρὶς νὰ νοιώσουν πῶς, ἔτσι σὰ νὰ ξετρύπωσαν ἀπ' τῆς γῆς τὰ σπλάγχνα ἀμέτρητες γενετήσιες προσταγές. . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Βιαστικοὶ ἀνέβηκαν στὸν ἥλιον ἔπειτα, μελαγχολικοί, σὰν ἀπὸ τὴ σταχτιὰν ἐντύπωσι τῆς γῆς. Συλλογισμένοι κατέβηκαν ἐκεῖ ποὺ περίμεναν τ' ἀλόγατα. Ἐφαινόντανε κουρασμένοι καὶ σὰ θυμωμένοι ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον. Τῆς Βέρας τὰ μαλλιὰ ἦταν ἕτοιμα νὰ κυλιστοῦν στοὺς ὤμους της. . . . . .

. . . . . .

Ἐκαβάλησαν τ' ἀλόγατα καὶ φύγανε. Κάποια ἐντύπωση στενόχωρη λὲς καὶ τοὺς κυνήγαγε ποὺ γύρεναν νἀφίσουν πίσω. Δεξιὰ κι' ἀριστερά, τὰ πεῦκα ποὺ γέρναν τὰ κλαδιά των, ἕτοιμα νὰ τοὺς εὐλογήσουν, βγάζανε τώρα ἕνα βογγητὸ σὰν παράπονο, ὅταν ὁ ἀέρας ποὺ φύσαγε ἀπὸ τὸ Δαφνί, τοὺς ἔμαθε τὸ μυστικὸ τῆς κρύπτης.

. . . . . .

. . . . . .

Ξάφνω ἡ Βέρα κέντησε τὸ ἄλογό της καὶ μὲ τροτάρισμα ζωηρὸ χορεύτηδησε. Ἐκεῖνος τὴν ἐπρόκανε σὲ λίγο. Λέξι δὲν ἔβγαινε ἀπὸ τὸ στόμα τους. Ἐφαινόντανε κουρασμένοι καὶ σὰν θυμωμένοι ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον. Μαζὶ φανερώθηκαν στὴ γαλανὴ ἀκρογιαλιά. Στρίψανε δεξιὰ

καὶ πῆραν τὸν ἀνεβατὸ τὸ δρόμο ποὺ φτάνει ἴσαμε τὴν Ἐλευσῖνα.

Ὁ ἥλιος εἶχε τραβηχτῆ πίσω ἀπὸ τὶς βουνοκορφάδες τοῦ Μορνᾶ, καὶ σειρὲς πλατιὲς ἀπὸ σύνεφα κρεμασμένα, ἴδια κρόσια χρυσοστά, ἀπὸ τὴ μιὰν ἴσαμε τὴν ἄλλη γωνιὰ στ' ἀκρουριάνια, πῆραν ξάφνου λάμψες παλαιοῦ χαλκοῦ καὶ κατάντησαν σὲ λίγο ἀράχνες σκονισμένες, φαιές.

Ἡ θάλασσα ὕπουλη καὶ θαμπή, ἔβαφε τὴν ἐπιφάνειά της μὲ στενὲς γυαλιστερὲς λουρίδες. Κοπάδι ἀγριοπερίστερα πέρασαν βιαστικά, καὶ τὸ φτερούγισμά τους ἔκανε ἕνα παράξενο ἀνατρίχιασμα ἀπὸ πάνω. . . Ἔπειτα σὰ ν' ἀκούστηκαν δημλίες βιαστικὲς στὸν ἀέρα, σὰ νὰ μουρμούρισαν κάτι τὰ σύνεφα, ἡ θάλασσα καὶ τὰ βουνά, ἔτσι σὰ νὰ βριστήκανε θυμωμένα. Ἀπὸ τὸ ὑδάτινο ἄπειρο ποὺ σκοτισμένο ἀπὸ τὴν ὀργὴ στεκόταν καὶ πρόσμενε, πετάχτηκεν ἕνα μεγάλο ψαρι κόκκινο, σὰ νἄτανε ἡ γλῶσσα τῆς θάλασσας ποὺ κορόϊδεψε τὰ σύνεφα γιὰ νὰ τὰ προκαλέσῃ, πῆρε μιὰ βόλτα στὸν ἀέρα καὶ ξαναβούτηξε στὸ νερὸ ποὺ ἀρχίνησε νὰ σαλεύῃ.

Τὸ σύνθημα εἶχε δοθῆ. Ἕνας ἀνεμοστρόβιλος βαρὺς σωριάστηκεν ἀπὸ τὰ σύνεφα ἴδιο φανταστικὸ πετροβόλημα, τὸ ὑδάτινο δημιούργημα ὑψώθηκε πελώριο καὶ μοχθηρὸ γιὰ νὰ σκεπάσῃ, τὴν ἴδιαν ὥρα ποὺ οἱ βράχοι οὔρλιασαν σὰ νἄσαν χίλιοι σατανάδες ποὺ τοὺς εἶχαν ἀρχαγγέλοι κόψει τὶς οὐρές.

Μὲ τὶς πρῶτες κραυγὲς ποὺ ἔβγαλεν ἡ καταιγίδα, τράβηξαν φοβισμένοι τὰ λουριὰ γιὰ νὰ γυρίσουν πίσω. Γοητευμένη ἀπὸ τὸ ἄγριο θέαμα παράσερνεν ἡ Βέρα τὸ ἄλογό της πότε κατὰ τὴ λίμνη τὴν ἀρχαία ποὺ ξεδίπλωνε τὰ κύματά της μὲ ὁρμὴ στὸ δρόμο καὶ πότε κατὰ τὴν ἀκρογιαλιά, ὅπου ἐθρυματίζονταν οἱ μαῦροι ὄγκοι, μ' ἕνα ἀδιάκοπο μουγκριτό. Οἱ κρότοι τῶν βροντῶν ἀπὸ τὰ σύνεφα καὶ τῶν κυμάτων ἡ ἠχὼ ποὺ ξεμαλλιασμένη ἔτρεχεν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ζαντάνεψαν μέσα στὴ Βέρα τὴ μητέρα της, καὶ ἡ κόρη της ποὺ ἴσαμε τώρα καμιὰ δὲν ἔνοιωσε γιὰ τὴ μουσικὴ συμπάθεια, συνεπάρθηκεν ἐξάφνα στὴν τρέλλα τῶν ἤχων ποὺ ἡ φύσις ἡ θυμωμένη, ἴδιος Βάγνερ γιγάντιος, ἀνέβαζεν ἀπὸ μιὰ φανταστικὴν ὀρχήστραν ἀτμῶν, νερῶν καὶ πετρῶν.

Οἱ ἀφροὶ τῆς θάλασσας ὁρμοῦσαν ἴσαμε τὰ πόδια της, καὶ στὴ φωνὴ τὴν τρομαγμένη καὶ ὑστεριακὴ ποὺ ἔβγαζεν ἐκείνη, ριχνότανε ὁ Γιῶργος μὲ ξετρελλαμένα χέχανα γιὰ νὰ βουτήξῃ τ' ἄλογό του ἴσαμε τὰ γόνατα στ' ἀφρόνερα, ποὺ ἐβούΐζαν καὶ σούρνονταν πάλι στὴ θάλασσα. Ἕνα τρομαχτικὸν ἀστροπελέκι ἔσπασε κατὰ τὴ Σαλαμῖνα, καὶ βροχὴ δυνατὴ καὶ σκατάδι πηχτό, ἴδια καπνιά, γεμίσαν τὴν ἀτμόσφαιρα, ποὺ ὑπερτροφιὰ ἀπὸ ἠλεκτρικοὺς παλμοὺς ἔβγαζε σπίθες καὶ ὅλο κάτι σὰ νὰ τσουρούφλιζε στὸ ἄπειρο. Τὴν ἴδια στιγμήν, ἡ Βέρα τράβηξε τὸ γκέμια τοῦ ἀλόγου της ποὺ ἔδωκεν ἕνα σάλτο, ἀρνιασμένο ἀπὸ τὸν τρόμο, κ' ἔφυγεν ἴδια σαΐτα ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά, βουτῶντας μέσ' στὸν ἀμμο καὶ σὰ φίδια ποὺ μαυρίζανε σὰ λαφάκια τὸν ἄχτο.

Τώρα τὸ ζοντανὸ ὀργὸ ἀνέβαζε τ' ἄσπρα πλοκάμια του καὶ σκόρπιζε στὸ δρόμον ὁλόκληρο ἕνα σωρὸ δίχτια θαρρεῖς, μὲ σκοπὸ καταχθόνιο. Στὴν ἀρχὴν ἐκεῖνος τὴν εἶχε χάσει ἀπὸ μπροστά του γιατὶ ὁ δυνατὸς ἀέρας δὲν τὸν ἄφινε νὰ κυτάξῃ καλά. Τί ἰδέες τρελλῆς μελομανίας θέριεψαν ξαφνικὰ μέσα στὸ κεφάλι τῆς Βέρας, δὲν ἤτανε δυνατὸ νὰ γνωρίζῃ κείνη τὴν ὥρα ὁ Γιῶργος. Τοῦ φάνηκε μόνο πὼς εἶδε τὴ σκιά της νὰ παλαίβῃ μὲ χίλια ξωτικὰ ποὺ σαλτατηδοῦσαν ἀπὸ τὸ νερὸ γιὰ νὰ τὴν τραβήξουν μέσα. Ἔχασε τὰ σπηρούνια στὴν κοιλιὰ τοῦ ἀλόγου του καὶ ὥρμησε χωρὶς ἀναπνοὴ νὰ τὴν σώσῃ . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Ὁ δρόμος εἶχε κάτω ἀπὸ τὸ νερὸ βουλιάξει, καὶ ἡ θάλασσα ὁλοένα ἀνεβαίνοντας, ἐφρούσκωνε καὶ φαινότανε πὼς ἤθελε μὲ κάθε τρόπο νὰ κυριαρχήσῃ, νὰ σκεπάσῃ τὴν ξηρὰ καὶ νὰ χυθῇ καὶ νὰ περάσῃ ὅσπου ναύρῃ ἄλλη θάλασσα. Κρότοι νεροῦ ἀντηχοῦσαν στὸν ἀέρα σὰν κρόταλα ἀπὸ μέταλλο, κρόταλα ποὺ οἱ νεράϊδες τῆς παλαιᾶς θρησκείας παίζανε, μέσα ἀπὸ τὰ ὑποβρύχια λημέρια των . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . Ποιὸς μπορεῖ νὰ πῇ ποτέ του τὸ τί γίνεται μέσ' στὸ νερό; Στὴ σκοτεινὴ διαφάνεια τοῦ πόντου, ὅπου ἕνα φῶς γαλανὸ καὶ φιωὸ ἀναλιγόνεται σὰν ἀντανάκλασις ἀπὸ πάνω, μεγάλα ψάρια μὲ λέπια κίτρινα καὶ μαῦρα ἀργοπλέκουν καὶ σβήνουν στὶς ἄγριες τρύπες, ὅπου μέδουσες ὕπουλες φυλάγουν τὰ μυστήρια τοῦ βυθοῦ. Ἐξωτικὲς κλαίουσες, δέντρα ποὺ τὰ φυλλώματά τους καμένα ἀπὸ τὴν ἀρμύρα γέρνουν σὲ θύσανους ἀπὸ τρίχες μακριές, φυτρώνουν ἀνάμεσα σὲ πύργους ρυθμοῦ παραμυθιῶν, καμωμένους ἀπὸ κοχύλια, κόγχες μυτερές, ἀχιβαδόπετρες καὶ γυαλιστερὰ καβούκια χελωνίσια. Οἱ δυὸ καβαλάρηδες σὰν δελφίνια σκίζουν τοὺς ἀφρούς, μέσα ἀπὸ τὰ πράσινα μονοπάτια τῆς θάλασσας, τρέχουν ὁ ἕνας πλάϊ ἀπὸ τὸν ἄλλο, καλπάζουν καὶ οἱ δυὸ λαχανιασμένοι κατὰ τὸ δάσος τὸ φανταστικό, ποὺ κρύβει πίσω ἀπὸ ἄσπρα πετρωμένα κυπαρίσσια, τὸ

μαγεμένο κάστρο τῆς νεραϊδας ποὺ τοὺς καρτερεῖ. Τὸ παλάτι τὸ μαγεμένο, ποὺ εἶναι χτισμένο, ἀπὸ κοράλι μαῦρο καὶ κόκκινο πελεκημένο . . . . . .

. . . . . Χέρια ἀνέβαιναν ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ ἄλλα χέρια... Κ' ἡ θάλασσα κολλοῦσε τὸ πικρὸ φιλί της καὶ μουφαῖνεν ἀπὸ χείλια π' ἄφνιαν τὴν τελευταία τους πνοή, ἀνθρώπινες ἀγάπες... Καὶ τὰ μάτια τῶν ἐρωτευμένων ποϋμενιαν ὀρθάνοιχτα σὰν πέτρες παλαιῶν δαχτυλιδιῶν, χαρέτισαν τὰ ἄφρενα τοῦ γάμου των στεφάνια... Καὶ ψηλὰ στὰ σύνεφα, τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, νὰ τρεμοσβύνῃ κύτιζαν ἴδιο κεντήλι νυφικὸ σὲ μιὰν ἀπέραντη λευκὴ κρεββατοκάμαρα κρεμάμενο . . . . . .

. . . . . .

. . . . . Καὶ τώρα, ὅταν ἡ θάλασσα μαυρίζει καὶ ὁ ἀέρας ἀνεμίζει τὴν ἐπιφάνειά της καὶ σηκώνει διάσος ἀπὸ κύματα ποὺ ὁλόκληρο τὸ ξεφυλλίζει πάνω στὰ κοχύλια τῆς ἀκτῆς, μαυριά, μὰ πολὺ μακρυά, στὸ τελευταῖο ξεδίπλωμα τοῦ νεροῦ, ὁποιανῆς ψυχῆς ἡ ἀγάπη τέλειωσεν ἀπὸ πνιγμό, ξεχωρίζει δυὸ καβαλάρηδες νὰ σαλταπηδοῦν ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἀφροὺς καὶ νὰ γλυστροῦν ἀνάμεσα στὶς ὀδάτινες λεκάνες, ποὺ ἀνοίγουν καὶ κλοῦν. Εἶναι τὰ φαντάσματα τοῦ Γιώργου καὶ τῆς Βέρας, ποὺ ἀδιάκοπα τρέχουν, χωρὶς ποτὲ νὰ σταματήσουν, σὲ μιὰ φυγὴ ἑνὸς ἄγριου μεθυσιοῦ, ποὺ δὲ γνωρίζει τελειωμό . . . . .

. . . . . .

ΠΛΑΤΩΝ ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ

ΠΑΛΗΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ἡ 29 Μαΐου εἶναι ἡ πένθιμη ἐπέτειος τοῦ τέλους τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐπίκαιρος ἡ σελὶς τῆς Δευτέρας Ἀλώσεως τοῦ Ζαμπελίου:

Ἡ Ἱστορία διατηρεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰανισσάρεως, ὅστις, ὑπὸ τὴν ἀσπίδα του κεκαλυμμένος, καὶ τὴν ῥομφαίαν περιστρέφων ἐν τῇ δεξιᾷ, πρῶτος ἀλαλάζων ἔστησεν ἐπὶ τὸ τεῖχος τὴν Ἡμισέληνον. Ὁ γιγαντώδης οὗτος ἀνιχτρόπεις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἐκαλεῖτο Χασάνης Λουκαδίτης, Ἕλληνα τὴν καταγωγήν. Ἀλλὰ δὲν ἐπέζησεν εἰς τὸ τόλμημά του, οὐδὲ κἂν ἐπρόφθασε, κατὰ τὸ σύνθημα τοῦ Σουλτάνου, νὰ κηρύξῃ τῆς νίκης τὸ σημεῖον. Ἀτονίσας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν τραυμάτων, ἔπεσεν ἄφωνος πρὶν ἢ καλέσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ψευδοπροφήτου... Ὁ ὑπολογισμὸς τῆς κατασκήψεως ἦτανεν ἀνακριβής.

Ὁ ταλαίπωρος βασιλεὺς δὲν ἐγίνωσκε τὸ γινόμενον, διότι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἦτο μαχόμενος ἀλλαχοῦ. Μαθὼν δὲ τὴν συμφορὰν, τρέχει πρὸς τὴν πύλην ἐκείνην τοῦ ἱεροῦ Ῥωμανοῦ ὅθεν οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλθον ἐντὸς τῶν τειχέων, καὶ *βοηθήσας ὡς ἦλθον, καὶ τὴν φωνὴν ἀφαιρούμενον ἴχων ἐν τῇ δεξιᾷ, φίπτεται ἐν μέσῳ τῆς ἀμυνόμενος, καὶ κόπτει μετὰ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν τοὺς ἐναντίους, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀπωσάμενος.* Τὸ αἷμα ῥέει ποταμηδὸν ἐκ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν καὶ τῶν ἱματίων αὐτοῦ, καὶ πάντοτε κυπτῶν καὶ κτυπούμενος, φωνάζει: «Ἀδελφοὶ Χριστιανοί, ἀδελφοὶ Ἕλληνες, ἀδελφοί, ἔμπρός! τὴν ἐλευθερίαν ἢ τὸν θάνατον!» Ἡ φωνὴ του πληροῖ τὰς καρδίας τῶν ἀπελπισμένων ἀνδρῶν ἄξιον τῶν χρόνων τοῦ Κιαραΐσκου καὶ τοῦ Βοσσάρεως ὁρμῶσι τυφλοῖς ὁρμαῖς κατὰ τῶν ἀπίστων, — ὁ δὲ στέφανος τοῦ ὑπὲρ πατρίδος καὶ πίστεως μαρτυρίου κοσμεῖ τὰς κεφαλὰς τοῦ Θεοφίλου Παλαιολόγου, τοῦ Καντακουζηνοῦ, τοῦ Ἰωάννου Δαλμάτου καὶ ἑτέρων ἔτι στρατηγῶν, οἵτινες πίπτουσιν ἐνδόξως εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ Αὐτοκράτορος.

Οἱ Τοῦρκοι τέλος περιπαλοῦσι καὶ αὐτόν.

Ὁ Κωνσταντῖνος, ὁρῶν τὸν ἄφευκτον θάνατόν του, κραυγάζει πρὸς τοὺς ἀπαδοὺς του: «δὲν εἶναι κανεὶς ἐδῶ ὅστις νὰ λάβῃ τὴν κεφαλήν μου;» Οὐδεὶς ζωντανὸς ἦτο πλησίον του, δὲν ἦτο ἄλλο πάρεξ πτώματα Χριστιανῶν.

Ἐπὶ τέλους δέχεται καὶ αὐτός, ὅστατος πάντων, τὸν οὐράνιον ἐκεῖνον στέφανον περὶ οὗ ὀλίγον πρότερον ἔλεγεν, ἐνθαρρύνων τοὺς συναγωνιστάς του· τρωθεὶς εἰς τὸν ὦμον, πίπτει ἐπὶ τὸ τεῖχος τῆς Ὀρθοδοξίας ἡμιθανής, κατὰ τὸ 49 ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ ἐκπνέει εὐσεβής τε καὶ φιλογενὴς καθ' ἅπερ ἐβιώσατο.

Οἱ νεήλυδες, μετὰ ταῦτα, μὴ ἀπαντῶντες ἄλλο πρόσκομμα, εἰσπηδῶσιν ἀγεληδὸν εἰς τὰ ἔσωθεν τείχη, καὶ πατοῦντες ἐπὶ τοῦ πτώματος του Κωνσταντίνου, εἰσέρχονται ἐν τῇ πόλει, καὶ γίνονται πάντων ἐγκρατεῖς. Μετὰ πολλὴν ὥραν, εἷς ἐξ αὐτῶν, γνωρίζων τὸν κείμενον βασιλέα ἐκ τῶν Αὐτοκρατορικῶν πεδίλων, ἐφ' ὧν ὡς ἔθος, ἦσαν κεντημένοι οἱ χρυσοῖ ἀετοί, τέμνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ προσενεγκὼν αὐτὴν τῷ Μωάμεθ, λαμβάνει δῶρα καὶ βαθμούς. Τὸ λοιπὸν σῶμα τί ἐγένετο; οὐδεὶς οἶδε μετὰ βεβαιότητος· λέγεται, ὅτι εὑρόντες αὐτὸ τὴν ἑπομένην νύκτα οἱ Χριστιανοί, ἔδωκαν αὐτῷ ταφὴν εἰς τόπον ἄχρι τοῦ νῦν, καὶ ἴσως αἰωνίως ἄδηλον.

Ὡς δὲ ἡ φήμη διέδραμεν ὅτι ἡ Βασιλὶς ἠχμαλωτίσθη, πλῆθος ἀναρίθμητον Χριστιανῶν ὥρμησαν ἐπὶ τὸν λιμένα εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἐνετῶν καὶ Γενουήσων· ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς ὑπερβολικῆς εἰσβάλλοντες εἰς τὰς ναῦς πολλοὶ βυθίζονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πνίγονται. Οἱ δὲ πυλωροὶ τῆς Πόλεως ὁρῶντες τοὺς Ἕλληνας τρεπομένους ἀτάκτως εἰς φυγὴν καὶ παραδίδοντας οὕτω τὴν χώραν εἰς τὴν λεηλασίαν, μᾶλλον δὲ ἐνθυμούμενοι χρησμόν τινα λέγοντα, ὅτι, ἐάν ποτε οἱ κάτοικοι συνεστρέφοντο ὀπίσω ἤθελον ἐξάπαντες καταδιώξει τὸν ἐχθρόν, ἐβουλεύθησαν νὰ στενοχωρήσωσι τοὺς φυγαδευομένους εἰς τὴν ἀντίστασιν, δι' ὃ κλειδώσαντες τὰς πύλας, ἔρριψαν ἔξω ἀπὸ τοῦ τείχους τὰς κλεῖς. Τοῦτο κυρίως ὑπῆρξε τὸ αἴτιον τῆς φρικώδους ἐκείνης αἱματοχυσίας. Διότι τῆς ἐξόδου ἀπαγορευομένης, οἱ ἄνδρες, αἱ γυναῖκες, οἱ παῖδες καὶ ἅπασα τοῦ λαοῦ ἡ συρροὴ ὀπισθοδρομοῦντες, ὥρμησαν διὰ προφύλαξιν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας. Ἐν ἀκαρεῖ ὁ ὑπερμεγέθης ἐκεῖνος ναὸς ἐγένετο πλήρης. Ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς τὰ περιαύλια καὶ ἐπὶ τὰς στήλας καὶ εἰς τὰ θυσιαστήριον καὶ εἰς πάντα τόπον ἦτον ὄχλος ἀναρίθμητος· κλείσαντες δὲ τὰς θύρας, ὅλοι ὁμοφώνως, καὶ μετὰ βοῶν διακοπτομένων ἀπὸ ὀλολυγμοὺς καὶ θρήνους καὶ κραυγὰς ἀπελπισίας, ἱκέτευαν σωτηρίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ Τοῦρκοι λεηλατοῦντες, πυροκολοῦντες, σφάζοντες, αἰχμαλωτίζοντες, φθάνουσιν εἰς τὸν ναόν, καὶ εὑρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας, ἐπιχειροῦσι νὰ ῥίψωσιν αὐτὰς κάτω μετὰ πελέκεων.

Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν τρομερὰν ἐκείνην σκηνήν! τίς τοὺς θρήνους οἵτινες ἐγείροντο ἔσωθεν βροντοδέστεροι ἀνὰ ἑκατὸν κτύπημα τοῦ σιγηροῦ πελέκεως ἐπὶ τὴν θύραν! τίς τοὺς κλαυθμοὺς καὶ τὰς φωνάς, τῶν νηπίων, καὶ τὰ μοιρολόγια τῶν μητέρων, καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς τῶν πατέρων, καὶ τὰ δάκρυα τῶν συσσωρευθεισῶν Ἑλληνίδων παρθένων!

Αἰφνιδίως ἐγείρεται στιβαρὰ φωνή, σιγὴν εἰς τοὺς θρήνους ἐπιβάλλουσα. — Ὅσοι πιστοί, λέγει, παύσατε τοὺς κλαυθμούς, καὶ ἀκροάσθητε τῶν λόγων μου!

Ἦτον ἡ φωνὴ τοῦ Γενναδίου. Ὄρθιος ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, μὲ τὰς χεῖρας τεταμένας ἐπάνω μυρίων καὶ μυρίων κεφαλῶν, φέρων ἔτι τὸ ἔνδυμα τοῦ μεγάλου

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
Ὁ Διάδοχος ἐπιθεωρῶν — Ὁ στρατηγὸς Ἐντοῦ

σχήματος, ἐμείνετο ὁ διάδοχος τοῦ Κωνσταντίνου, ὁ ἀναβεβλημένος τοῦ πένθους τὴν μελαναν ἐνδυμασίαν Αὐτοκράτωρ τῆς ἀνατολῆς.

«Ἀδελφοί, ἐφωνεῖ, ὅτε οἱ θρῆνοι καθησύχασαν, καὶ δὲν ἠκούοντο πλέον εἰμὴ τὸ τραγικὸν τετράμετρον τοῦ κλέους, ἀδελφοί! Ἡ Αὐτοκρατορία τῶν Ρωμαίων ἐκρημνίσθη μετὰ τοσούτων αἰώνων ἴσως, καὶ φαίνεται μοι, ἐκρημνίσθη νῦν, ἵνα μὴ πλέον ἀνεγερθῇ. Ἀλλ' ἐὰν ἔπεσαν τὰ ἀμβάτα τοῦ κόσμου, τὸν κατεβλήθη ἡ τῆς Ρώμης ἀρχή, ὅμως ἡ παγκοσμιότη θρησκεία τῶν Γραικῶν — ὄχι — μὴ τὰς ἀλλάς καὶ παντοίας διαιτησίας σας, μὴ τὸ ἀθῶον αἷμα τὸ ὁποῖον ἐχύθη καὶ θέλει χυθῇ, οὐδὲ κατεβλήθη, οὐδὲ ἴσως οὐ ἐπάρχωσιν οὐρανὸς καὶ γῆ, θέλει καταβληθῇ! Τὰ προσκυνήματά σας ἀλλάττουσι θέσιν, τὸ ἱερὸν τοῦτο θυσιαστήριον μετατοπίζεται, ἀλλ' ἡ πίστις ἡ μέλλουσα νὰ σᾶς σώσῃ διαφυλάχθη ἀπὸ κινδύνων ἀνηκούστων, καὶ διαφυλαχθεῖσα θέλει αὕτη διαφυλάξει ὑμᾶς! Δὲν βλέπετε ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία ἐθριάμβευσεν; Ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδὲν πλέον φοβεῖται. Δὲν ἠκούσατε τὸν Τοῦρκον ὑποσχόμενον πρὸς τοὺς στρατιώτας του τὰ σκεύη σας καὶ τὰ ἐπιπλά σας, περὶ δὲ πίστεως μὴ ποιήσαντα λόγον οὐδένα; Ἀλλ' οἱ δυτικοὶ ἤθελον μὲν τὰ σκεύη σας καὶ τοὺς θησαυρούς σας, ἤθελον δὲ καὶ τὴν πατροπαράδοτον πίστιν σας, αὐτὸν τὸν ἀνεκτίμητον προγονικόν σας θησαυρόν, τὸν ὁποῖον ἐσώσω κατέχετε, πέλαι ἄθων καθ' ἡμῶν οὐ κατισχύσουσι. Καὶ λοιπόν, ἀδελφοί, παυσάμενοι τοὺς γογγυσμούς, ὑπακούσατε μετὰ θρησκευτικῆς μεγαλοψυχίας καὶ εἰς τοῦτο τὸ θέσπισμα τοῦ Ὑψίστου! Ναί μὲν γινόμεθα αἰχμάλωτοι, ἀλλὰ θέλομεν εἶσθαι καὶ ἐλεύθεροι ἐν πνεύματι Κυρίου· ἀληθῶς γινόμεθα ταπεινοί, ἀλλ' ἐλεύσεται καιρός, ἵτε θέλομεν πάλιν ἐπαρθῆ. Ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν! — Ἀκούσατε τί ὁ Θεὸς σᾶς φωνάζει ἀπὸ τοῦ ἁγίου τούτου Βήματος! Ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Καὶ ὑμεῖς οὐν λύπην μὲν νῦν ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν».

Ἦσαν οἱ ὕστεροι φθόγγοι τοῦ Εὐαγγελίου, οἵτινες ἤχησαν εἰς τὸν Ναὸν τῆς Σοφίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῇ 29 Μαΐου 1453.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΖΑΜΠΕΛΙΟΣ

ΜΥΣΤΗΡΙΑ*

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

Δάγνη, δὲν σ' ἀγαπῶ· ὅ,τι ἤθελα νὰ κάνω, παντοῦ μ' ἐμπόδισες, δὲν ἀγαπῶ τάνομά σου, μὲ πειράζει, τὸ στραβώνω, σὲ λέω Δάνγνη καὶ βγάζω τὴν γλῶσσα μου. Ἄκουσέ με, γιὰ τόνομα τοῦ Θεοῦ! Θέλω νἄρθω σ' ἐδένα, ὅταν σημάνῃ ἡ ὥρα μου καὶ εἶμαι πεθαμένος, θἄρθω καὶ θὰ σοῦ φανερωθῶ μ' ἕνα πρόσωπο σὰν τὸν φίντε τῶν χαρτιῶν, καὶ θὰ γίνω σκελετὸς καὶ θὰ σὲ κατατρέχω, θὰ χορεύω γύρω σου ἀπάνω στὸ ἕνα ποδάρι, καὶ τὰ χέρια σου θὰ πέφτουν παράλυτα στὸ ἄγγελμά μου. Θὰ τὸ κάνω! Ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάγῃ ἀπὸ σένα τώρα καὶ πάντα, δηλαδή, ὁ διάβολος νὰ σὲ πάρῃ — κόπο θερμὰ παρακαλῶ γι' αὐτό...

Κ' ἔπειτα, στὸ τέλος, τί; Πάλι σ' ἀγαπῶ· καί, Δάγνη, τὸ ξέρεις πολὺ καλὰ πὼς πάλι σ' ἀγαπῶ καὶ πὼς μετανοῶ γιὰ ὅλα μου τὰ κακὰ λόγια. Μὰ ἔπειτα, τί; Τί μ' ὠφελεῖ; Κ' ἔπειτα ποιὸς ξέρει ἂν ἔτσι δὲν εἶναι πάλι καλύτερα; Ἂν λές ἐσὺ πὼς ἔτσι εἶναι καλύτερα, τότε ἔτσι εἶναι· αἰσθάνομαι τὸ ἴδιο ὅπως ἐσύ, εἶμαι ἕνας ταλαιπωρημένος ὁδοιπόρος. Μὰ κ' ἂν εἶχες θελήσει, κ' ἂν εἶχες ἀφήσει ὅλους τοὺς ἄλλους κ' ἤρχόσουν μαζί μου — ποῦ οὔτε θὰ τὸ ἄξιζα, μὰ ἐπὶ τέλους, ἂς τὸ ὑποθέσωμε — τί θὰ ὠφελοῦσε κ' αὐτό; Θὰ ἤθελες μήπως νὰ μὲ βοηθήσῃς νὰ ἐκτελέσω ὅλα μου τὰ ἔργα, νὰ τελειώσω τὴν δουλειά μου καὶ τὸν προορισμό μου σ' αὐτὸν τὸν κόσμο — μὰ σοῦ λέγω, ντρέπομαι, ἡ καρδιά μου παύει νὰ χτυπᾷ ἀπὸ ντροπὴ ὅταν τὸ συλλογίζομαι. Θὰ ἔκανα ὅ,τι ἤθελες ἐσύ, γιατί σ' ἀγαπῶ, μὰ μέσα μου θὰ ὑπέφερα... Μὰ τί διάβολο ὠφελεῖ νὰ κάνω, τὴ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη, ἕνα σωρὸ ὑποθέσεις καὶ νὰ φαντάζωμαι πιθανότητες ποὺ δὲν εἶναι δυνατές. Δὲν θ' ἄρηνες ἐσὺ τοὺς ἄλλους σου ἀνθρώπους καὶ δὲν θὰ ἔρχόσουν μαζί μου μὲ περιγελᾷς μάλιστα καὶ μὲ περιφρονεῖς· τί ἔχω πιὰ λοιπὸν νὰ κάνω μαζί σου; Τελεία.

Σιγή.

Ἔπειτα, μὲ ταραχή:

Ἄλλως τε νὰ τὸ ξέρῃς, ἐγὼ πίνω αὐτὸ τὸ καλὸ νερὸ καὶ δὲν σκοτίζομαι καὶ τόσο γιὰ σένα. Εἶσαι πολὺ πολὺ ἀνόητη νὰ νομίζῃς πὼς σ' ἀγαπῶ, πὼς παίρνω ἀκόμα κι' αὐτὸν τὸν κόπο, ἐνῷ ὁ καιρός μου εἶναι τώρα μετρημένος. Μισῶ ὅλην σου τὴν ὕπαρξι ποὺ εἶναι μόνο στολισμένη καὶ φτιασμένη καὶ τιποτένια. Τὴν μισῶ, ὁ Θεὸς ξέρει πόσο, καὶ αἰσθάνομαι τὴν ὀργὴ μέσα μου σὰν μιὰ πνοὴ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὅταν σὲ σκέπτομαι. Τί θὰ μ' ἔκανες ἐσὺ δηλαδή; Χί, χί, κάνω ὅρκο πὼς βέβαια θὰ μ' ἔκαμνες ἕνα μεγάλο ἄνδρα. Χί, χί, μέσα μου ντρέπομαι γιὰ τοὺς μεγάλους σου τοὺς ἄνδρες...

Ἕνας μεγάλος ἄνδρας! Πόσοι μεγάλοι ἄνδρες ὑπάρχουν σ' αὐτὸν τὸν κόσμο; Πρῶτα, οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς Νορβηγίας, αὐτοὶ εἶναι οἱ πιὸ μεγάλοι. Ἔπειτα οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς Γαλλίας στὸν τόπο τοῦ Οὐγκὼ καὶ τῶν ποιητῶν. Ἔπειτα

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 31 Μαΐου 1911.

ἔρχονται οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἐκεῖ στὸ βασίλειο τοῦ Βαγνούμ. Κι' ὅλοι αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες χορεύουν ἀπάνω στὴν σφαῖρα τῆς γῆς ποὺ κοντὰ στὸν Σείριο δὲν εἶναι πιὸ μεγάλη ἀπὸ τὴν πλάτη μιᾶς ψύρας. Μὰ ἕνας μεγάλος ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἕνας μικρὸς ἄνθρωπος, ἕνας μεγάλος ἄνθρωπος στέκεται τόσο ψηλὰ ποὺ μπορεῖ νὰ ἴδῃ πάνω κι' ἀπ' τὸ δικό του ἀκόμα τὸ κεφάλι. Ὁ Λαβοναζιὲ παρακαλοῦσε ν' ἀναβάλουν τὸν ἀποκεφαλισμό του ὥς που νὰ τελειώσῃ μιὰ χημικὴ ἐξέτασι, δηλαδή: μή μου τοὺς κύκλους τάραττε! Χί, χί, τί κωμωδία! Ἀφοῦ οὔτε, μὰ τὸν Θεό, οὔτε ὁ Εὐκλείδης, ὁ Εὐκλείδης μὲ τ' ἀξιώματά του, δὲν αὔξησε τὴν ἀξία τῆς ζωῆς κατὰ ἕνα λεπτό! Ἄχ, τί τιποτένιο κ' ἔλεεινό, τί λίγο ὑπερήφανο ποὺ τὸν ἔκαναν αὐτὸν τὸν κόσμο τοῦ Θεοῦ!

Καὶ πᾶνε καὶ βαφτίζουν μεγάλο τὸν πρῶτο τυχόντα ἐπαγγελματία, ἕναν ποὺ κατὰ τύχην τελειοποιεῖ λίγο τὸν ἠλεκτρικὸ συμπυκνωτή, ἢ ἕναν ποὺ τυχαίνει νἄχῃ ἀρκετὰ δυνατοὺς μῦς γιὰ νὰ κάνῃ τὸν γῦρο τῆς Σουηδίας μὲ τὸ ποδήλατο. Ναί, καὶ βάζουν μεγάλους ἄνδρες νὰ γράφουν βιβλία πρὸς ὄφελος καὶ πρὸς δόξαν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν. Εἶναι, ἀλήθεια, πολὺ ἀπτεῖο! Στὸ τέλος θὰ καταντήσῃ καὶ κάθε κοινότης νἄχῃ τὸν δικό της μεγάλο ἄνδρα, ἕναν πάρεδρο, ἕναν μυθιστορημματογράφο, ἕναν ἐρευνητὴ τοῦ Πόλου ἐκτάκτου σπουδαιότητος. Κ' ἡ γῆ θὰ μένῃ πάντα τόσο ἐλεεινὴ κ' ἔρημη καὶ ἄδεια...

Δάγνη, τώρα εἶναι ἡ δική μου σειρά· σὲ περιγελῶ κ' ἐγὼ καὶ σὲ περιφρονῶ· τί τάχα ἔχεις ἐσὺ νὰ κάνῃς μαζί μου; Ἐγὼ ποτὲ δὲν θὰ γίνω μεγάλος ἄνθρωπος...

Μά, ἂς ὑποθέσωμε πὼς ὑπάρχει ὁλόκληρος σωρὸς μεγάλων ἀνθρώπων, μία λεγεὼν ἐξόχων πνευμάτων· γιατί ὄχι; Λοιπὸν τί, παρακάτω; Τὸ πλῆθος των θὰ μὲ τρομάξῃ; Ἴσια ἴσια, ὅσοι περισσότεροι, τόσο πιὸ κοινοὶ θὰ εἶναι! Ἢ μήπως ἔπρεπε νὰ κάνω ὅπως κάνει ὅλος ὁ κόσμος; Ὁ κόσμος πάντα ὁ ἴδιος εἶναι, παραδέχεται ὅ,τι παραδέχτηκαν οἱ ἄλλοι πρὶν ἀπ' αὐτόν· θαυμάζει, πέφτει καὶ προσκυνᾷ καὶ τρέχει πίσω ἀπ' τοὺς μεγάλους ἄνδρες καὶ φωνάζει: ζήτω! Λοιπόν, τὸ ἴδιο νὰ κάνω κ' ἐγώ; Κωμωδία! κωμωδία! Ὁ μεγάλος ἄνθρωπος κάθεται στὸ θέατρο· ἡ μιὰ δασκάλισσα σκουντᾷ τὴν ἄλλη δασκάλισσα στὸ πλευρὸ καὶ ψιθυρίζει: γιὰ δές, σ' ἐκεῖνο τὸ πρῶτο θεωρεῖο κάθεται ὁ τάδε καὶ ὁ τάδε μεγάλος ἄνθρωπος! Χί, χί! Κ' ἐκεῖνος, ὁ μεγάλος ἄνθρωπος; Εἰσπράττει, εἰσπράττει. Εἰσπράττει βέβαια. Οἱ μάγκες κάνουν καλά, ὁ θαυμασμός των τοῦ πρέπει, τὸν δέχεται, δὲν τὸν περιφρονεῖ, δὲν κοκκινίζει. Καὶ γιατί τάχα νὰ κοκκινίσῃ; Δὲν εἶναι μεγάλος ἄνθρωπος;

Ναί, μὰ ὁ Ὄγιεν ὁ φοιτητής, θὰ διεμαρτύρετο ἐδῶ. Κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος θέλει νὰ γίνῃ μεγάλος ἄνθρωπος, τίς διακοπὲς γράφει νὰ τελειώσῃ ἕνα μυθιστόρημα· θἄλεγε πάλι πὼς εἶμαι ἀσυνάρτητος: Κύριε Νάγκελ, θἄλεγε, δὲν εἶστε συνεπής, ἐξηγῆστε καλύτερα τὴν γνώμη σας!

Κ' ἐγὼ θὰ ἐξηγοῦσα τὴν γνώμη μου.

Μὰ ὁ Ὄγιεν θὰ ἦτον εὐχαριστημένος· θὰ ρωτοῦσε: Λοιπόν, κατὰ βάθος, δὲν ὑπάρχουν μεγάλοι ἄνθρωποι;

Βέβαια, ἔτσι θὰ ρωτοῦσε, ἀφοῦ μάλιστα θὰ τοῦ εἶχα ἐξηγήσει τὴν γνώμη μου! Χί, χί, ἔτσι θὰ τἀπαιρνε τὸ πρᾶμα. Λοιπὸν τότε ἐγὼ θὰ τοῦ ἀπαντοῦσα ὅσο καλὰ θὰ μποροῦσα. Θἄβρισκα πάλι τὰ νερά μου καὶ θἄλεγα: Ὑπάρχει τὸ λοιπὸν μιὰ λεγεὼν μεγάλων ἀνθρώπων· ἀκοῦτε τί λέγω; Ὑπάρχει ὁλόκληρη λεγεὼν ἀπὸ τέτοιους! Μὰ ἀληθινοὶ ὑπέροχοι ἄνθρωποι, τέτοιοι δὲν ὑπάρχουν πολλοί. Βλέπετε, αὐτὴ εἶναι ἡ διαφορά. Σὲ λίγο κάθε κοινότης θἄχῃ καὶ τὸν μεγάλο της τὸν ἄνδρα· μὰ ἕνας ὑπέροχος ἄνθρωπος δὲν ἔρχεται ἴσως οὔτε μιὰ φορὰ στὰ χίλια χρόνια. Ὅταν λέῃ «μεγάλος ἄνθρωπος» ὁ κόσμος, ἐννοεῖ ἕνα τάλαντο, μιὰ μεγαλοφυΐα καί, μὰ τὸν Θεό, μεγαλοφυΐα εἶναι μιὰ ἔννοια πολὺ δημοκρατική: τόσες καὶ τόσες ὀκάδες μπιφτέκια τὴν ἡμέρα δίνουν μεγαλοφυΐα στὴν τετάρτη, στὴν πέμπτη, στὴν δεκάτη δύναμι. Ἡ μεγαλοφυΐα, μὲ τὴν δημοκρατική της σημασία, δὲν εἶναι κάτι ἀνήκουστο, ἀφάντιαστο· εἶναι κάτι κοινό. Στέκεσαι μπροστά της, μὰ δὲν πέφτεις νὰ τὴν προσκυνήσῃς. Φαντάσου πὼς μιὰ βραδυὰ ξάστερη χειμωνιάτικη στέκεσαι στὸ παράθυρο ἑνὸς ἀστεροσκοπείου καὶ κυτάζεις ἀπ' τὸ παράθυρο τὸν Ὠρίωνα. Ἐκεῖ ἀκοῦς τὸν Φάρνλεϋ νὰ λέῃ: καλησπέρα, καλησπέρα! Γυρνᾷς καὶ βλέπεις τὸν Φάρνλεϋ νὰ ὑποκλίνεται βαθειά· ἕνας μεγάλος ἄνθρωπος μπῆκε ἀπ' τὴν πόρτα, μιὰ μεγαλοφυΐα, ὁ κύριος τοῦ πρώτου θεωρείου. Καὶ ἐσὺ βέβαια γελᾷς λίγο καὶ γυρίζεις πάλι νὰ ἴδῃς τὸν Ὠρίωνα. Αὐτὸ μοῦ συνέβηκε... Μὲ κατάλαβες; θέλω νὰ πῶ: ἀντὶ νὰ θαυμάζω τοὺς κοινοὺς μεγάλους ἄνδρες, ποὺ κάνουν τοὺς μάγκες στὸν δρόμο νὰ σκουντᾷ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπὸ σέβας, προτιμῶ τὶς μικρές, τὶς ἄγνωστες μεγαλοφυΐες, τοὺς νέους ποὺ πεθαίνουν τὸν καιρὸ ποὺ πᾶνε ἀκόμα σχολεῖο, γιατὶ ἡ ψυχή τους φαγίζει· μικρὲς τρυφερὲς ψυχούλες ποὺ πρέπει κανεὶς νὰ τὶς ἀπάντησε ἐνόσω ζοῦσαν, γιὰ νὰ ξέρῃ πὼς ὑπῆρξαν μιὰ φορά. Αὐτὸ εἶναι τὸ γοῦστο μου. Μὰ πρῶτα ἀπ' ὅλα λέγω: τὸ κυριώτερο εἶναι νὰ ξεχωρίζῃ κανεὶς τὴν μεγάλη ἀπὸ τὴν ὑπέροχη μεγαλοφυΐα, καὶ νὰ βαστᾷ τὴν ὑπέροχη, τὴν

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
Οἱ ξένοι στρατιωτικοὶ ἀκόλουθοι

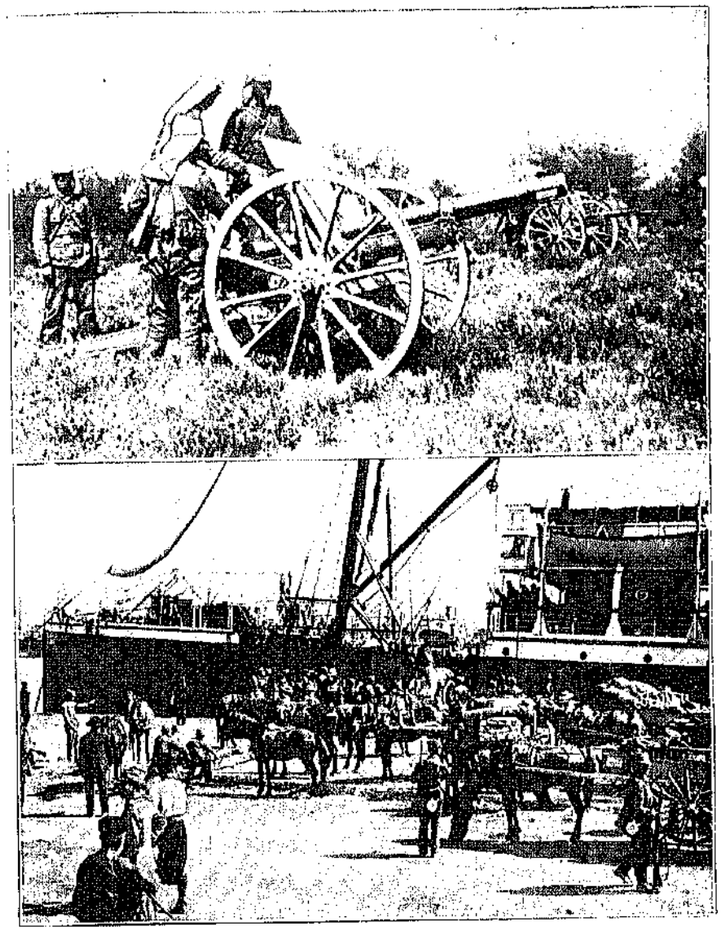

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
Ἡ σιδηρᾶ πυροβολαρχία Λαρίσσης — Ἐπιβίβασις εἰς τὸν Πειραιά

ψηλή, ψηλὰ γιὰ νὰ μὴ πέση καὶ πνιγῇ μέσα στὸν ὄχλο καὶ μέσ' στὴν χυδαιότητα· θέλω νὰ βλέπω τὸ ἀληθινὸ πνεῦμα, τὸ ὑπέροχο, στὴν θέσι τοῦ· κάνετε ἐκκαθάρισι, βγάλτε τὶς κοινὲς μεγαλοφυΐες ἀπ' τὴν μέση γιὰ νὰ βροῦμε τὴν ἀληθινὴ μεγαλοφυΐα, τὴν Αὐτῆς Ἐξοχότητα τὴν Ἀληθινὴ Μεγαλοφυΐα. . .

Τότε ὁ Ὄγιεν θὰ πῇ — ναί, τὸν ξέρω, θὰ πῇ: Μά, αὐτὰ ἀλήθεια εἶναι μόνο θεωρίες καὶ παραδοξογίες.

Μὰ ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ ἰδῶ γιατί εἶναι μόνο θεωρίες· δὲν μπορῶ νὰ τὸ ἰδῶ· ὁ Θεὸς νὰ μὲ βοηθῇ, μὰ τόσο διαφορετικὰ τὰ βλέπω ἐγὼ τὰ πράματα. Εἶναι δικό μου λάθος; ἐννοῶ, φταίω ἐγὼ προσωπικῶς; Ἐγὼ εἶμαι ἕνας ξένος, ἕνας ξενοτοπίτης μέσ' σ'αὐτὸν κόσμο, εἶμαι ἡ ἀποκρυσταλλωμένη ἰδέα τοῦ Θεοῦ, πῆτε με ὅπως θέλετε. . .

Καὶ ὅλο μὲ περισσότερη ταραχὴ ἐξακολουθοῦσε ὁ Νάγκελ:

Καὶ σᾶς λέγω: δὲν μὲ μέλει ὅπως κι' ἂν μὲ πῆτε, δὲν ὑποχωρῶ, δὲν ὑποχωρῶ μὰ τὴν αἰωνιότητα· σφίγγω τὰ δόντια μου καὶ πεισματώνω, ἐπειδὴ ἔχω δίκαιο· μπορῶ νὰ στέκομαι μόνος μου ἐναντίον ὅλου τοῦ κόσμου καὶ νὰ μὴν ὑποχωρῶ! Τὸ ξέρω αὐτὸ ποὺ ξέρω καὶ μέσα μου ἔχω δίκαιο! Καμιὰ φορὰ ἔτσι σὲ μιὰ στιγμὴ μοῦ φανερώνεται μὲ μιᾶς ἡ βαθειὰ κι' ἀπέραντη ἁρμονία τῶν πραγμάτων. Ἔχω νὰ προσθέσω καὶ κάτι ἄλλο ποὺ ξέχασα, δὲν ὑποχωρῶ, ὅλες σας τὶς ἀναησίες γιὰ τοὺς μεγάλους ἀνθρώπους θέλω νὰ τὶς συντρίψω. Ὁ Ὄγιεν ἰσχυρίζεται πὼς ἡ γνώμη μου εἶναι θεωρία· καλά, ἂν ἡ γνώμη μου εἶναι θεωρία, τότε τὴν ἀφήνω καὶ σᾶς φέρνω μιὰ ἄλλη γνώμη ποὺ εἶναι καλύτερη, ἐπειδὴ ἐγὼ τίποτα δὲν φοβοῦμαι. Καὶ σᾶς λέγω. . . σταθῆτε μιὰ στιγμή, εἶμαι βέβαιος πὼς μπορῶ νὰ πῶ κάτι πολὺ καλό, γιατὶ ἡ καρδιά μου εἶναι γεμάτη δίκαιο. Λοιπὸν λέγω: τὸν κύριο τοῦ πρώτου θεωρείου δὲν τὸν ἔχω περὶ

πολλοῦ, τὸν περιφρονῶ, εἶναι τρελλός, εἶναι ἕνας παλιάτσος, ἀηδιάζω ὅταν τὸν βλέπω πὼς καμαρώνει. Μήπως ὁ μεγάλος ἄνθρωπος μόνος του κάνει τὴν μεγαλοφυΐα του; Δὲν γεννιέται μ' αὐτήν; Λοιπὸν γιατί νὰ τοῦ φωνάζωμε ζήτω;

Καὶ ὁ νέος Ὄγιεν φωνάζεται πάλι πὼς μὲ συνέλαβε ἐπ' αὐτοφώρῳ νὰ λέω μιὰ ἀσυνέπεια. Μὰ ἐγὼ πάλι τοῦ λέω, γιατὶ τὸ ἅγιο δίκαιον μὲ κατέλαβε ὁλόκληρο: Οὔτε τὸ ὑπέροχο πνεῦμα δὲν θαυμάζω, κατασυντρίβω μάλιστα καὶ τὴν Αὐτῆς Ἐξοχότητα τὴν Ἀληθινὴ Μεγαλοφυΐα, ἂν εἶναι ἀνάγκη. Θαυμάζει ὁ κόσμος τὸ ὑπέροχο πνεῦμα γιὰ τὸ μεγαλεῖο του, γιὰ τὴν σωρευμένη ποσότητα μεγαλοφυΐας ποὺ ἔχει. Σὰν ἡ μεγαλοφυΐα μιᾶς ὑπέροχης διάνοιας νὰ εἶναι καὶ αὐτὴ κατόρθωμα, σὰν νὰ τὴν κατασκευάζῃ κανεὶς μόνος του, σὰν νὰ μὴν ἦτον ἡ μεγαλοφυΐα κτῆμα ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος μαζί, κυριολεκτικῶς κτῆμα τῆς ὅλης! Τί ψταίει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ὑπέροχη διάνοια πὼς μάζεψε γιὰ τὸν ἑαυτό του ὅλα τὰ μερίδια τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τοῦ προπάππου του καὶ τοῦ πάππου του καὶ τοῦ πατέρα του καὶ τοῦ υἱοῦ του καὶ τοῦ ἐγγόνου του καὶ τοῦ δισεγγόνου του κ' ἔτσι ἄφησε γιὰ αἰῶνες ὁλόκληρους τὸ γένος του ξεκουτιασμένο; τί φταίει; δὲν εἶναι δικό του λάθος. Αὐτὸς βρῆκε μέσα στὸ κεφάλι του τὴν μεγαλοφυΐα, ἔνοιωσε τὸν προορισμό του καὶ τὴν μεταχειρίσθηκε. . .

Θεωρία; ὄχι ἐδῶ δὲν ἔχει θεωρία· εἶναι ἡ εἰλικρινής μου γνώμη! Μὰ ἂν ἐπιμένετε πὼς κι' αὐτὸ εἶναι θεωρία, τότε γυρεύω μέσ' στὸ μυαλό μου καὶ βρίσκω ἄλλη διέξοδο, καὶ βρίσκω καὶ τρίτο καὶ τέταρτο καὶ πέμπτο κεραυνοβόλον ἐπιχείρημα καὶ παλαίβω μὲ ὅσες δυνάμεις ἔχω καὶ δὲν παραδίνω καθόλου τὰ ὅπλα.

Μὰ κι' ὁ Ὄγιεν δὲν παραδίνει τὰ ὅπλα, γιατὶ ἔχει ὅλον τὸν κόσμο μὲ τὸ μέρος του καὶ λέγει: Λοιπὸν δὲν θαυμάζετε τίποτα, κανέναν μεγάλο ἄνδρα, καμία μεγαλοφυΐα;

Κ' ἐγὼ τοῦ ἀπαντῶ ποὺ τὸν κάνω καὶ συμμαζεύεται ἀπ' τὸν φόβο του, γιατὶ κι' ὁ ἴδιος θέλει νὰ γίνῃ μεγάλος· τοῦ λέγω: Ὄχι, δὲν τὴν θαυμάζω τὴν μεγαλοφυΐα. Μὰ θαυμάζω κι' ἀγαπῶ τ' ἀποτελέσματα τῆς δράσεως τῆς μεγαλοφυΐας ὁποὺ ὁ μεγάλος ἄνθρωπος εἶναι μόνο τὸ ἀναγκαῖον, τὸ ταπεινὸν ὄργανόν της. . . Λοιπόν, εἴστε εὐχαρισμένος τώρα; Καταλάβατε;

Καὶ τεντώνοντας ἔξαφνα τὰ χέρια του φώναξε ὁ Νίγκελ:

Ὤ, πάλι τὴν εἶδα διὰ μιᾶς τὴν βαθειὰ βαθειὰ κι' ἀπέραντη ἁρμονία τῶν πραγμάτων! Πῶς γυάλιζε! Ἡ μεγάλη λύσις ἦρθε μόνη της καὶ μὲ βρῆκε, τώρα δά, αὐτὴν τὴν στιγμή, ἐδῶ, σκὴν μέση τῆς κάμαρίς μου! Δὲν ὑπῆρχε πιὰ κανένα αἴνιγμα, ἔβλεπα ὡς τὸ βάθος τὰ πράγματα! Πῶς γυάλιζε, πῶς γυάλιζε!

Σιγή.

Ναί, ναί, ναί, ναί, ναί, ναί! Εἶμαι ξενοτοπίτης ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ σὲ λίγο θὰ σημάνῃ ἡ ὥρα μου. Ναί, ναί. . . Μὰ τί ἔχω κι' ὅλας νὰ κάνω μὲ τοὺς μεγάλους ἄνδρες; Δὲν εἶναι ὅλα ἀνοησίες καὶ ψευτιὲς καὶ κωμωδίες; βέβαια, βέβαια ὅλα εἶναι ψευτιές. Ἡ Κίμμα κι' ὁ Μινούττας κι' ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κ' ἡ ἀγάπη κ' ἡ ζωή . . . εἶναι ψευτιές. Ὅ,τι βλέπω καὶ ἀκούω καὶ καταλαβαίνω εἶναι ψευτιές, ναὶ καὶ τὸ χρῶμα τ' οὐρανοῦ εἶναι φαρμάκι, φαρμάκι σιγανό. . . Κι' ὅταν ὁ οὐρανὸς εἶναι ὡραῖος γαλανός, τότε πλέω ἐκεῖ ἀπάνω μὲ τὴν βάρκα μου σιγὰ σιγὰ μέσ στὸ γαλάζιο, τὸ ψεύτικο ὄζον. Κ' ἡ βάρκα εἶναι ἀπὸ ξύλο ἀρωματικό, καὶ τὸ πανί. . .

Ναί, κ' ἡ Δάγνη τὸ εἶπε πὼς εἶναι ὡραῖο. Δάγνη, τὸ εἶπες, καὶ μὲ ὅλα τὰ κακὰ ποὺ μοῦκανες, σ' εὐχαριστῶ, ποὺ τὸ εἶπες τότε καὶ μ' ἔκανες τόσο εὐτυχῆ ποὔτρεμα ἀπ' τὴν χαρά μου. Θυμοῦμαι κάθε, κάθε λέξι ποὺ εἶπες, τὶς ἔχω στὸν νοῦ μου ὅταν περπατῶ καὶ ποτὲ δὲν τὶς ξεχνῶ. . . Καὶ τώρα ὅταν σημάνῃ ἡ ὥρα θὰ νικήσῃς. Δὲν θὰ σὲ κατατρέχω πιά, δὲν θὰ σοῦρθω σὰν σκελετός· πρέπει νὰ μὲ συχωρέσῃς ποὺ τὰ εἶπα αὐτὰ μὲ τόση κακία. Θάρχωμαι σὲ σένα νὰ σὲ χαϊδεύω καὶ θὰ σοῦ κάνω ἄερα μὲ τ' ἄσπρα μου φτερὰ ὅταν κοιμᾶσαι, καὶ θὰ σ' ἀκολουθῶ ὅταν ξυπνᾷς καὶ θὰ σοῦ ψιθυρίζω καλὰ λόγια. Ἴσως τότε ἐσὺ νὰ μοῦ χαμογελᾷς, ἂν μ' ἀκοῦς, ναί, ἴσως νὰ μοῦ χαμογελᾷς, ἂν θέλῃς. Μὰ ἂν ἐγὼ δὲν ἔχω ἄσπρα φτερά, ἂν ἴσως τὰ δικά μου φτερὰ δὲν εἶναι πολὺ πολὺ ἄσπρα, τότε θὰ παρακαλέσω ἕναν ἄγγελο τοῦ Θεοῦ νἄρχεται ἀντὶ ἐμένα, καὶ τότε ἐγὼ δὲν θἄρχωμαι σὲ σένα, μόνο θὰ κρύβωμαι σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ θὰ σὲ βλέπω ποὺ θὰ τοῦ χαμογελᾷς ἴσως. Ναί, ὅ,τι μπορῶ θὰ κάνω γιὰ νὰ λησμονήσῃς ὅλο τὸ κακὸ ποὺ σοῦκανα. Ἄχ, εἶμαι εὐτυχὴς ὅταν συλλογίζουμαι τί θέλω νὰ κάνω γιὰ σένα καὶ δὲν βλέπω τὴν ὥρα νἄρθῃ ἐκεῖνος ὁ καιρός. Ἴσως καὶ μὲ ἄλλον τρόπο νὰ μπορῶ νὰ σοῦ κάνω κάτι καλό. Θὰ ἤθελα κάθε Κυριακὴ πρωὶ νὰ τραγουδῶ πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι σου, ὅταν θὰ εἶσαι στὴν ἐκκλησιὰ καὶ θὰ παρακαλοῦσα καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἅγιο. Μὰ ἂν αὐτὸς δὲν θέλῃ νὰ

μοῦ κάνῃ αὐτὴν τὴ χάρη, τότε θὰ πέσω στὰ πόδια του, καὶ θὰ τὸν παρακαλῶ, θὰ τὸν παρακαλῶ ὡς που ν' ἀκούσῃ τὴν δέησί μου. Θὰ τοῦ ὑποσχεθῶ κάτι καλὸ καὶ θὰ τοῦ δώσω δῶρα καὶ θὰ τοῦ κάνω τόσες ὑπηρεσίες, ἂν θέλῃ νὰ μοῦ κάνῃ τὴν χάρη. . . Ναί, ναί, θὰ τὸ κατορθώσω καὶ δὲν βλέπω τὴν ὥρα νἄρθῃ ὁ καιρός ν' ἀρχίσω· ἐνθουσιάζομαι ὅταν τὸ συλλογίζομαι. Καὶ δὲν θ' ἀργήσῃ νἄρθῃ, ἐγὼ θὰ τὸν κάνω νἄρθῃ πιὸ γλήγορα. . . Φαντάσου, ὅταν θὰ διαλυθῇ πιὰ ἡ ὁμίχλη γύρω μου, λά, λά, λά, λά! . . .

Ἔτρεξε χαρούμενος κ' ἐνθουσιασμένος, κατέβηκε τὶς σκάλες καὶ πῆγε στὴν τραπεζαρία. Ἀκόμα τραγουδοῦσε. Ἐκεῖ διὰ μιᾶς, γιὰ ἕνα τιποτένιο πρᾶμα τοῦ πέρασε ἡ διάθεσίς του καὶ γιὰ πολλὲς ὧρες ἔπειτα ἦτον πικραμένος. Ὅταν μπῆκε στὴν τραπεζαρία, δὲν κάθισε στὸ τραπέζι, παρὰ τραγουδῶντας ἄρχισε νὰ πίνῃ τὸν καφέ του, στὸ πόδι, βιαστικός, ἂν καὶ δὲν ἦτον μόνος. Ὅταν παρατήρησε ὅτι οἱ δυὸ ἄλλοι κύριοι ποὺ ἦταν ἐκεῖ, τὸν ἐκύταζαν θυμωμένοι, ἀμέσως τοὺς ζήτησε συγγνώμη: ἂν τοὺς εἶχε ἰδῇ πρίν, εἶπε, δὲν θὰ φώναζε ἔτσι δυνατά· μὰ τέτοιες μέρες δὲν βλέπει καὶ δὲν ἀκούει τίποτα· τί θαυμάσια μέρα! Ἄχ, πῶς βουίζουν κι' ὅλας οἱ μύγες!

Μὰ δὲν ἔλαβε ἀπάντησι· οἱ δύο κύριοι, ἀκόμα θυμωμένοι, ἐξακολουθοῦσαν μὲ ἄξιοπρέπεια νὰ μιλοῦν γιὰ πολιτικά. Ἡ καλὴ διάθεσις τοῦ Νίγκελ ἀμέσως τοῦ πέρασε. Σιώπησε κ' ἔφυγε ἀπ' τὴν τραπεζαρία. Στὸν δρόμο ἔξω, μπῆκε σ' ἕνα μαγαζί, ἀγόρασε πούρα, κ' ἔπειτα, ὅπως συνήθως, πῆρε τὸν δρόμο τοῦ δάσους. Ἦταν ἑνδεκάμισυ.

Ἔτσι εἶναι, πάντα οἱ ἴδιοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι! Κάθονται τώρα ἐκεῖ αὐτοὶ οἱ δύο δικηγόροι, ἢ μεσίτες, ἢ κτηματίες, ἢ ὅ,τι ἄλλο εἶναι — κάθονται ἐκεῖ στὴν τραπεζαρία καὶ μιλοῦν γιὰ πολιτικὰ καὶ θύμωσαν μόνο γιατὶ ἀπ' τὴν χαρά μου τραγούδησα λίγο μπροστά τους. Ἀλήθεια, θὰ ἔπρεπε νὰ πήγαινε τώρα πίσω στὸ ξενοδοχεῖο νὰ τοὺς ἔπαιρνε λίγο στὸ μεζέ. Τί τάχα ἦταν κ' ἔκαναν τοὺς σπουδαίους; Τίποτα μεσίτες ἀλευριῶν, ἀμερικανικῶν πετσιῶν, κ' ἴσως, ὁ Θεὸς τὸ ξέρει, πήλινων πρόστυχων πιατικῶν. Καὶ ὅμως σὲ μιὰ στιγμὴ ἔκαναν καὶ σκορπίστηκαν ὅλες του οἱ χαρούμενες σκέψεις.

Ἔτσι, οἱ ἄνθρωποι πάντα οἱ ἴδιοι εἶναι! Κάθονται ἐκεῖ οἱ κύριοι καὶ μιλοῦν πολιτικά, ἐλέγχουν τὶς τελευταῖες ἐκλογές· γιὰ τὄνομα τοῦ Θεοῦ! πρέπει τὸν τάδε καὶ τὸν τάδε νὰ τὸν καταφέρωμε γιὰ τὴν Δεξιά. Χί, χί! τί ἀξιόλογες φράσες ποῦκαναν! Σὰν κ' ἡ νορβηγικὴ πολιτικὴ νὰ μὴν ἦταν μιὰ μεγάλη ἀνοησία.

Μὰ γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴ τραγουδᾷς γιατὶ ἐνοχλεῖς τὸν κύριο βουλευτὴ στὴν δουλειά του! Γιατί, πρόσεχε καλά, σκέπτεται, μελετᾷ. Τί διάβολο σκέπτεται; τί πολιτικὸ σχέδιο θὰ φέρῃ αὔριο στὴν Βουλή; Χί, χί, χί, ἕνας ἔμπιστος ἄνθρωπος μέσ' στὸ μικρὸ σύμπαν τῆς Νορβηγίας, ποὺ τὸν διάλεξε ὁ λαὸς γιὰ νὰ μῇ κ' αὐτὸς τὸ λογάκι του μέσ' στὴν κωμωδία τῆς διοικήσεως ντυμένος τὴν ἅγια ἐθνικὴ στολή, μὲ τὸ ταμπάκο στὸ στόμα καὶ τὸν κολάρο μουσκεμένο ἀπ' τὸν τίμιο ἱδρῶτα! Κάνετε δρόμο τοῦ Ἐκλεκτοῦ, μόλις παρουσιασθῇ, σταθῆτε παρέμερα, ποὺ νὰ πάρῃ ἡ ὀργή, γιὰ νἄχῃ τόπο γιὰ τοὺς ἀγκῶνες του, ξεπαστρέψτε ὅλα τὰ ἔθνη ποὺ κι' ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς νὰ γίνῃ νορβηγικὴ λίμνη.

Ὦ μεγάλε Θεέ, πάντα τὰ στρογγυλὰ μηδενικὰ θὰ κάνουν τοὺς μεγάλους ἀριθμούς! . . .

Ἄλλως τε: τελεία. Νὰ παρ' ὁ διάβολος τὰ μηδενικά! Ἐπὶ τέλους βαριέται κανεὶς ὅλες αὐτὲς τὶς ψευτιές. Ἄσ' τὸν ἄνθρωπο νὰ πάῃ στὸ δάσος νὰ ξαπλώσῃ κάτω ἀπ' τὸν οὐρανό, ἐκεῖ ἔχει ἀρκετὸ τόπο καὶ γιὰ τὸν ξενοτοπίτη καὶ γιὰ τὰ πουλάκια ποὺ πετοῦν. . . Ἐκεῖ γυρεύεις ἕνα μέρος ποὺ ἡ γῆ νὰ εἶναι ὑγρή, ἑλάδης, ξαπλώνεις κάτω μπρούμυτα καὶ χαίρεσαι ποὺ αἰσθάνεσαι τὴν ὑγρασία νὰ μπαίνῃ μέσα σου πέρα πέρα. Καὶ χώνεις τὸ κεφάλι σου μέσ' στὰ βοῦρλα καὶ τὰ φυκιασμένα χόρτα καὶ σκαρφαλώνουν ἀπάνω στὰ ροῦχα σου μικρὰ σκουλήκια καὶ μικρὰ φιδάκια κ' ἔρχονται κοντὰ στὸ πρόσωπό σου καὶ σὲ κυτάζουν μὲ τὰ πράσινα μεταξωτά τους ματάκια, ἐνῷ γύρω σου βουΐζει ἡ σιγανὴ ταραχὴ τοῦ δάσους κι' ὁ ἀέρας, κι' ὁ κύριος Θεὸς στὰ ὕψη κάθεται καὶ κυτάζει τὴν ἀποκρυσταλλωμένη του ἰδέα. Χώ, χώ! καὶ σὲ πιάνει τότε μιὰ χαρὰ παράξενη, ἔκτακτη, πρωτοφανής, ὅλο τρέλλες σκέπτεσαι, ἀνακατώνονται ὅλες σου οἱ ἰδέες, ἀναπυδογυρίζεις ὅπως θὲς τὸν κόσμο καὶ χαίρεσαι σὰν νὰ εἶχες κάνει κάτι ἀξιοθαύμαστο. Γιατί ὄχι; Μιὰ ἀόρατη, μαγικὴ δύναμι σὲ καταλαμβάνει, ἀφήνεις καὶ σὲ συναρπάζει ἄμετρη χαρά· αἰσθάνεσαι τὴν ἀνάγκη ὅ,τι περιφρονοῦσες ὡς τώρα νὰ τὸ ἐκθειάσῃς ὡς στὰ ὕψη τ' οὐρανοῦ, χαίρεσαι βλέποντας πὼς εἶσαι ἄξιος νὰ συνιψῆς μιὰ ἀληθινὴ αὐτοκρατορικὴ μάχη γιὰ τὴν αἰωνία εἰρήνη.

Ἔπειτα πάλι ἀφήνεις τοὺς λογισμούς σου νὰ τοὺς παίρνῃ ὁ ἄνεμος καὶ τὰ κύματα ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Ἄσ' τους νὰ τοὺς παίρνῃ ὁ ἄνεμος, εἶναι τόσο ὡραῖα, μὴ κάνεις ἀντίστασι. Γιατί νὰ κάνῃ κανεὶς ἀντίστασι; Χί, χί! Ἕνας κουρασμένος ὁδοιπόρος νὰ μὴν εἶναι ἐλεύθερος νὰ ζήσῃ τὶς τελευταῖες στιγμὲς ὅπως θέλει; Ναί ἢ ὄχι; Τελεία. Καὶ λοιπὸν κάνει ὁ καθένας ὅπως τοῦ ἀρέσει.

. . . . . .

Ἄχ, τί ἦτον μιὰ φορὰ ποὺ εἶπα μιὰ φοβερὴ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ — Ο ΘΕΡΙΣΜΟΣ

σαχλαμάρα γιὰ ἕνα σῶμα, ποὺ... ναί, ποὺ ἀπέθανε... στάσου νὰ δῆς... Ναί, ἦτον ἕνα κορίτσι ἀπέθανε κ' εὐχαρίστησε τὸν Θεὸ γατὶ τῆς ἐδάνεισε τὸ σῶμα της κι' αὐτὴ δὲν τὸ μεταχειρίστηκε. Ναί, ἦτον γιὰ μιὰ Μίνα Μεέκ, τὸ θυμοῦμαι τώρα καὶ ντρέπομαι φοβερά. Πόσες ἀνοησίες δὲν λέει κανεὶς ποὺ ἔπειτα τὶς μετανοεῖ καὶ ἀναστενάζει καὶ βογκᾷ ἀπ' τὴν ντροπή του! Βέβαια μόνο ὁ Μιτούττας τὰ ἄκουσε, μὰ ντρέπομαι ἐγὼ γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Μιὰ ἄλλη φορὰ εἶπα καὶ κάτι ἄλλο φοβερὸ ποὺ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξεχάσω, γιὰ ἕναν Ἐσκιμῶο καὶ τὸ πετσί του. Πούφ! Θεέ μου! εἶναι γιὰ ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ νὰ μὲ καταπῇ!... Καλέ, μπᾶ, ὁ διάβολος νὰ πάῃ τώρα τὶς τύψεις! Γιὰ συλλογίσου ὅταν θὰ μαζευτῇ τὸ πλῆθος τῶν λυτρωμένων στὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ναί, στὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τότε θὰ εἶσαι κ' ἐσὺ μαζί! Οὔφ! Θεέ μου! Τί ἀηδία ποὺ εἶναι ὅλα, τί ἀηδία ποὺ εἶναι ὅλα...

Ὅταν ὁ Νάγκελ ἔφτασε στὸ δάσος, ἔπεσε καὶ ξάπλωσε ἀπάνω στὰ ρείκια κ' ἔκρυψε τὸ πρόσωπό του στὰ χέρια του. Τί ἀνακατωσούρα μέσ' στὸ μυαλό του! Σὲ λίγο ὁ ὕπνος τὸν πῆρε. Οὔτε τέσσερις ὧρες δὲν εἶχαν περάσει ἀφ' ὅτου σηκώθηκε, καὶ ὅμως πάλι τὸν πῆρε ὁ ὕπνος, τόσο ἐξαντλημένος ἦτον.

Ἦταν βράδυ ὅταν ξύπνησε. Κύταξε γύρω του, ὁ ἥλιος πήγαινε νὰ δύσῃ ἐκεῖ πίσω ἀπ' τὸν ἀτιμόμυλο καὶ τὰ μικρὰ πουλιὰ πετοῦσαν ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο καὶ κελαηδοῦσαν. Τὸ κεφάλι του ἦταν ξεκουρασμένο, δὲν ἦταν πιὰ ἀνακατωμένες οἱ σκέψεις του, δὲν ἦτον λυπημένος, ἦτον ἐντελῶς ἥσυχος. Ἀκούμπησε σ' ἕναν κορμὸ κ' ἐσκέπτετο. Νὰ τὸ κάνῃ τώρα; Γιατί ὄχι τώρα; Μὰ ὄχι, πρὶν ἔπρεπε νὰ διορθώσῃ μερικὲς ὑποθέσεις, νὰ γράφῃ ἕνα γράμμα στὴν ἀδελφή του, νὰ βάλῃ σ' ἕναν φάκελλο καὶ κάτι γιὰ τὴν Μάρθα γιὰ τὸν θυμᾶται· σήμερα τὸ βράδυ δὲν μποροῦσε νὰ πεθάνῃ. Οὔτε εἶχε πληρώσει ἀκόμα τὸν λογαριασμό του στὸ ξενοδοχεῖο· καὶ γιὰ τὸν Μιτούττα θὰ ἤθελε νὰ κάνῃ ἀκόμα κάτι καλό.

Καὶ μὲ σιγανὰ βήματα γύρισε πάλι στὸ ξενοδοχεῖο. Μὰ αὔριο τὸ βράδυ ἔπρεπε νὰ γίνῃ, κατὰ τὰ μεσάνυχτα, ὡρισμένως ἔπρεπε νὰ γίνῃ.

Ἦτον τρεῖς ἡ ὥρα τὸ πρωὶ κι' ἀκόμα ἐστέκετο στὸ παράθυρο τῆς κάμαρίς του καὶ κύταζε κάτω στὴν ἀγορά.

[Ἀκολουθεῖ]

[Μεταφρ. Τ.] ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ — ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΤΣΟΥΑΓΚ—ΤΣΕ *

ΚΑΚΟΥΡΓΟΙ

Ὁ Πὸ-Τσοὺ ἦτον μαθητὴς τοῦ Λάο-Τσέ.

—Ἔλα, τοῦ εἶπε, νὰ πᾶμε στὸν κόσμο.

— Ὄχι, τοῦ εἶπε ὁ Λάο-Τσέ, ὁ κόσμος εἶναι παντοῦ ὁ ἴδιος ὅπως τὸν βλέπεις ἐδῶ.

Μὰ ὅταν πάλι ἦρθε καὶ τὸν παρακαλοῦσε, τὸν ρώτησε ὁ Λάο-Τσέ.

— Ἀπὸ ποῦ θὲς νἀρχίσῃς τὴν περιοδεία σου;

Ὁ Πὸ-Τσοὺ εἶπε:

— Θ' ἀρχίσω ἀπὸ τὴν Πολιτεία Τσῆ. Ἐκεῖ θὰ βγάλω ἀπὸ τὴν γῆ τὰ πτώματα τῶν κακούργων ποὺ θανάτωσαν. Θὰ τὰ πιάσω καὶ θὰ τὰ στήσω στὰ πόδια των. Θὰ βγάλω τὰ ροῦχα μου καὶ θὰ τὰ νεύσω. Θὰ κράξω πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ θὰ οἰκτείρω τὴν τύχη των. Θὰ φωνάξω: Ἄνθρωποι, ἄνθρωποι, σκότος καὶ σύγχυσις ἐπικρατοῦσε στὴν γῆ κ' ἐσεῖς εἶστε οἱ πρῶτοι ποὺ πέσατε θύματα! Θὰ πῶ: Εἶστε ἀλήθεια ἐσεῖς οἱ λῃσταί; εἶστε ἀλήθεια ἐσεῖς οἱ δολοφόνοι; Ἔφερναν μέσα στὴν χώρα σας τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀτιμία καὶ τότε πλάκωσε τὸ κακό. Ἄρχισαν νὰ μαζεύουν πλούτη καὶ τότε γεννήθηκαν οἱ ἔριδες. Κι' αὐτὸ τὸ κακό, κι' αὐτὲς οἱ ἔριδες μαστίζουν τὸν ἄνθρωπο καὶ τοῦ παίρνουν τὴν ἡσυχία του. Καὶ δὲν βρίσκεται δρόμος νὰ ξεφύγῃ!

Οἱ ἄρχοντες τοῦ παληοῦ καιροῦ ὅλες τὶς ἐπιτυχίες τὶς ἀπέδιδαν στὸν λαό τους καὶ ὅλες τὶς ἀποτυχίες στὸν ἑαυτό τους. Ὅ,τι ἦταν καλὸ τὸ χρωστοῦσαν στὸν λαό τους, γιὰ ὅ,τι ἦταν κακό, αὐτοὶ ἔφταιγαν. Ὅταν γινόταν μιὰ βλάβη, τιμωροῦσαν τὸν ἑαυτό τους.

Μὰ οἱ τωρινοὶ ἄρχοντες δὲν κάνουν ἔτσι. Κρύβουν ἕνα πρᾶμα, κι' ὅποιον δὲν τὸ βλέπει, τὸν τιμωροῦν. Διορίζουν ἐπικίνδυνες δουλειὲς καὶ ὅποιους δὲν τολμοῦν νὰ τὶς ἀναλάβουν τοὺς

* Τεῦχος 15 Δεκεμβρίου 1911.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ — ΤΟ ΔΕΜΑΤΙΑΣΜΑ

τιμωροῦν. Ἀπαιδεύουν ἀνήλικους χωρὶς κ' ὅσους δὲν ἀντέχουν τοὺς κανόνες.

Καὶ λοιπὸν ὁ λαὸς ἀπαιδεύεται κάθε οἱ δυνάμεις του δὲν φτάνουν γιὰ τοῦτο βάθη καὶ καταφεύγει στὴν ἀπάτη. Ὅπου δὲν τοῦ φτάνει ἡ δύναμίς του καταφεύγει στὴν ἀπάτη. Ὅταν δὲν τοῦ φτάνει ἡ γνῶσις του καταφεύγει στὴν ψευτιά. Ὅταν δὲν τοῦ φτάνει ἡ περιουσία του καταφεύγει στὴν λιμπεία. Καὶ ποιὸς εἶναι τότε ποὺ φταίει κ' εὐθύνεται γι' αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα;

Ο ΠΕΡΙΒΟΛΑΡΗΣ

Ὁ Τσὲ-Κούγκ, γυρίζοντας μιὰ φορὰ ἀπ' τὸ Τσοῦ στὸ Τσίν, πέρασε ἀπ' τὸ Χὰν-Γίν. Ἐκεῖ εἶδε ἕναν γέρο ποὺ μάζευε σ' ἕναν λάκκο νερὸ γιὰ νὰ τὸ διοχετεύῃ στὸν λαχανόκηπό του. Μ' ἕναν κουβὰ τραβοῦσε νερὸ ἀπ' τὸ πηγάδι καὶ τὄριχνε μέσ' στὸν λάκκο, — μεγάλος κόπος μὲ πολὺ μικρὸ ἀποτέλεσμα.

— Ἂν εἶχες ἐδῶ μιὰ μηχανή, τοῦ εἶπε ὁ Τσὲ-Κούγκ, θὰ μποροῦσες σὲ μιὰ μέρα νὰ ποτίζῃς τὴν γῆ σου ἑκατὸ φορὲς καὶ μὲ ἐντελῶς τιποτένιο κόπο. Δὲν θὰ ἤθελες νὰ εἶχες μία;

— Τί εἶναι αὐτὴ ἡ μηχανή; ρώτησε ὁ περιβολάρης.

— Εἶναι ἕνα μηχάνημα ἀπὸ ξύλο, εἶπε ὁ Τσὲ-Κούγκ, μπροστὰ λαφρὺ καὶ πίσω βαρύ. Ἀνεβάζει τὸ νερὸ ἀπ' τὸ πηγάδι, ὅπως τὸ ἀνεβάζεις τώρα ἐσὺ μὲ τὰ χέρια σου, μὰ μὲ μεγάλη ἀφθονία καὶ χωρὶς νὰ κουράζεσαι.

Ὁ περιβολάρης φαινόταν δυσαρεστημένος καὶ εἶπε:

— Αὐτὸ ἔμαθα ἐγὼ ἀπὸ τὸν δάσκαλό μου: ὅσοι ἔχουν πονηρὰ ἐργαλεῖα εἶναι πονηροὶ καὶ στοὺς λογισμούς των, κ' ὅσοι εἶναι πονηροὶ στοὺς λογισμούς των ἔχουν πονηριὰ καὶ στὴν καρδιά τους, κ' ὅσοι ἔχουν πονηριὰ μέσ' στὴν καρδιά τους δὲν μποροῦν νὰ εἶναι ἄγνοι κ' ἀχάλαστοι, κ' ὅσοι δὲν μποροῦν νὰ εἶναι ἄγνοι κ' ἀχάλαστοι εἶναι ἀνήσυχοι τὸ πνεῦμα, κ' ὅσοι εἶναι ἀνήσυχοι τὸ πνεῦμα, σ' αὐτοὺς δὲν μπορεῖ νὰ κατοικήσῃ μέσα ἡ Ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ. Ὄχι πὼς δὲν τὶς ξέρω αὐτὲς τὶς μηχανὲς ποὺ λές, μὰ θὰ ντρεπόμουνε νὰ τὶς μεταχειριζόμουν.

Ὁ Τσὲ-Κούγκ δὲν ἤξερε τί νὰ πῇ.

Σὲ λίγο τὸν ρώτησε ὁ περιβολάρης:

— Ποιὸς εἶσαι, κύριε;

— Εἶμαι μαθητὴς τοῦ Κονφουκίου ἀποκρίθηκε ὁ Τσὲ-Κούγκ.

— Τὸ λοιπόν, εἶπε ὁ περιβολάρης, εἶσαι ἕνας ἀπὸ ἐκείνους ποὺ διαδίδουν τὶς γνώσεις των γιὰ νὰ τοὺς παίρνῃ ὁ κόσμος γιὰ σοφούς· ποὺ λὲν μεγάλα λόγια γιὰ νὰ ὑψώνονται ψηλότερα ἀπ' τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἂν μποροῦσες ν' ἀποβάλῃς τὸν ἐγωισμό σου καὶ νὰ σπάσῃς λίγο τὰ δεσμὰ τῆς ματαιότητος, — τότε ἀλήθεια θὰ βρισκόσουν πιὸ κοντά. Μὰ ἐσὺ δὲν μπορεῖς νὰ διοικήσῃς τὸν ἑαυτό σου καὶ θέλεις νὰ διοικήσῃς τὸν κόσμο; Τράβα τὸν δρόμο σου καὶ μὴ μ' ἐνοχλῇς πιὰ στὴν δουλειά μου.

Η ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ

Ἐγὼ ὁ Τσούγκ-Τσέ, ὀνειρευόμουν μιὰ φορὰ πὼς εἶμαι πεταλούδα, μιὰ πεταλούδα ποὺ πετοῦσε ἐδῶ κ' ἐκεῖ, σ' ὅλους μου τοὺς πόθους καὶ τοὺς σκοποὺς πεταλούδα. Ἤξερα μόνο πὼς ζοῦσα χαρούμενος σὰν πεταλούδα καὶ τῆς ἀνθρώπινής μου ὑπάρξεως δὲν εἶχα συνείδησι. Διὰ μιᾶς ξύπνησα κ' ἤμουν πάλι: ὁ ἑαυτός μου. Τώρα λοιπὸν δὲν ξέρω· ἤμουν τότε ἄνθρωπος ποὺ ὀνειρευόταν πὼς εἶναι πεταλούδα, ἢ εἶμαι τώρα πεταλούδα ποὺ ὀνειρεύεται πὼς εἶναι ἄνθρωπος; Μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ πεταλούδας ὑπάρχει ἕνα ὅριον. Νὰ πᾷς ἀπὸ τὸ ἕνα στὸ ἄλλο, αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀλλαγὴ τῆς ὑπάρξεως.

ΤΟ ΑΧΡΗΣΤΟ ΔΕΝΤΡΟ

Ὁ Χούι-Τσὲ εἶπε στὸν Τσούαγκ-Τσέ:

— Κύριε, ἔχω ἕνα μεγάλο δέντρο ποὺ δὲν ἔχει καμία ἀξία. Ὁ κορμός του εἶναι τόσο ἀνώμαλος καὶ τόσο γεμάτος ρόζους ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κάνῃ γιὰ σανίδες· καὶ τὰ κλαδιά του εἶναι τόσο στραβὰ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ μεταχειρισθῇ κανεὶς γιὰ τίποτα. Βρίσκεται ἀπάνω στὸν μεγάλο δρόμο, μὰ κανένας ξυλοκόπος δὲν γυρνᾷ νὰ τὸ δῇ. Τὰ λόγια σου, Κύριε, εἶναι σὰν αὐτὸ τὸ δέντρο· μεγάλα καὶ ἄχρηστα, σὲ κανέναν δὲν ὠφελοῦν τίποτα.

Ὁ Τσούαγκ-Τσὲ εἶπε:

— Κύριε, δὲν εἶδες ποτὲ ἀγριόγατα νὰ παραμονεύῃ τὴν λεία της; Πηδᾷ ἀπάνω στὸ δέντρο, δεξιὰ ἀριστερά, στὰ κλαδιά, ἀπάνω κάτω ὅς που τυχὸν νὰ πέσῃ σὲ καμιὰ παγίδα καὶ νὰ πιαστῇ. Τὸ βουβάλι πάλι εἶναι ὀγκωδέστατο ζῶον, μὲ τὸ σῶμα του σὰν σύννεφο σκοτεινιάζει τὸν οὐρανό. Ἔχει δίκαιο ὁ κόσμος νὰ τὸ λέῃ μεγάλο, μὰ νὰ κυνηγᾷ ποντικοὺς βέβαια δὲν ξέρει.

Λοιπόν: ἔχεις ἕνα μεγάλο δέντρο καὶ δὲν ξέρεις τί νὰ τὸ κάνῃς, — τί δὲν τὸ παίρνεις νὰ τὸ φυτέψῃς στὴν ἔρημη, τὴν γυμνὴ ἀγριοτοπιά. Ἐκεῖ θὰ μπορῇς νὰ περπατᾷς ξένοιαστος κάτω ἀπ' τὴν σκέπη του ἢ νὰ κοιμᾶσαι ἀνενόχλητος στὴν καλή του σκιά. Τότε δὲν θἄχῃς νὰ σκέπτεσαι πέλεκεις κι' ἄξινες· θὰ βρίσκεσαι μὲ τὸ δέντρο πέρα ἀπ' τὸν κόσμο τῆς βλάβης καὶ τῆς ὠφέλειας.

Ο ΑΕΡΓΟΣ

Ὁ Τσίεν-Βοὺ εἶπε τοῦ Λίεν-Σού:

— Ἄκουσα τὸν Τσίε-Γιοὺ νὰ λέγῃ κάτι ποὺ ἦταν μιὰ μεγάλη ἀνοησία, ποὺ δὲν εἶχε οὔτε ἔννοια οὔτε λογικὴ καμία. Αὐτὸ ποὺ εἶπε μοῦ φάνηκε πολὺ πολὺ περίεργο, γιατὶ ἦταν ἀνεξερεύνητο καὶ σὰν τὸν γαλαξία καὶ συγχράνως ἀσυνάρτητο καὶ ἐντελῶς ξέχωρο ἀπὸ τὴν πεῖρα τῶν ἀνθρώπων.

— Τί ἦτον; ρώτησε ὁ Λίεν-Σού.

Ὁ Τσίε-Γιοὺ ἀπάντησε:

— Εἶπε πὼς ἀπάνω στὸ βουνὸ Μιάο-Κοὺ-Σὲ ζῇ ἕνας ἄνθρωπος ποὺ εἶναι σὰν πνεῦμα, ποὺ τὸ κρέας του εἶναι σὰν χιόνι ἢ σὰν πάγος καὶ ἡ κορμοστασιά του σὰν μιᾶς παρθένας· δὲν τρώει καρποὺς τῆς γῆς, τρέφεται ἀπὸ ἀέρα καὶ δρόσο, κι' ἀπάνω στὰ σύννεφα τρέχοντας—ἄλογά του εἶναι δράκοι φτερωτοί — παίρνει γύρο τὶς τέσσερις θάλασσες. Αὐτὸ τὸ ὄν ζῇ ἐντελῶς ἄργα. Κι' ὅμως, λέει, κάνει νὰ μὴ σαπίζουν τὰ πράματα καὶ κάνει τὰ σπαρτὰ νὰ εὐδοκιμοῦν. Τὸ λοιπόν, ἐγὼ λέγω πὼς αὐτὰ εἶναι ἀνοησίες καὶ δὲν τὰ πιστεύω.

Ὁ Λίεν-Σοὺ εἶπε:

— Δὲν ζητοῦν τὴν γνώμη ἑνὸς τυφλοῦ γιὰ μιὰ ζωγραφιά, κ' οὔτε καλοῦν ἕναν κουφὸ ν' ἀκούσῃ τραγούδια. Ὅμως τύφλα καὶ κουφαμάρα δὲν εἶναι μόνο τοῦ σώματος· ὑπάρχουν καὶ ψυχὲς ποὺ εἶναι τυφλὲς καὶ κουφές. Ἐσύ, ἔτσι μοῦ φαίνεται, ἀπὸ αὐτὰ τὰ πάθη κατέχεσαι. Ἀλήθεια, ἡ καλὴ ἐπιρροὴ ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου γεμίζει ὅλον τὸν κόσμο. Κ' ἐσὺ θὰ ἤθελες νὰ ἐρχόταν ν' ἀνακατωθῇ στὶς λεπτομέρειες αὐτῆς μας τῆς ζωῆς, ἐπειδὴ ἕνα ἐλεεινὸ γένος ἀνθρώπων κράζει γιὰ μεταρρύθμισι; Τὰ πράματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου δὲν τὸν μέλουν ἐκεῖνον. Ἂν γινόταν πλημμύρα κ' ἔφταναν τὰ νερὰ ὡς στὸν οὐρανό, αὐτὸς δὲν θὰ βρεχόταν. Ἂν γινόταν φωτιὰ ποὺ νάλυωναν τὰ μέταλλα τῆς γῆς καὶ νὰ καίονταν τὰ βουνά, αὐτὸς δὲν θὰ αἰσθανόταν ζέστη. Ἀπὸ τὴν τέφρα του καὶ τὰ κοσκινισμένα του λείψανα μπορεῖτε σεῖς νὰ κάνετε δύο ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους σας ἄνδρας. Κ' ἐσὺ θὰ ἤθελες νὰ τὸν μέλουν τὰ πράματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου;

ΤΟ ΚΡΑΝΙΟ

Ὁ Τσούαγκ-Τσὲ βρῆκε μιὰ φορά, ἐκεῖ ποὺ περπατοῦσε, ἕνα κρανίο· τὸ σκούντηξε μὲ τὸ ραβδί του καὶ τοῦ εἶπε: Ἤσουν ἄραγε ποτὲ κανένας φιλότιμος πολίτης κ' οἱ κόποι σου κ' οἱ πόθοι σου σὲ μίαναν; ἢ ἤσουν μήπως κανένας πολιτευόμενος καὶ ὤθησες τὴν χώρα σου στὴν καταστροφὴ καὶ σκοτώθηκες μέσ' στὶς τραχές; ἢ ἕνας κατεργάρης ποὺ ἄρπαξε γιὰ κληρονομιὰ μόνο ντροπή; ἢ κανένας ζητιάνος καὶ πέβλανες ἀπ' τὴν τυραννία τῆς πείνας καὶ τοῦ κρύου; ἤ, ἴσως, ἔφτασες σ' αὐτὴν τὴν κατάστασι ἀπὸ προχωρημένα γηρατεῖα;

Ὅταν τέλειωσε τὴν ὁμιλία του πῆρε τὸ κρανίο καὶ τὄβαλε, ὅταν πῆγε νὰ κοιμηθῇ, κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι του γιὰ προσκέφαλο. Τὴν νύχτα ὀνειρεύτηκε πὼς ἦρθε τὸ κρανίο καὶ τοῦ εἶπε: Καλὰ ἦταν τὰ λόγια σου, Κύριε, μὰ ἔχουν ἄλλα βάσι τους τὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὶς φροντίδες τῶν ζωντανῶν. Μετὰ τὸν θάνατο δὲν ὑπάρχει πιὰ τίποτ' ἀπ' ὅλα αὐτά. Θὲς ν' ἀκούσῃς γιὰ τὸν θάνατο;

Θέλω, εἶπε ὁ Τσούαγκ-Τσέ.

Τὸ κρανίο εἶπε: Στὸν θάνατο δὲν ὑπάρχουν οὔτε κύριοι, οὔτε ὑπήκοοι. Οἱ ἐνέργειες τοῦ χρόνου εἶναι ἄγνωστες. Ἡ ὕπαρξίς μας εἶναι ὕπαρξις τοῦ παντός. Ἡ εὐδαιμονία ἑνὸς πρίγκηπος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι τίποτα κοντὰ στὴν δική μας εὐδαιμονία.

Μὰ ὁ Τσούαγκ-Τσὲ ἀκόμα δὲν τὸν πίστευε καὶ εἶπε: Ἂν μποροῦσα νὰ κάνω τὸν Κύριο τῆς Μοίρας ν' ἀφήσῃ τὸ σῶμα σου νὰ ξαναγεννηθῇ, νὰ ξαναζωντανέψουν τὰ κόκκαλά σου κ' οἱ σάρκες σου, γιὰ νὰ γυρίσῃς πάλι στοὺς γονεῖς σου, στὴν γυναῖκα σου καὶ στοὺς φίλους τῆς νεότητός σου — δὲν θὰ ἤσουν πρόθυμος;

Τότε τὸ κρανίο ἄνοιξε μεγάλα τὰ μάτια του καὶ σούρρωσε τὰ φρύδια του καὶ εἶπε: Πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀπορρίψω τὴν βασιλική μου εὐδαιμονία καὶ νὰ ξαναρχίσω πάλι τὰ βάσανα τῶν ἀνητῶν.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ Τ' ΟΥΡΑΝΟΥ

Ὁ Τσὲ-Τσὶ ἀπὸ τὸ Νὰν-Κουὸ καθόταν ἀκουμπισμένος στὸ τραπέζι του. Κύταξε πρὸς τὸν οὐρανό, ἀνέπνεε βαθειὰ καὶ σιγὰ καὶ φαινόταν σὰν ὁ νοῦς του νὰ ἦταν ἄλλοῦ, νὰ εἶχε χωρισθῇ ἡ ψυχὴ ἀπ' τὸ σῶμα. Ὁ Γιὲν-Τσέγκ Τσὲ-Γιού, ποὺ στεκόταν μπροστά του, τοῦ φώναξε:

— Πῶς εἶσαι ἔτσι ποὺ τὸ σῶμα σου φαίνεται σὰν ξερὸς κορμὸς καὶ τὸ πνεῦμα σου σὰν νεκρὴ στάχτη; Μὰ τὴν ἀλήθεια, ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶναι ἀκουμπισμένος ἐδῶ στὸ τραπέζι, δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ ἦταν πρὶν ἐδῶ!

Ὁ Τσὲ-Τσὶ εἶπε:

— Ἔχεις δίκαιο νὰ ρωτᾷς. Ἐγὼ ἔθαψα σήμερα τὸν ἑαυτό μου. Μπορεῖς νὰ τὸ καταλάβῃς αὐτό; Ἴσως νἄχῃς ἀκούσει τὴν μουσικὴ τῶν ἀνθρώπων, μὰ δὲν ἄκουσες τὴν μουσικὴ τῆς γῆς· ἴσως νἄχῃς ἀκούσει καὶ τὴν μουσικὴ τῆς γῆς, μὰ δὲν ἄκουσες τὴν μουσικὴ τ' οὐρανοῦ.

— Ἐξήγησε μου τί ἐννοεῖς, εἶπε ὁ Τσέ - Γιου
Ὁ Τσέ - Τσί ἐξακολούθησε:

Τὴν ἀναπνοὴ τῆς Φύσεως εἶν' ἄγιον ἄνεμο. Μερικὲς φορὲς εἶναι δάκτυλο. Μὰ ὅταν εἶναι οἱ κίνησις, τότε κάθε ἀνάγκη ἀνεχεῖ στὴν ἀνοὴ τῆς. Ἂν πρόσεξες ποτὲ τὸ μύνημα τοῦ ἀνέμου ὅταν φυσικώνει; Σπηλιὲς καὶ ρέματα σὲ βουνὰ καὶ σὲ δάση, οἱ κουφάλες τῶν πελώριων δένδρων εἶναι σὰν μύρια στόματα, ρουθούνια, αὐτιά, ἀγγεῖα, ὑδροχόες. Ὅταν ὁ ἄνεμος ὁρμᾷ μέσα τους, τότε κάνουν κάτι ἤχους σὰν τὰ νερὰ ποὺ ἀφρίζουν καὶ σὰν τὰ βέλη ποὺ σκίζουν τὸν ἀέρα, σὰν αὐστηρὲς διαταγές, σὰν φωνάγματα, σὰν λόγοι τρυχεῖς, βαθιὰ παράπονα καὶ λυπημένες ἢ σφυριχτερὲς φωνές. Οἱ πρῶτοι ἤχοι εἶναι ψηλοί, ἔπειτα ἔρχονται βαρύτεροι, μὰ πάντα σιὼν ἴδιο τόνο. Σιγανὲς πνοὲς γεννοῦν σιγανὲς φωνές, καὶ δυνατοὶ ἄνεμοι δυνατές. Στὸ τέλος καταπαύει ἡ θύελλα καὶ τὰ ἀνοίγματα εἶναι ἄδεια καὶ ἥσυχα. Δὲν πρόσεξες ποτὲ τὴν τέτοια τραχὴ μέσα στὰ δέντρα;

— Καλά, εἶπε ὁ Τσὲ - Γιού, ἂν ἡ μουσικὴ τῆς γῆς γίνεται ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνοίγματα, κ' ἡ μουσικὴ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ αὐλοὺς καὶ σάλπιγγες, μὰ ἡ μουσικὴ τ' οὐρανοῦ πῶς γίνεται;

Ὁ Τσὲ - Τσί εἶπε:

— Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀνέμου σ' ὅλα τὰ ἀνοίγματα δὲν εἶναι ἡ ἴδια. Μὰ κάτι εἶναι ποὺ τὰ κάνει ὅλα ν' ἀντηχοῦν, καὶ τὸ παθένα ν' ἀντηχῇ ξεχωριστά. Ὑπάρχει καὶ μεγάλη γνῶσις καὶ μικρὴ γνῶσις· ὑπάρχουν λόγοι γενικοὶ καὶ λόγοι μερικοί. Ἢ τὸ πνεῦμα μας εἶναι σκλαβωμένο στὸν ὕπνο ἢ εἶναι ξυπνὸ κ' ἐλεύθερο, πάντα ὑποκείμενα σὲ λάθη, σὲ ἄγνοια, σὲ ἀσέβεια, σὲ ἀνία καὶ σὲ ἀθυμία καὶ σὲ φόβο. Πότε σκεύδει τὸ πνεῦμα μας, κριτὴς τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Πότε στέκει ἀνένδοτο, φύλαξ ἀπαραβίαστων δικαιωμάτων. Ἔπειτα, μὲ τὸν χειμῶνα καὶ μὲ τὰ παγῆ ἔρχεται ἡ φθορά, κ' ὅλα ἐξαφανίζονται σὰν τὸ τρεχούμενο νερὸ ποὺ φεύγει καὶ δὲν ξαναγυρνᾷ. Ὅλα σωπαίνουν, στάσις ἐπέρχεται στὸ πνεῦμα καὶ δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ δῇ τὸ φῶς. Χαρὰ καὶ λύπη, εὐτυχία καὶ δυστυχία, πρόνοια καὶ μετάνοια γεννιοῦνται μέσα μας πάντα περνῶντας καὶ διαβαίνοντας. Ἔρχονται σὰν μουσικὴ ἀπὸ ἄγνωστα ἀνοίγματα. Ὁλομερὶς κ' ὁλονυχτὶς καταλύει καὶ διαδέχεται τὸ ἕνα τὸ ἄλλο, μὰ ἀπὸ ποῦ ἔρχονται δὲν ξέρουμε νὰ ποῦμε. Νὰ ἐλπίσωμε πὼς θἄρθῃ ποτὲ μιὰ στιγὴ ποὺ θὰ καταλάβωμε τὸ νόημά των;

[Ἀπὸ τὸ Γερμανικὸν] Μετάφρασις Τ.

Η ΣΤΗΛΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΣΤΡΟΦΕΣ

I

Ζηλεύω σε ψηλὸ βουνὸ μὲ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια
μὲ τὰ ἐλάτια τὰ τρανά, τὰ σκίνα, τὶς φτελιὲς
ποὺ ἀπάνου τους τὴν ἄνοιξη γλυκὰ λαλοῦν τ' ἀηδόνια
καὶ χίλια δυὸ ἄλλα πουλιὰ μ' ὁλόγλυκες λαλιές.

Ζηλεύω σε ψηλὸ βουνὸ μὲ τὶς πολλὲς τὶς στάνες
ποὺ τοῦτες νηὲς τὰ πρόβατα σὲ σέναν ὁδηγοῦν
καὶ γέρνουνε τὸ δειλινὸ — στεργ' ἀπὸ τὶς καμπάνες —
μὲ τοὺς καλοὺς μέσ' σὲ κρυφὲς μεριὲς ν' ἀνταμωθοῦν...

II

Μέσ' στὸ μεσημεριάτικο λιοπύρι ποὺ φλογίζει
καὶ ποὺ μαραίνει κάθε τί π' ἀνθίζει, ἕνα μικρὸ
αὔγερφο διαβατάρικο ἔρχεται καὶ σκαρπίζει
ἕνα ψιλὸ ψιχάλισμα — ἕνα δρόσισμα ἐλαφρό.

Κι' ἄλα τὰ ὡραῖα τὰ λούλουδα ποὺ πρῶτα μαραμένα
ἐγέρναν, τώρα ἐντύθηκαν μὲ νέα φορεσιά
κι' ὑψώθηκαν περήφανα — ἐνῷ σὰν ζηλεμένα
διαμαντια οἱ σταλλες γύρω τους κρεμιῶνται γελαστά...

III

Ὁ ἥλιος ὁ περήφανος βασίλευμεν ἀγάλι
ἀφήνοντας τὰ ρόδα του στοῦ πέλαου τὸν ἀφρὸ
ὁλόχαρο καὶ δροσερὸ ξεχύθη τὸ μαϊστράλι
κι' ἀπὰ στὸ κῦμα ἀρχίνησ' ἕναν ξωτικὸ χορό.

Δυὸ-τρεῖς παρθένες ὄμορφες μέσ' στὸ γιαλὸ λουζόνται
τ' ἀγέρι ἀναδεύει τους τὰ ὁλόσγουρα μαλλιά,
ἡ δύση ῥοδοβάφει τες καὶ σὰν γλυκὲς φαινόνται
νεράϊδες ποθοπλάνταχτες πλασμένες γιὰ φιλιά.

IV

Χεροπιαστοὶ νὰ δράμουμε, ἔλα, μέσα στὰ δάση
νὰ ἰδοῦμε τὸ ξεψύχισμα τῶν θείων λουλουδιῶν,
νὰ ἰδοῦμε τ' ὠχρὸ σάββανο ποὺ ἁπλώθη νὰ σκεπάσῃ
τὸν κόσμον ὅλο τῶν χρωμάτων καὶ τῶν μυρουδιῶν.

Χεροπιαστοὶ νὰ δράμουμε, ἔλα, μέσα στὰ δάση
νὰ ἰδοῦμε κίτρινη στὴ γῆ ὅλη τὴ φυλλωσιὰ
καὶ ἀπάνου της ν' ἀφήσουμε σὲ δάκρυα νὰ ξεσπάσῃ
ἡ μαύρη ποὺ τὰ στήθη μας φουσκώνει ἀπελπισιά.

Ἄργος 1912 ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Οἱ νύμφες στήσανε χορὸ στὰ περιβόλια κάτου
καὶ τὰ πουλάκια ἀρχίσανε τραγούδια νὰ τοὺς λένε.
Ποτὲ δὲν ἀκουστήκανε τόσο γλυκὰ τραγούδια
κι' οὔτε χορέψανε ποτὲ καλύτερα οἱ νυφάδες·
μὰ ξάφνου στὴν πολλὴ χαρὰ καὶ στὸ πολὺ μεθύσι
ἕνα πουλάκι π' ἔψελνε καλύτερα ἀπὸ τάλλα,
ἄλλαξε τὸ τραγοῦδι του κι' ἀρχίνησε νὰ κλαίῃ,
νὰ κλαίῃ τὴν ἀγάπη του, τὸν πόνο του νὰ λέῃ,
καὶ τάλλα τοῦ ἀκλουθήσανε... καὶ σὲ λιγάκι ὥρα
μὲ λύπη οἱ νύμφες φύγανε, σκυφάσαν τὰ πουλάκια,
καὶ τὸ ποτάμι π' ἄθελα τὸ δρόμο του εἶχε κόψει
ὀρχίνισε σιγά - σιγὰ τὸ δρόμο του καὶ πάλι...

ΧΩΡΙΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Σκοτεινιάσε, κ' ἡ ῥεματιὰ ἐντύθηκε στὰ μαῦρα,
μέσα στὰ σύνεφα χλωμὸ προβάλλει τὸ φεγγάρι
κ' ἀπ' τὸ Κονάκι ἀκούγονται γλυκὰ ἀργυρόηχα γέλια!
εἶν' τὰ κορίτσια ποὺ γελοῦν καὶ λένε παραμύθια...
Ὅλα τὰ βασιλόπουλα κ' ὅλοι οἱ τρανοὶ Ῥηγάδες
κ' οἱ Δράκοι, καὶ οἱ Μάγισσες περνοῦν ἀπὸ μπροστά τους
κ' ὅλοι μαζὶ ἀραδειάζονται σ' ἀτέλειωτη σειρά...
Μὰ ξάφνου πέρα ἀπ' τὸ βουνὸ ἀκούγεται ἡ φλογέρα
σκορπίζοντας στὴ σιγαλιὰ τὸν πόνο τοῦ βοσκοῦ...
Τὰ παραμύθια παύουνε καὶ τῶμορφο τραγοῦδι
βρίσκει γλυκὸ ἀντίλαλο στῶν κοριτσιῶν τὸ στόμα
κ' διασκελίζει τὸ βουνὸ καὶ χύνεται στὸν κάμπο
γλυκὸ τραγοῦδι κ' ἤσυχο σὰν τὸ νερὸ ποὺ τρέχει...
Φρίξαν τὰ φύλλα στὰ κλαδιά, ἐσώπασε τ' ἀηδόνι
καὶ τὸ φεγγάρι στάθηκε. Πῆραν ζωὴ οἱ Νεράϊδες
καὶ μέσ' στὸ σκιοφώτισμα, σοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη
τὰ παραμύθια γίνηκαν γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀλήθεια!...

Σκῦρος Β. Κ. ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ

Η ΣΤΑΛΑΓΜΑΤΙΑ

Ἀπὸ τὴ «Χαραυγή»

Δὲν εἶσαι σὺ ἡ σταλαγματιὰ
ποὺ μαύρη δίψα σβύνει,
Μηδὲ δροσοῦλα χαραυγῆς
Σ' ἄνθη ζωὴ νὰ δίνῃ.

Πικρὰ μεγάλο δάκρυο
Ποὺ ἀπὸ τὰ μάτια ἐχάθη
Καὶ στῆς καρδιᾶς μου τώρα πειὰ
Ἀργοκυλάει τὰ βάθη.

Ναύπλιον ΘΡ. ΛΣΚΡΑΙΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Θρ. Ἀσ. (Ναύπλιον). — Γιατί ἐζητήσατε ψευδώνυμον ἀφοῦ ἀρχίσατε νὰ γράφετε καλὰ μὲ τὸ ὄνομά σας; Δημοσιεύομεν τὸ καλύτερον.

Κον Ι. Ἠλ. Κοζ. (ἐνταῦθα). — Ζητοῦμεν ἔργα φαντασίας ἀπὸ τοὺς νέους μας καὶ ὄχι μελέτας σὰν... αὐτὴν ποὺ μᾶς ἐστείλατε.

Κον Κ. Τουρ.—Στὸ ποίημά σας «στὴν πεδιάδα» ἔχετε λέξεις ποὺ τὶς ἐπαναλαμβάνετε δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς στὸ ἴδιο τετράστιχο.

Κον Δημ. Καρ.—Ὁ φίλος σας κ. Παποιτσῆς (!) γράφει ὅπως καὶ σεῖς. Θὰ εἶσθε βέβαια καὶ οἱ δυὸ σας παιδιά. Διαβάσετε κάμποσο καιρό.

Κον Ν. Δ. Κ. — Πολλὲς ἀσυναρτησίες· τὸ «Ἤθελα» φανερώνει ὅτι δὲν ξεύρετε γράμματα καλὰ - καλά.

Κον Εὐ. Γκιν. — Πολὺ κοινὰ πράγματα. Ἀδύνατον νὰ δημοσιευθοῦν.

Κον Π. Βαλ. — Ἀπαράδεκτα. Ἔχετε μερικοὺς καλοὺς στίχους μὰ δὲν ἀρκοῦν. Περιμένουμε τίποτε καλύτερα.

Κον Παπ. (Βουλγαρία). — Αὐτὸ ποὺ μᾶς ἐστείλατε οὔτε πεζόν, οὔτε ἔμμετρον εἶνε. Ἔχετε κάποιαν φαντασίαν, μὰ λείπει ὁλότελα ἡ ἑνοτικὴ σκέψις.

Κον Χ. Ἀαγ. (Τρίπολιν). — Τὸ ποιηματάκι σας πολὺ κοινὸ στὴν ἔμπνευσι καὶ γι' αὐτὸ περιμένουμε κάτι πειὸ προτάτυπο.

Κον Βασ. Κον. — Στὶς «Στροφὲς τοῦ πελάγου» ἔχετε μερικὲς ὡραῖες φράσεις ὅπως: «κι' ὅπως τὸ ἡλιόφωτο τῆς μέρας, ἁπλόσου ὁλογελήνιος...» Καὶ παρὰ κάτω «στὸ βαστιλόσπαρτο ἀκρογιάλι...» Μὰ ὡς σύνολα, τὰ ποιήματά σας ἔχουν πολλὰ ἐλαττώματα. Γράφετε καὶ στεῖλτε μας ἂν ἔχετε τίποτε καλύτερα.

Κον Σπ. Παναγ. (Ἄργος). — Οἱ στίχοι σας πολὺ εὔμορφοι. Τοὺς δημοσιεύομεν ὅλους μὲ θερμὰ συγχαρητήρια.

Κον Ἀντ. (Σκῦρον). — Ὡραιότατα τὰ δυὸ αὐτὰ ποιηματάκια σας. Ἔχουν ἁπλότητα, ρυθμὸ καὶ φαντασία.

Κον Δημ. Γιαν. (Λευκάδα). — «Τὰ τραγούδια τῆς Νειότης» σας εἶνε πολὺ παιδικά. Κι' οὔτε σωστὰ ποιήματα μποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν, γιατὶ δὲν φανερώνουν μιὰν σκέψιν, εἴτε ἕνα αἴσθημα ποὺ ἐργάσθηκαν μὲ σοβαρότητα. Πινελιὲς μόνο μὲ κοινὸ τὸ θέμα, ἀλλὰ μὲ σωστὸ μέτρο.

Κον Ἰωαν. Ζαχ. (Ἐνταῦθα). — Καὶ τὰ σατυρικὰ καὶ τὰ λυρικὰ σας δὲν μᾶς λένε πολλὰ πράματα. Ἔπειτα εἶσθε κπί... πολὺ φιλόδοξος φαίνεται. Περιορισθῆτε σὲ ἕνα εἶδος καὶ μελετήσατε, γιατὶ ἔχετε πολὺ παλαϊκὸν ὕφος.

Κον Εὐάγ. Γκιν. — Τὸ πεζό σας ποιηματάκι δὲν ἔχει καμιὰ πρωτοτυπία. Ἡ γλῶσσα σας καλή. Ἐργασθῆτε πρῶτα σὲ κανένα θέμα λιγώτερο ἀφρρημένο ἀπὸ αὐτό. Αὐτὲς οἱ λυρικὲς εἰκονίτσες γιὰ νὰ γραφοῦν ἐκφραστικά, θέλουν τὸν δυνατὸ ποιητὴ καὶ τὸν μεγάλο τεχνίτη.

Κον Θ. Ι. Μ. (Χαλέπα - Κρήτης). — Ὅλο αὐτὸ τὸ διήγημα, τρεῖς ὁλόκληρες μεγάλες σελίδες, γιὰ νὰ πῆτε ὅτι σήμερα εἶνε ἡ βασιλεία τοῦ χρήματος! Σὰν πολλά. Βέβαια, ἐννοεῖτε, πὼς δὲν μπορεῦμε νὰ δημοσιεύσουμε τέτοια πράγματα, μὰ οὔτε καὶ σεῖς πρέπει νὰ τὰ γράφετε.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Κάθε τέτοιον καιρὸ ὁ στρατὸς πολεμοκαρδίζει τὴν δύναμί του βγάζει τὰ μεγάλα γυμνάσια, ποὺ τὰ ἀποκαλοῦν πολλοὶ ἀνθρωποι καὶ οἱ ψυχίες τους μανιάδων. Μέσα στὸ καλοκαιρίτικο ζεστοῦ, ποὺ διαπερνᾷ σὰν κανονιές βελόνες τὸ κορμί, πῶς τυραννιοῦνται τὰ κοῦφα τὰ παιδιά. Μὰ ὁ στρατὸς εἶνε ἡ πειὸ ἱερὴ ὑποχρέωσις γιὰ τὸν ἄνδρα. Ἄνθρωπος ποὺ δὲν παράδωκε τὸ κορμί του καὶ τὴν ἀντοχή του νὰ ἐξαντληθοῦν στὴν βαρειά του ὑπηρεσία, — δὲν αἰσθάνθηκε τὸν κόπο «μέχρι θανάτου» μὰ οὔτε καὶ τὴν ὑπερηφάνεια, ἐκεῖνο τὸ βαθὺ μεθῦσι, ποὺ δὲν παραλλάζει ἀπὸ ἕνα θριαμβευτικὸ θάνατο.

Κι' αὐτὲς οἱ δυὸ ἀντίθετες συγκινήσεις ἀποτελοῦν τὴν ἀνδρότητα τοῦ ἀτόμου. Ὅποις δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ χαϊκεύαῃ τὴν γιγάντια ἑνωτικὴ ἰδέα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ νὰ τὴν ἐκτείνῃ ὡς τοὺς οὐρανούς, — τί μπορεῖ τάχα νὰ ἀξίζῃ . . .

Ἐγύρισαν κατάμαυροι μὲ γένεια μακριὰ σὰν τῶν ἀσκητῶν. Ὁ κόπος ὁ βαρὺς καὶ ἡ σκόνη καὶ τὸ μπαρούτι — καὶ μιᾶς ψευδομάχης ἀκόμα — γερνοῦν τοὺς ἀνθρώπους. Τοὺς εἶδα σὲ ἀτέλειωτη γραμμὴ νὰ περνοῦν τὴν ὁδὸν Πειραιῶς, σὰν ἐπήγαιναν στὰ γυμνάσια. Κι' ὅταν ἐγύριζαν τοὺς ξανακεῖδα. Εἶχαν τόσο ἀγριέψει! Λένε πὼς ἔδειξαν μεγάλη δύναμι καρδιᾶς. Ἐπάλεψαν ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὴν ἐξαντλητικὴ ἡλιοπλημμύρα τόσες ἡμέρες. Τὰ καλὰ παιδιά.

Ὅμως ἀνάμεσα ἀπὸ αὐτὰ τὰ καλά, ἄρχισαν τώρα τελευταῖα νὰ ξεφυτρώνουν καὶ κάτι ἄλλα, παράξενα παιδιά. Περπατοῦν στοὺς δρόμους σκυφτά, καὶ τὸ σύνολό τους δείχνει πὼς εἶνε γεροντώτεροι κι' ἀπὸ τοὺς ἡλικιωμένους ἀνθρώπους. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ παιδιά, μὲ πολλὴν στενοχώρια συλλογίζονται τὸν χρόνο ποὺ θὰ τοὺς φωνάξῃ ἐπιτακτικὰ ἡ σάλπιγγα τοῦ στρατοῦ. Καὶ κυττάζουν πῶς νὰ ξεφύγουν. Πῶς νὰ πληρώσουν ἂν μποροῦν καὶ τὴν τελευταία τους δεκάρα γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν στρατιωτικὴν ἀπολύτρωσι, σὲ στιγμὴ ποὺ τὰ στήθη σ' ὅλον τὸν κόσμο καίγονται ἀπὸ τὸν πατριωτισμὸ καὶ χιλιάδες τὰ κορμιὰ πέφτουν γιὰ μιὰ λουρίδα γῆς. Στοὺς Ἕλληνας δὲν παρατηρεῖται σήμερα μιὰ τέτοια προθυμία. Εἶνε σὰν φυσικὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐκφυλισμοῦ τῶν νέων μας, — δὲν ξεύρω. Εἶνε σὰν μιὰ ἐκδήλωσις τῆς «θηλυπρεποῦς τάσεως» ποὺ ἔχουν αὐτὰ τὰ εὐλογημένα παιδιά;

Τὶ βλέπει κανείς, — χλωμιάζουν, ἀδυνατίζουν, σαβαρεύονται πρόωρα, κίνουν τοὺς σεμνοὺς καὶ τοὺς συλλογισμένους καὶ τοὺς χορταίτους τάχα ἀπὸ τὶς ἡδονὲς τῆς ζωῆς. Κι' ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν ξεύρουν τίποτα, μὰ τίποτα, — παρὰ μόνο ξεύρουν νὰ στέλνουν ἀρρωστιάρικο τραγοῦδι σ' ἕναν παρεξηγημένον Ἀπόλλωνα . . .

Πῶς ἔχουμε στρατὸ σήμερα, πῶς μποροῦμε νὰ ἔχουμε λίγα κορμιὰ γερὰ ἀκόμα, ὥστε νὰ πολεμᾷ μὲ τὸν κόπο καὶ μὲ τὴν δίψα καὶ μὲ τὴν καλοκαιριάτικη φλόγα στοὺς ξερόκαμπους τῆς Θεσσαλίας, — εἶνε θαῦμα μὰ τὴν ἀλήθεια.

Κι' ἂν προσέξῃ κανείς, θὰ ἰδῇ ὅτι τὰ ὑρεμμένα κλωνάρια τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας ποὺ σταθῆκαν ἀπρόσβλητα στὴ φιλοξήρα τῶν ψυχῶν, ἀνήκουν στὴν λαϊκὴ τάξι. Ἐκεῖ διατηρεῖται ἀκόμα τὸ γερὸ αἷμα, ἡ ἰδέα τῆς θυσίας, ὁ πόθος τῆς κατακτήσεως, τὸ αἴσθημα τῆς ὑπομονῆς. Ὤ, ἂν μπορούσαμε νὰ μπολιάσουμε τὶς παραπάνω τάξεις ἀπὸ τὸν χυμό τους, ὥστε νὰ σταματήσῃ αὐτὸ τὸ ξερύλισμα.

Ἄρρωστοι νέοι στὴν Ἑλλάδα, ἄρρωστοι στὴν ψυχὴ καὶ στὸν ὀργανισμό, ποὺ πνίγονται κάθε μέρα στὸ κιτρινόμαυρο νερὸ τοῦ ρωμαντισμοῦ...

Ἀλλοίμονο, μιὰν τέτοιαν ἀρρώστεια δὲν τὴν περίμενα γιὰ τὰ παιδιά μας. Ἕνας τέτοιος ἐκφυλισμός, σὲ ἐποχὴ ποὺ δὲν μᾶς συνταράζουν μεγάλες ἰδέες, δὲν ἐπίστευα πὼς θὰ ἔρριχνε κατὰ τὸν φωτεινό μας τόπο τὴν βαρειά του σκιά.

Κι' ἔτσι, σὰν ἄρχισα νὰ μιλῶ γιὰ ἀρρώστειες, ἂς σᾶς παρουσιάσω καὶ μιὰν ἄλλην, φοβερήν, ποὺ ἔχει μεγάλην ἐπιτηδειότητα νὰ σκοτώνῃ τὰ ἀδύνατα «ἐγώ». Εἶνε ἡ ρεκλαμομανία. Πίσω της κατάντησε νὰ τρέχῃ ὅλος ὁ κόσμος, — πίσω ἀπὸ τὸ τρελλὸ ἀνέμισμα τῆς γυαλιστερῆς της οὐρᾶς. Ἡ σκόνη σηκώνεται σὲ σύγνεφο, τυφλώνει τὰ μάτια, κι' ὅταν κανεὶς τέλεια τυφλωθῇ, τότε νομίζει πὼς βλέπει ἀληθινά.

Εἶνε κι' αὐτὴ μιὰ ἀπὸ τὶς θεὲς ποὺ δημιουργήθηκαν γιὰ τοὺς κούφιους ἀνθρώπους, ὅσους δὲν μποροῦν νὰ λατρεύουν καθιερωμένους σοβαροὺς θεούς.

Δὲν πρόκειται γιὰ μερικοὺς γνωστοὺς καὶ καλοὺς ἐργάτας, ποὺ ὡς τὴν τελευταία ὥρα τῆς ζωῆς τους ἀποζητοῦν τὴν ρεκλάμα σὰν τὸ γλυκύτερο ποτὸ τῆς ψυχῆς. Ἐκεῖνοι γιὰ μένα εἶνε οἱ ἀδύνατοι, ποὺ ἀκολουθοῦν ἕναν κοινὸ ἀνθρώπινο νόμο.

Μὰ πρόκειται γιὰ τοὺς ἄλλους, τοὺς πολλούς, τὸ πλῆθος, ποὺ ἐκτείνεται σὲ ὅλη τὴν γραμμὴ τῆς ἡλικίας. Ἀπὸ τὰ παιδιὰ ὡς τοὺς γέρους σήμερα, — ὅλοι θέλουν ν' ἀκούσουν τἄνομά τους δυνατὰ νὰ κουδουνίζεται στὰ αὐτιὰ τῆς φτωχῆς ἀνθρωπότητος. Ὄχι ἀπὸ εὐγενικὴν φιλοδοξίαν μὰ ἀπὸ κούφιον ἐγωϊσμόν. Νομίζουν πὼς θὰ ὠφεληθοῦν ἔτσι, πὼς κάτι θὰ κερδίσουν, νομίζουν πὼς ἔτσι ἀκούγοντας, ἀκούγοντας τὸ ἴδιο τους τὸ ὄνομα, θὰ γεμίσῃ τὸ κενὸ τῆς ἀνέκφραστης ἀτομικότητός των. Στ' ἀληθινά. Τὸ νομίζουν. Δὲν μποροῦν νὰ πιστεύσουν ποτὲ ὅτι ἡ πνευματικὴ τελειότης εἶνε κάτι φυσικά, κάτι ἑνωμένο καὶ σφιχτοδεμένο μὲ τὴν πρώτη πνοή. Μὰ νομίζουν πὼς εἶνε κάτι ποὺ κυριεύεται ὅπως μιὰ πόλις, ὅπως ἕνα φρούριο, — κάτι ποὺ ἔρχεται καὶ σιγὰ-σιγὰ χαρίζεται στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ μιὰν ἀντανάκλασι δυνατὴ καὶ ἐπίμονη τοῦ ἔξω κόσμου πρὸς τὸν μέσα.

Καὶ καταφεύγουν στὶς ἐπιδείξεις, στὰ ψεύτικα μέσα τῆς διαφημίσεως καὶ τοῦ θορύβου, στὴν ἀπομίμησι. Βρίσκουν γελοίους μεσάζοντας ποὺ τρέχουν καὶ γράφουν καὶ φωνάζουν γι' αὐτούς, κι' ἄλλους ἀδιαφόρους διευθυντὰς ἐφημερίδων, ποὺ εὔκολα δημοσιεύουν αὐτὰ τὰ παραμιλήματα.

Ὁ διευθυντὴς μιᾶς ἐφημερίδος ὡς τώρα δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ὑποχρέωσι νὰ προλαμβάνῃ τοὺς πνευματικοὺς καὶ ἠθικοὺς θανάτους, μὰ νὰ φροντίζῃ ἀποκλειστικὰ γιὰ τὴν διάδοσι τοῦ φύλλου του.

Νὰ καὶ τὸ παράδειγμα, ὁλοζώντανο. Ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια ἕνα κοριτσάκι ἄρχισε ἀπαγγελία μὲ τὸν κ. Μάρκο Σιγάλα. Ἦταν νόστιμο τὸ κοριτσάκι, σεμνό, καὶ τῆς ἄρεσε νὰ μάθῃ εὔμορφα ποιήματα. Κι' ἔμαθε νὰ λέγῃ ἀπ' ἔξω μερικά, εἶνε ἀλήθεια, μὲ μιὰ φωνίτσα καθαρή, κουδουνιστή, καὶ μὲ πολλὴ διάθεσι. Λέγεται Ἀλίκη Παπαχρήστου. Σήμερα βέβαια, ὅλοι τὴν ξεύρουμε, ὅλοι συχνοδιαβάσαμε ἀρθράκια γι' αὐτὴν στὶς ἐφημερίδες, ὅλοι τὴν εἴδαμε νὰ σχίζῃ καμαροτὰ τοὺς δρόμους στὸ πλευρὸ ἑνὸς περήφανου πατέρα.

Μὰ κανεὶς ἀκόμα δὲν τὴν εἶδε νὰ ἐργάζεται, κανεὶς δὲν παρευρέθηκε στὴν ἀποκάλυψι τοῦ καλλιτεχνικοῦ, ὅπως λένε, ἐαυτοῦ της, ἁπλούστατα, γιατὶ ἀκόμα δὲν ἀποκαλύφθηκε. Ἴσως νὰποκαλυφθῇ μιὰ μέρα. Δὲν θέλω νὰ προφητεύσω τίποτε τὸ δυσάρεστο γιὰ τὸ συμπαθητικὸ κοριτσάκι. Ὅμως ὅλα ὅσα ἐγράφηκαν, ἔπρεπε νὰ καθιστερήσουν περιμένοντας ἐκείνη τὴν στιγμή.

Γιατί προκατιβολικὰ αὐτὸς ὁ θόρυβος, — εἰς βάρος ἑνὸς κλειστοῦ μπουμπουκιοῦ, ποὺ δὲν ξεύρουμε ἀκόμα τί ἄνθος θὰ βγάλῃ;

Ἀπαγγέλλει λίγα ποιήματα, τὴν ἀκούσαμε προχθὲς στὴν ἀπογευματινὴ ποὺ ἔδωκε, τὴν ἀκούσαμε καὶ στὴν Τέχνη, τὴν εἴδαμε καὶ στὸ θέατρο τῆς Δος Κοτοπούλη, — καὶ εἶνε ἀλήθεια πὼς ἕνα βράδυ μοῦ ἔκανε ἐντύπωσι ἡ βαθειά της προσήλωσις. Εἶχε κρεμασθῆ ἀπὸ τὰ χείλη τῆς καλλιτέχνιδος καὶ ροφοῦσε τὴν ὑπόκρισί της.

Ἔ, καλά, μὰ αὐτὰ ὅλα δὲν θὰ ποῦν τίποτε. Αὐτὰ ὅλα ἴσως νὰ δείχνουν μιὰ τάσι. Ἴσως νὰ βεβαιώνουν μιὰν διάθεσιν. Μὰ ἡ ψυχὴ γιὰ νὰ φθάσῃ τὸ ὡρίμασμα πρέπει νὰ περάσῃ ἄπειρες μεταμορφώσεις, — νὰ τρέξῃ ἄπειρα διαστήματα ἐξελίξεως γιὰ νὰ βρεθῇ μιὰν ἡμέραν μπροστὰ στὸ κατῶφλι τῆς Τέχνης, ποὺ τὸ θαροῦμε τόσο εὐκολόφθαστο.

Καὶ τότε, σὰν φθάσουμε, σὰν θὰ αἰσθανθοῦμε τὸ φῶς της ἀπάνω μας νὰ μᾶς λούζῃ, μόνος του θὰ ὑψωθῇ ὁ ἔπαινος τῶν ἀνθρώπων. Μὰ δὲν θὰ ἔχουμε φόβο νὰ πάθουμε τίποτε πειὰ ἀπὸ τὸν ἔπαινο, γιατὶ θὰ ἔχῃ προηγηθῇ μιὰ συνετὴ αὐτοπεποίθησις.

Αὐτὰ θὰ ἤθελα νὰ εἰπῶ, καὶ θὰ ἤθελα ἀκόμα νὰ καταδικάσω τοὺς ἁπλοὺς εἴτε τοὺς ἐκμεταλλευτὰς γονεῖς, ποὺ παίρνουν στὸ λαιμό τους τὰ παιδιά τους, ἐμφανίζοντάς τα ἔτσι πρόωρα.

Τώρα τὸ κοριτσάκι αὐτό, μοῦ φαίνεται σὰν σκοτωμένο ἠθικῶς. Καὶ τὸ λυπᾶμαι, καὶ τὸ λυπᾶμαι. Θὰ ἤθελα νὰ τοῦ ἔφερναν πόνο τὰ λόγια μου γιὰ νὰ κλάψῃ καὶ νὰ σκεφθῇ.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἀγαπητέ μου. . . . 28 Μαΐου 1912

ΑΚΟΛΟΥΘΩ ἀπὸ ὧδε, μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου, τὰ πεφτάρια φτερά τῶν ἀεροπλάνων, ποὺ σχίζουν τὸν οὐρανό μας. Δὲν ξέρω ἂν οἱ ἀσχημες μηχανές, μὲ τὶς βαριές τους φτερούγες καὶ τὰ κρυπτάλιματα τῶν σιδερικῶν τους, ταιριάζουν στὸν ἀνάλαφρο, γλυκὸν αἰθέρα τῆς θείας Ἀττικῆς, ποὺ μόλις σημόνει τὸ εὐγενικὸ πέρασμα τῶν ἄθλων χελιδονιῶν. Ὅμως κάθε δύναμις καὶ κάθε ἡρωϊσμὸς μὲ συγκινεῖ βαθειά. Γιατὶ καὶ τὸ ἄσχημο τὸ κάνει ὄμορφο καὶ ἀπὸ τὴν πιὸ βαρειὰν ὕλη βγάζει μιὰ θεία οὐσία. Κάθε νίκη τοῦ ἀνθρώπου δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ὡραία, κάθε κατάκτησίς του ὑψηλὸς θρίαμβος. Καὶ ἡ νίκη τοῦ ἀέρα, ἡ κατοχή του σὰ βασίλεια τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες νίκες, ποὺ εἶδε ὡς τώρα ἡ ἀνθρωπότης.

Γι' αὐτὸ φαντάζομαι, πὼς ἂν ἔβλεπα κ' ἐγὼ συρμένος σὲ κάποια γωνιὰ τῆς ἀθηναϊκῆς γῆς, τὸ μεγάλο περήφανο πουλί, μὲ τὴν ἀνθρώπινη ψυχή, ἡ καρδιά μου θὰ λαχταροῦσε, ὄχι ἀπ' τὸ ξάφνιασμα τοῦ παράτολμου, ἀλλ' ἀπ' τὴ γλύκα τῆς ὀμορφιᾶς. Ἔπειτα — τί νὰ σοῦ πῶ; — ἐσὺ θάνοιωσες καλύτερά μου, ἀντικρύζοντας μὲ τὰ μάτια σου τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ ἀεροπλάνο νὰ ξυγιάζῃ τὰ φτερά του ἀπάνω ἀπ' τὸν Παρθενῶνα, θένοιωσες πόσο ὁ γαλάζιος αἰθέρας ἐξευγενίζει καὶ κάνει σὰν ἄθλο τὸ κάθε τί, ποὺ ἀγκαλιάζει μές στὸν κόρφο του. Κάτω ἀπ' τὰ σύννεφα τίποτε δὲν μπορεῖ νὰν' ἄσχημο, οὔτε ἕνα ἀεροπλάνο, οὔτε ἕνας ἀεροναύτης τυλιγμένος μὲ τομάρια καὶ γουναρικα. Ὅλα σβήνουν, ὅλα χάνονται καὶ δὲν μένει παρὰ ἡ ψυχὴ ποὺ κυβερνᾶει, ὁ νοῦς ποὺ νικᾷ, ἡ τόλμη ποὺ σχίζει τὸν ἀέρα, ὁ ἄνθρωπος ποὺ θριαμβεύει. Καὶ ὁ περήφανος ἀητὸς ἀκόμα συρμένος στὴ γῆ, μὲ τὰ μεγάλα του φτερά, ποὺ τὸν ἐμποδίζουν νὰ περματήσῃ, ὅπως εἶπε ὁ ποιητής, φαίνετ' ἕνα πλάσμα κωμικὸ καὶ ἄχαρο. Ὅμως στὸ ψηλώματά του κάθεται συμπάρεδρος τοῦ Διὸς καὶ φαίνεται σὰ θεὸς κοντά του. Γιατὶ εἶναι γεννημένος γιὰ τὸν οὐρανό. Μὰ μήπως δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Πρὶν τὸν φτιάσῃ μὲ τὰ ξύλινα φτερά του, ἔφτασε μὲ τὸν νοῦ του, μὲ τὴ φαντασία του, μὲ τὴ δύναμι τῆς ἀγάπης του. Γι' αὐτὸ μοναχὰ ὁ ἄνθρωπος θὰ μποροῦσε νὰ ρωτάῃ τοῦ ἀετοῦ, χωρὶς νὰ πέσῃ στὸ γελοῖο τοῦ παραστρατήματος. Κανένας δρόμος δὲν εἶναι κλειστὸς γιὰ τὸ σῶμα του, ὅπως δὲν εἶναι γιὰ τὴν ψυχή του. Τὸ ψάρι ὄξω ἀπ' τὸ γιαλὸ σοῦ φέρνει τραγικὰ γέλια. Ἡ χελώνα ἀνεβασμένη στὰ σύννεφα, ἀπ' τὰ νύχια τοῦ ἀετοῦ, ἔγινε ὁ αἰώνιος κωμικὸς μῦθος. Μὰ ὁ ἄνθρωπος, εἴτε περματεῖ ἀπάνω στὴ γῆ, εἴτε σχίζει τὸν ἀέρα, εἴτε ταξιδεύει μέσ' στὰ βάθη τῶν νερῶν, εἶναι πάντα στὸ στοιχεῖο του, γιατὶ ἡ ψυχή του ἀγκαλιάζει ὅλα τὰ στοιχεῖα κι' ὁ νοῦς του φθάνει θριαμβευτὴς στὰ τετραπέρατα.

Ἔτσι βλέπεις, ταιριάζω τὸν θριαμβό μου πρὸς τὴ δύναμι καὶ τὴ νίκη τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν αἰσθητική τοῦ ἀεροπλάνου, ποὺ νομίζω πὼς κάποτε τὴν παρεξήγησα. Καὶ καὶ πάλι ναί. Ὅ,τι εἶναι δυνατό, γεννᾶο, ἀπότολμο, ἡρωϊκὸ εἶναι μαζί καὶ ὡραῖο. Κάθε θρίαμβος ὡμορφιά! Κάθε νίκη ποίησις!

Τὸ ἀεροπλάνο ποὺ περνάει ἀπάνω ἀπ' τὸν Παρθενῶνα, δὲν εἶναι ξένο πρὸς τὶς σκιὲς ποὺ κατοικοῦν ἐκεῖ μέσα. Ἕνας Πίνδαρος θὰ τοῦ ὕμνουν τὸν διθύραμβό του. Ἕνας Πραξιτέλης θὰ τοῦδινε τὴν ἀθανασία ἀπάνω στὸ Πεντελικὸ μάρμαρο. Καὶ γιὰ τὸν ἀεροναύτη, ποὺ γυρίζει θριαμβευτὴς ἀπ' τὸν στίβο τοῦ οὐρανίου Σταδίου, οἱ κάτοικοι τῆς Ὀλυμπίας θὰ μαδούσανε τὰ κλαδιά τους καὶ τὰ τείχη τῆς πατρίδος του θὰ γκρεμίζονταν γιὰ νὰ τὸν ἀφίσουν νὰ περάσῃ.

Σὲ ζηλεύω ποὺ τὸν χαιρετᾷς καὶ σοῦ στέλνω ἕνα κλαδὶ ἐλιᾶς ἀπ' τὸ βουνό μου, γιὰ νὰ στεφανώσῃς τὸ μέτωπό του.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Δικός σου

ΑΣΟΦΟΣ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Θέατρον Μαρίκας Κοτοπούλη: Ἡ «Πολυγαμία», κωμῳδία - φάρσα εἰς πράξεις 3, ὑπὸ Γρ. Ξενοπούλου.

ΔΕΝ ἦτο μόνον πρώτη ἑλληνικοῦ ἔργου τὴν ἑσπέραν ἐκείνην εἰς τὸ θέατρον Μαρίκας Κοτοπούλη, ὡς μετωνομάσθη τὸ θέατρον τῆς Νέας Σκηνῆς, ἀλλ' ἦτο καὶ πρώτη τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἐδίδετο κατὰ τὴν φετεινὴν θεατρικὴν περίοδον. Ἐπὶ πλέον ἦτο καὶ ἐπιστροφὴ εἰς τὸ θέατρον τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου ὁ ὁποῖος, ἂν δὲν ἐπλανήθην ἀπὸ τοὺς μαιάνδρους τῶν ἐκάστοτε δηλώσεών του, περίπου εἶχε δηλώσει ὅτι θ' ἀπέχῃ πλέον ἀπ' αὐτοῦ. Ἡ ἐπιστροφὴ αὐτή, τὴν ὁποίαν εἶχα πληροφορηθῆ ὄχι ἄνευ εὐχαριστήσεως, θὰ ἔλεγε κανεὶς ἐν τούτοις ὅτι ἐγένετο ἔπειτα ὡς δι' ἀεροπλάνου. Τοὐλάχιστον ὑπῆρξεν αὕτη μία εὐτελὴς «προσγείωσις», παράδοξος κατὰ τοῦτο ὅτι ἐνῷ δὲν ἐπροξένησε τὸν ἐλάχιστον θόρυβον, δὲν ἐσώθη ἀπὸ αὐτὴν τὸ ἐλάχιστον πτερόν. Κ' ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἤκουσα τὴν «Στέλλαν Βιολάντη» ὄχι μόνον μίαν φορὰν καὶ ὄχι χωρὶς συγκίνησιν, — χωρὶς βέβαια καὶ νὰ πιστεύσω ὅτι πρόκειται διὰ κάποιαν νεωτέραν Ἀντιγόνην καθὼς παραδέχεται φαίνεται ἡ ἰδία, — καὶ ὁ ὁποῖος καὶ εἰς τὸν «Πειρασμὸν» ἀκόμη, παρὰ τὸν χυδαΐζοντα τόνον του, εἰλκύσθην ἀπὸ τὴν πλέουσαν εἰς τὸ ἀφυαίσθητον καὶ τὸ μοιραῖον ψυχολογίαν τῆς νεαρᾶς ὑπηρετρίας, δὲν ἦτο δυνατὸν ἢ ν' ἀπέλθω ἀπὸ τὸ θέατρον μὲ ἰδιαιτέραν ὅλως μελαγχολίαν μετὰ τὸ τέλος τῆς «Πολυγαμίας», τῆς κωμῳδίας - φάρσας αὐτῆς κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ συγγραφέως της, χαρακτηρισμὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἡ λέξις κωμῳδία παρέλκει βέβαια ἐντελῶς. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τῆς «προσγειώσεως» αὐτῆς κυρίως ὑπαίτιον εἶνε αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ κοινόν, ἀλλὰ ποῖος δύναται νὰ κηρύξῃ δι' αὐτὸ ἐντελῶς ἀθῶον τὸν συγγραφέα ὁ ὁποῖος ἔστω καὶ μετὰ πάλην ὑπετάχθη τέλος ἀπολύτως εἰς τὰς χυδαίας ὀρέξεις του;

Ἀλλ' ἐπέτυχε τοὐλάχιστον αὐτὸς ὡς συγγραφεὺς φάρσας; Χωρὶς νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ τίτλου ἐπεδιώχθη ἡ δελεαστικότης τούτου καὶ ὄχι βεβαίως ἡ στενή του σχέσις πρὸς τὸ ὅλον ἔργον, χωρὶς νὰ ἐπιμείνω πολὺ εἰς τὸ ἐπεισόδιον τοῦ τόσῳ ἀγνώστου παρ' ἡμῖν ἀδελφοῦ ποὺ ἐκτιμᾷ εἰς χρῆμα τὴν τιμὴν τῆς ἀδελφῆς του, ἐπεισόδιον τὸ ὁποῖον καθίσταται ἀκόμη πλέον ἀξιοθρήνητον ὅταν σκέπτεται κανεὶς ὅτι παρενεβλήθη διὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ δηθὲν κωμικὴ σκηνὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἀντὶ οὗτος νὰ λάβῃ χρῆμα ὑρίσταται τὴν ἐξαγωγὴν δύο ὠγειῶν ὀδόντων, χωρὶς βεβαίως νὰ ἔχω τὴν δύναμιν νὰ ἐπεκτείνω ὅσον ἀφορᾷ τὴν προφανῆ ὀδοντοφαλίαν συγγραφέως ὁ ὁποῖος ἀφοῦ μᾶς παρουσίασε πάσχοντας ἀπὸ ὀδοντόπονον, εἰς τὸν «Πειρασμὸν» μίαν σύζυγον καὶ εἰς τὸ «Χερουβεὶμ» ἕνα σύζυγον, ποὺ ἐκτελεῖ μάλιστα καὶ τοὺς σχετικοὺς γαργαρισμοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς, μᾶς παρουσιάζει ἤδη ὁλόκληρον μίαν πράξιν ἐντὸς ὀδοντοϊατρείου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν λείπει βεβαίως ἡ νεωτέρα ἕδρα τῶν γόων καὶ τῶν βασάνων καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ μοιραίως γίνεται τόσος λόγος περὶ καθαρισμοῦ ὀδόντων, — χωρὶς ἀκόμη νὰ τονίσω κάποιαν ἰδιαιτέραν ἔλλειψιν λεπτοῦ χειρισμοῦ ἡ ὁποία μᾶς σκανδαλίζει εἰς σχετικῶς ὄχι πολὺ τολμηρὰ πράγματα, ἐνῷ ἀπηγορίτο τῷ λόγῳ τολμηρότερα εἰς γαλλικὰ ἔργα ἀντιπαρέρχονται σχεδὸν ἀπαρατήρητα χάρις εἰς τοὺς λαμπροὺς πέπλους των τῆς ἀβρᾶς χάριτος καὶ τῆς σπινθηροβόλου εὐφυΐας, — ἡ ὅλη φάρσα ἐπὶ ἰσχνοτάτης βάσεως σεριζοφορεῖ εἶνε ἐνδεὴς καὶ πενιχρά.

Πρόκειται ἐν αὐτῇ περὶ ζηλοτύπου γυναικὸς τῆς ὁποίας ἡ ζηλοτυπία ἐκδηλοῦται φορτικῶς μᾶλλον ἢ κομικῶς καὶ τὴν ὁποίαν διὰ νὰ θεραπεύσῃ φίλος τις τοῦ συζύγου της, ἐπινοεῖ τὸ ἑξῆς ἀρκετὰ προβληματικῆς ἀποτελεσματικότητος μέσον· ἡ ζηλότυπος γυνὴ μετ' ἄλλου θὰ εὕρῃ τὸν σύζυγον περιπτυσσόμενον καὶ καταφιλοῦντα τὴν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐρχομένην ἀδελφήν του Ἀγλαΐαν, ἡ ὁποία εἶνε ἄγνωστος εἰς αὐτήν, θὰ νομίσῃ ὅτι πρόκειται περὶ συζυγικῆς ἀπιστίας, θὰ παραφερθῇ, θὰ ἐκραυγῇ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς πλάνης της θὰ γελοιοποιηθῇ, καὶ κατὰ τὸν φίλον, θὰ θεραπευθῇ. Καὶ ἡ μὲν ἀδελφὴ Ἀγλαΐα ἀναβάλλει τὴν ἔλευσίν της, ἀλλ' ὁ σύζυγος, ὀδοντοϊατρὸς τὸ ἐπάγγελμα, περιπτύσσεται καὶ καταφιλεῖ τὴν δῆθεν πελάτιδά του νεαρὰν Οὐρανίαν ἡ ὁποία δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὴν Οὐρανίαν Ἀφροδίτην ἡ ζηλότυπος σύζυγος τοὺς συλλαμβάνει, μαίνεται, ἀλλὰ καὶ κατευνάζεται πάραυτα· εἶνε ἡ ἀδελφή μου Ἀγλαΐα, τῆς εἶπεν ὁ σύζυγος. Τὴν δῆθεν ἀδελφήν του αὐτήν, πλὴν τῆς συζύγου, δέχεται ἀσμένως εἰς τὴν ἀγκάλην του καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων του καὶ καταφιλεῖ καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ὀδοντιατροῦ συζύγου, καλύπτων εἰς τὰ ὄμματα τῆς νύμφης του τὴν ἀπάτην τῆς ὁποίας ἐγένετο δράστης ὁ υἱός του, ἀλλὰ καὶ ἱκανοποιῶν ἐν ταυτῷ προσωπικὸν πόθον ὁ ἔκδοτος γέρων, διότι τὴν Οὐρανίαν ἐπεζήτει ἤδη διακαῶς νὰ συναντήσῃ. Ἡ πλάνη ἐν τούτοις τῆς συζύγου ἀλίγον διαρκεῖ καὶ ἡ Οὐρανία φεύγει κακὴν κακῶς. Ἤδη καταφθάνει καὶ ἡ ἀληθινὴ Ἀγλαΐα· αὐτὴν ἡ ζηλότυπος, καίτοι τὴν συλλαμβάνει εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ συζύγου της, τὴν ἀποδέχεται σχεδὸν ἀμέσως ὡς ἀνδραδέλφην της, καὶ ἔπειτα. . . θεραπεύεται ἀπὸ τὴν ζηλοτυπίαν εἰς βαθμὸν τοιοῦτον ὥστε ἀλλεπάλληλοι πειραματισμοὶ νὰ τὴν ἀποδεικνύουν τελείως ἀπηλλαγμένην ἀπὸ τὴν βάσανον τὴν ὁποίαν ἡ Ἁγία Γραφὴ παριστᾷ «φοβερὰν ὡς τὴν κόλασιν». Ὁ φίλος καὶ σύμβουλος ἀποδίδει τὴν θεραπείαν εἰς τὸ φάρμακόν του τὸ ὁποῖον πραγματικῶς δὲν ἐφηρμόσθη· ἀλλ' ὅμως ὁ ἰσχυρισμός του φαίνεται ὁπωσδήποτε πιθανώτερος τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ συγγραφέως κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ θεραπεία ὀφείλεται εἰς μαγικόν τι ρητὸν κατὰ τῆς ζηλοτυπίας, — ρητὸν τὸ ὁποῖον ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν ζηλότυπον ἡ ἐξ Ἀνατολῆς, ὡς οἱ Μάγοι, ἐρχομένη Ἀγλαΐα, καὶ τὸ ὁποῖον παραμένει ἕως τέλους μυστήριον διὰ τοὺς ἀκροατάς. Παρέχει τὸ ρητὸν τοῦτο κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἐκρήξεως τῆς ζηλοτυπίας, ἕως οὗ τελείως τὸ ἐπαναλάβῃ καθ' ἑαυτὴν ἡ γυνή, τὴν εὐκαιρίαν νὰ σκεφθῇ αὕτη ὡριμότερα καὶ ν' ἀποφύγῃ κάτι ποὺ τὴν γελοιοποιεῖ; Εἶνε περίπτωσις αὐθυποβολῆς παρὰ τῇ ψυχοπαθεῖ αὐτῇ; Εἶνε ἁπλῶς ἀπιθανότης, τὴν ὁποίαν νομίζει ὁ συγγραφεὺς ὅτι ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ μεταξὺ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ὡς ὁ κύριος ἄξων μιᾶς φάρσας; Ἴσως ἂν ἐπανέβλεπον τὴν «Πολυγαμίαν» νὰ ἠνοῦσον μέχρι τέλους· ἀλλ' ὅμως εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι δὲν θὰ τὴν ἐπανίδω ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἐγέλασα κατ' αὐτὴν· ἀκριβῶς διότι ἐγέλασα. Ἐπρόκειτο βλέπετε περὶ γέλωτος ὅλως κατωτέρου, περὶ γέλωτος οὐτω τόσῳ μελαγχολικοῦ. . .

Ἡ «Πολυγαμία» ἐξετελέσθη μὲ πολλὴν γοργότητα ἀπὸ τὸν θίασον τῆς Δος Μαρίκας Κοτοπούλη, ἰδίως ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδίαν.

Θέατρον Συντάγματος: Ὁ «Κινηματογράφος τοῦ 1912», ἀθηναϊκὴ ἐπιθεώρησις εἰς μέρη 3, ὑπὸ Π. Δημητρακοπούλου καὶ Ν. Σπανδωνῆ.

ΜΕ τὴν δεδηλωμένην γνώμην τοῦ κοινοῦ ὑπὲρ αὐτῶν, δὲν ὑπῆρχεν ἐλπὶς νὰ μᾶς λείψουν φέτος αἱ ἐπιθεωρήσεις. Καὶ ἔχομεν οὕτως ἤδη τὴν μίαν ἀπὸ αὐτάς, — δοθεῖσαν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Συντάγματος ὑπὸ τοῦ θιάσου τῆς κυρίας Ἀγνῆς Ροζὰν καὶ τοῦ κ. Νικολ. Πλέσσα. Ὁ «Κινηματογράφος τοῦ 1912» ἔχει ἓν μέγα πλεονέκτημα ἀπέναντι τοῦ «Κινηματογράφου τοῦ 1911» ἔχει ἀποβάλει τὸ πικρόχολον πνεῦμα καὶ τὴν δριμεῖαν δηκτικότητα· ἐπιζητεῖ τοὐλάχιστον, ἂν δὲν τὴν ἐπιτυγχάνῃ πάντοτε, τὴν φιλιδρὰν εὐθυμίαν· εἶνε δὲ ἐν γένει λεπτότερος. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἔχει ὀλιγώτερα τὰ κωμικὰ ἐπεισόδια, τὰ ὑπάρχοντα ἐν αὐτῷ εἶνε σχεδὸν ἀσυνάρτητα ὡς πρὸς τὰ κύρια πρόσωπα, παρουσιάζεται δὲ ἐν γένει ὑπερβολικὴ τάσις, ἡ ὁποία κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν ἀπέμεινε μόνον τάσις, πρὸς κατάργησιν τῶν διαλογικῶν μερῶν καὶ ἀσματοποίησιν τῆς ὅλης ἐπιθεωρήσεως. Τὸ πνεῦμα τοιουτοτρόπως ἂν ἐπρόκειτο νὰ σπινθηροβολήσῃ, δὲν εὑρίσκει πλέον τόπον πρὸς τοῦτο ἢ σπινθηροβολεῖ ἴσως εἰς τ' ἄσματα, τῶν ὁποίων ὅμως αἱ λέξεις ὡς γνωστὸν δὲν ἀκούονται εὐκρινῶς. Αἱ διάφοροι ἐμφανίσεις τῆς Ἐπιθεωρήσεως γίνονται ἐνώπιον τοῦ κ. Ἀθανάση Ἀραπάκογλου καὶ τῆς κυρίας Ἀθανασίας Ἀραπάκογλου ἐκ Καπαδοκίας οἱ ὁποῖοι ἦλθον εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ παραστοῦν εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἀνατολιστῶν. Αἱ κυριώτεραι τῶν ἐμφανίσεων αὐτῶν εἶνε τὸ ζεῦγος τοῦ Κιμφὲ καὶ τῆς Ζάχαρης ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐλαττώσεως τῆς τιμῆς των· ἡ κυρία Ἀγνὴ Ροζὰν ὡς Γλοῦ-Γλοῦ· ἡ κυρία Ἀγγ. Γαβριηλίδου ὡς Ὑβὲτ Γκιλμπὲρ καὶ ὡς Δούγκαν· ἡ αὐτὴ κυρία Γαβριηλίδου καὶ ὁ κ. Ν. Πλέσσας ὡς ζεῦγος Ἀνατολιστῶν· οἱ πρόσκοποι ἢ σκάουτ-μπόϋς· αἱ Καρυάτιδες ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀναπαραστάσεως τῶν Καρυατίδων τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ Ἀτλίδων ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἀνατολιστῶν, καὶ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπὸ τῆς κυρίας Κυβέλης Ἀδριανοῦ καὶ τῆς δεσποινίδος Μαρίκας Κοτοπούλη ταυτοχρόνου διδασκαλίας τῆς «Νανᾶς» τοῦ Ζολᾶ, αἱ δύο «Νανά» κυρίαι Ἀ. Ροζὰν καὶ Α. Γαβριηλίδου· καὶ ὁ μικρὸς Κανιώνης ὡς Λιονταρῆς. Εἰς αὐτὰς πρέπει βεβαίως νὰ προστεθοῦν ὁ Ἑρμμερίδοπόλης μὲ τὰ τετράστιχα τοῦ παραρτήματος, τετράστιχα αὐτὰ τοῦ «Γελωτοποιοῦ» καὶ ἰδίως ὁ Καζαμίας μὲ ἐπιτυχεῖς διὰ μέσου τῶν αἰώνων παραλληλισμούς, «ἀπὸ τὴν ἐποχήν», λόγου χάριν, «τῆς ἐν Σαλαμῖνι, Ναυμαχίας, μέχρι τὴν ἐποχὴν τῆς ναυμαχίας τῆς ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος τὴν ὁποίαν ἐπεθεώρει ἐφιππος ὁ Ναύαρχος Τῶφφενελ!»

ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΕΙΣ τὴν «*Ἑστίαν*» (2 Μαΐου) ὁ [illegible] γράφει ἀπὸ τὸ Παρίσι διὰ τὴν [illegible] Χριστοφόρου τῶν [illegible] Α. Κιόν [illegible] Robert Dumas, ποὺ ὁ ἀρχιο[illegible] τὴν Φραγκοφωνίαν. Ἡ Χριστοφόρεια αὐτὴ ἔχει συνταχθῆ σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα ποὺ ἔχει [illegible] ἀπὸ καιρὸν τὰ Ὑπουργεῖα μας τῆς Παιδείας καὶ διὰ τοῦτο, ἂν τὸ ὁλικὸν δὲν εἶναι, ὅπως θὰ περίμενε κανείς, κυριολεκτικῶς τίτλον, τὸ σφάλμα δὲν εἶναι τῶν δύο λογίων. Ἄλλως τε τὸ λέγει καὶ ὁ κ. Καλομενὸς εἰς τὸν πρόλογον τῆς Χρησταμαθείας: Λοιπὸν ἡ ἐκλογὴ διὰ τὴν Ἀνθολογίαν, τὴν προορισμένην διὰ τοὺς Ἑλληνόπαιδας, ἦτον ἀδύνατον. Ὑπάρχει ἐπίσημον πρόγραμμα, ὁρίζων τὰ τεμάχια, τὰ ὁποῖα ἀνάγκη νὰ περιλαμβάνῃ αὐτή. Δὲν εἴχομεν τὸ δικαίωμα τῆς ἀφαιρέσεως ἢ τῆς προσθήκης οὐδὲ μιᾶς γραμμῆς. Ἤμεθα ἐπομένως ἠναγκασμένοι νὰ σεβασθῶμεν τὸ πρόγραμμα, ἂν καὶ ἐνομίζαμεν ὅτι ἡ ἐκλογὴ ἡμῶν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι εὐρυτέρα, παιδαγωγικωτέρα καὶ πλέον νεωτεριστική. Ἠρκέσθημεν εὐλόγως νὰ καινοτομήσωμεν εἰς ὅλα τ' ἄλλα». Ἡ καινοτομία αὐτὴ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν κ. Μαυρομμάτη μὲ τὰ ἑξῆς: «Σημειώσεις βιογραφικαί, σχόλια καὶ λεξιλόγιον, συντεταγμένα μὲ γοῦστο καὶ μὲ ἀκρίβειαν, καθιστοῦν τὴν χρῆσιν τῆς Χρηστομαθείας ἀπείρως εὐκολωτέραν καὶ ὠφελιμωτέραν. Καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ προκαλεῖ σκέψεις μᾶλλον μελαγχολικάς. Ἀλήθεια, εἰ εὐκόλιστον καὶ παιδαγωγικὸν ἔργον θὰ παρουσίαζαν οἱ δύο συγγραφεῖς, ἂν τὸ τότε Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας δὲν εἶχε κωδικοποιήσει διὰ χρόνια πολλὰ τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας τῆς γαλλικῆς».

ΕΙΣ τὰς «*Ἀθήνας*» 24 Μαΐου, δημοσιεύεται ἀνέκδοτος ἐπιστημονικὴ μελέτη τοῦ μακαρίτου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Σπ. Βάσσ, ποὺ ἀπέθανε τὸν μῆνα αὐτόν. Ἡ μελέτη φέρει τὸν τίτλον «Ἡ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ καταδίκης εὐαγγελικὴ παράδοσις πρὸς τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον παρεξετιζομένη». Ἐξετάζεται δηλαδὴ τὸ ζήτημα, ἂν οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι οἱ ἠθικῶς ὑπεύθυνοι διὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ ἢ ἡ εὐθύνη βαρύνει μόνον τὸν Πιλάτον, ὅτε καὶ «ἡ εὐαγγελικὴ παράδοσις εἶναι πλάσμα;» Σύμφωνα μὲ τὴν μαρτυρίαν τῶν Εὐαγγελιστῶν, λέγει ὁ Βάσσης «ὁ Ἰησοῦς ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου ἡγεμόνος ἀνακριθεὶς καὶ ἀθῶος εὑρεθείς, παρεδόθη ὅμως ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ θανατοῦν τοῖς Ἰουδαίοις, μετὰ μανιακῆς ὁρμῆς ἀξιοῦσι τοῦτο». Ἀλλὰ τὸ κῦρος τῆς μαρτυρίας αὐτῆς ἠμπορεῖ νὰ ἀμφισβητηθῇ ὑπὸ πολλῶν. «Ἠξίουσαν δηλαδὴ οἱ τοῖς Ἰουδαίοις φίλα φρονοῦντες, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὡς ἑαυτὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων κηρύσσων, οὕτω δὲ πειρώμενος ν' ἀποσπάσῃ τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, εὐλόγως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ὡς hostis populi Romani ὑπέστη τὴν ἐλαχίστην τῶν ποινῶν. Κατὰ ταῦτα ὁ Πιλᾶτος θανατῶν τὸν Ἰησοῦν ἐπετέλεσε τὸν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὸν Ῥωμαίων δῆμον καθῆκον αὐτοῦ, οὐδ' εἶχεν ἀνάγκην νὰ γνώσῃ τί περὶ τούτου ἐφρόνουν οἱ Ἰουδαῖοι. Κατὰ ταῦτα ἄπασι ἡ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τραγῳδία, καθ' ἣν διαγωνίζονται πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰησοῦ, ἔνθεν μὲν ὁ Ἰουδαϊκὸς ὄχλος, ἔνθεν δὲ ὁ Πιλᾶτος, εἶναι τῶν πρώτων χριστιανῶν κατασκεύασμα, τοῦτο μὲν τοὺς ἄρχοντας Ῥωμαίους θεραπεύοντων, τοῦτο δὲ τοὺς κοσμήτορας τοῦ χριστιανισμοῦ Ἰουδαίους ζητούντων ἠθικῶς νὰ ἐκμηδενίσωσι καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἰησοῦν, ὡς ἀδίκως κατακριθέντα νὰ παρηστήσωσιν. Ἀλλὰ πῶς ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ εὐαγγελικὴ παράδοσις εἶναι πλάσμα; Ὅσοι ἀποστηρίζουν τὸ ἀντίθετον τῶν Ἰουδαίων φέρουν ὡς ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ Πιλᾶτος καὶ ἂν ἔνιψε τὰς χεῖρας του, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ὁ ὑπεύθυνος, ἐπειδὴ μόνος αὐτὸς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ σταυρώσῃ ἢ ἀθωώσῃ ὁπωσδήποτε πολίτην τῆς ἐπαρχίας του καὶ κανεὶς δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὸν ἠναγκάσῃ εἰς τοῦτο. Καὶ ἀπὸ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ βγάζουν τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἐπειδὴ δὲν ἤξευραν τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, ἔπλασαν ἀνωμότως τὸ δόγμα, ὅτι ὁ Πιλᾶτος ἔνιψε τὰς χεῖρας του καὶ ἔθεώρησε τὸν θάνατόν του ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὴν εὐθύνην. «Ἀλλά, λέγει ὁ Βάσσης, τοὺς τοιαῦτα λέγοντας σωφρὸς ἀνδρὸς διέλαθε γενικώτερός τις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου κανών, καθ' ὃν ὁ Ῥωμαῖος ἡγεμὼν καὶ ἄδικος καταγνοὺς τινὸς θάνατον, ἦτον ἀπηλλαγμένος πάσης εὐθύνης, ἐὰν ἀπεδείκνυεν ὅτι ἔκρινεν οὕτω φοβούμενος στάσιν. Ὅτι δὲ οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἐκρίνετο, ῥητῶς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις λέγεται. Σύμφωνα δὲ μὲ αὐτὰ ἡ εὐθύνη δὲν βαρύνει τὸν Πιλᾶτον, ἀλλὰ τοὺς Ἰουδαίους ποὺ ἐζήτησαν τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ.

Τὸ ζήτημα τοῦ τρομεροῦ συναγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θεάτρων Κοβέλης καὶ Κοτοπούλη, ποῖον νὰ πρωτοπαίξῃ τὰ νέα Γαλλικὰ ἔργα καὶ ἡ ἀποτυχία ὅλων αὐτῶν τῶν ἔργων ἀπασχολεῖ πολὺ τοὺς χρονογράφους τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων. Εἰς τὸ *Ἔμπορος* (25 Μαΐου) ὁ κ. Ζ. Παπαντωνίου γράφει: «Ὁ ἀγὼν τῆς ταχύτητος εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεκοινοποιήθησαν οἱ δύο θίασοι ἐπιβάλλει νὰ παιχθοῦν τὰ ἔργα ποὺ ἔγιναν ἐφέτος, ποὺ ἐπιχθήσιον προχθὲς ἔξω, ποὺ ἦλθαν χθὲς ἐδῶ, καὶ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν προσφέρει τὸ παράρτημα τῆς «Ἑλλουστρασιὸν» κατὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἡ ἔφοδος τῶν δύο θιάσων. Ἔτσι κατεδικάσθη ἕνα κοινὸν νὰ βλέπῃ ἀποκλειστικῶς τὴν θεατρικὴν παραγωγὴν μιᾶς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ ἑνὸς τόπου, τὴν παρισινὴν δηλαδὴ παραγωγὴ τῆς στιγμῆς. Ἕνα θεατρικὸν ἔτος εἶναι μία στιγμή. Τί θὰ εἶναι ἡ παραγωγὴ αὐτῆς τῆς στιγμῆς; Ἀσπὰν δὲν ὑπάρχει παρὰ τὸ Γαλλικὸν ἔτος 1912 διὰ τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον; Ἀλλὰ τὸ πρόγραμμα ἑνὸς θεάτρου πρέπει νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν εὐρυχωρίαν τοῦ χρόνου εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἀπέθεσε κατὰ διαστήματα τὰς δημιουργίας της. Γνωρίζομεν ὅτι τὸ θέατρον πλέει ἀνέτως εἰς τοὺς αἰῶνας, μέχρις Αἰσχύλου. Εἰς αὐτὸ τὸ νευρικὸν Παρίσι, ἡ πληθώρα τῶν θεατριδίων τοῦ ὁποίου δημιουργεῖ καὶ τὴν μεταφερομένην ἐδῶ ἀφθονίαν νέων ἔργων, εἶνε γνωστὸν ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ἕνα θέατρον παίζει τὸν Φεντώ, ἄλλο παίζει τὸν Ρακίναν, ὅτι ἡ «Κυρία μὲ τὰς Καμελίας» κάμνει ἀκόμη σειράν, καὶ ὅτι ὁ γηραιὸς Σοφοκλῆς προκαλεῖ αἰωνίως θηριώδεις πιένας. Δὲν ὑπάρχει τόπος ὅπου τὸ θέατρον νὰ τρέχῃ, καθὼς τὸ ἰδικόν μας πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, ἴσπεῦον τὴν ταχύτητα... Εἶναι μοναδικὸν τὸ θέαμα κοινοῦ ἐπιμένοντος νὰ τρώγῃ φρέσκα ἔργα καὶ ἱκανοποιοῦντος ὅλα του τὰ γοῦστα τὴν ἀπόλαυσιν τῆς φρεσκότητος. Θύματα τῆς φρεσκομανίας δερνόμενα ἀπὸ τὴν μανοτονίαν τῶν συζυγικῶν ἀπιστιῶν, τρώγοντες τέσσαρας δυσχερείας ἀνδρογόνων τὴν ἑβδομάδα, ἀσθμαίνοντες κατοικιν τοῦ παραρτήματος τῆς «Ἑλλουστρασιὸν» καὶ ὑπαχρεωμένοι, ὡς νὰ εἴμεθα ἐν ἐκστρατείᾳ, εἰς τὸ ἴδιον συσσίτιον». Μὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα γράφουν εἰς τὴν *Πατρίδα* (25 Μαΐου) ὁ Μακκαβαῖος (Δ. Κόκκινος) καὶ ὁ μὲ τὸ μονόγραμμα Ψ ὑπογραφόμενος τακτικὸς χρονογράφος. Τὸ πρᾶγμα βέβαια εἶναι ἀρκετὰ σοβαρὸν καὶ διὰ τὴν πρόοδον τοῦ θεάτρου καὶ διὰ τὰ νεῦρα τοῦ κοινοῦ τῶν θεάτρων καὶ πρέπει νὰ συζητηθῇ πολύ, ἕως ὅτου παύσῃ ὁ συναγωνισμὸς ἢ παύσῃ ὁ κόσμος νὰ ἀηφάνῃ εἰς τὸ θέατρον.

ΑΞΙΖΟΥΝ νὰ διαβασθοῦν:

«*Νέα Ζωή*», (Ἀλεξάνδρεια, Ἀπρίλιος): «Ἡ Φωτεινὴ τοῦ Ἀναγνώστη», δήγημα Πετροῦλος Ψηλορείτη. — «Ἀμέλ, Φύλλα Ἡμερολογίου», ὑπὸ Παύλου Α. Πετρίδη.

«*Νουμᾶς*», (26 Μαΐου): «Ὁ ποιητὴς καὶ ὁ κριτικός», συνέχεια, Κωστῆ Παλαμᾶ. — «Ὁ Μπάμπα-Τζανῆς», Πάνου Α. Τσγκοπούλου (πρώτη ἐμφάνισις εἰς τὴν φιλολογίαν τοῦ υἱοῦ κ. Τσγκοπούλου μὲ σημάδια πολὺ κι' ἀπὸ ἐνθαρρυντικά).

ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΑΜΠΕΤΗΣ

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΖΩΗ

ΑΔΕΛΦΗ ἑνὸς ποιητοῦ πεθαμένου ἀπὸ χρόνια, ἡ Δὶς Οὐρανία Μακρῆ, εἶνε πρώτη ποὺ ἔπῆρε τὸ δίπλωμα τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον.

Ὁ βαθμός της «λίαν καλῶς» τῆς ἐδόθηκεν ὕστερα ἀπὸ αὐστηρὰν ἐξέτασιν ἀμερολήπτων καθηγητῶν.

Ὁ Κωνσταντῖνος Μακρῆς, ποὺ τὸν ἐγνώριζαν ἀπὸ αἰσθητικὲς μελέτες οἱ φίλοι τῶν «Παναθηναίων»,—δὲν ἦτον μόνον ὁ φυσικὸς ἀδελφὸς τῆς νέας καὶ συμπαθητικῆς ἐπιστήμονος, μὰ ἦταν κι' ὁ πνευματικὸς ἀδελφός της. Ἀλήθεια, κάτι ἀπὸ αὐτὸν εἶχε σταλάξῃ μέσα στὴν ψυχὴ τῆς κόρης. Κι' ἀσυναίσθητα τὰ δυὸ ἀδέρφια ἐδένοντο μὲ μιὰ φιλία τόσο πνευματική, ποὺ καὶ τὴν ἀδελφοσύνη περνοῦσε στὴν ἱερότητα.

Ὁ ποιητὴς ἀπέθανε, καὶ στὴν καρδιὰ τῆς καλῆς κι' αἰσθαντικῆς ἀδελφούλας ὑψώθηκεν ὁ τάφος του — νωπὸς πάντα ἀπὸ ἕνα δάκρυ πιστῆς ἀναμνήσεως.

Ἡ Δὶς Μακρῆ ἑτοιμάζεται νὰ διδάξῃ σὲ λίγο. Ἡ θετική της γνῶσις, ὁ πόνος γιὰ τὸ παντοτεινὸ βασίλεμα τοῦ ποιητοῦ της, ποὺ εἶχε αἰσθανθῆ τὴν ἀξία του, καὶ ἡ συγκέντρωσις — ἀπαραίτητον ἀκολούθημα καὶ τοῦ πόνου καὶ τῆς γνώσεως, ἀπὸ τώρα μᾶς ὑπόσχονται πὼς στὴν διδασκαλία της θὰ χαιρετίσουμε τὴν ἐξαιρετικὴ ἐπιστήμονα.

Η Α

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΓΡΑΦΕΙ ἡ «Comœdia» τῆς 3 Ἰουνίου διὰ τὴν τελευταίαν συναυλίαν τῆς Ἐλπίδος Καλογεροπούλου εἰς τὸ Παρίσι: Πάντα τὸ τραγούδι της μᾶς ἄφησε γλυκυτάτας ἀναμνήσεις· ἀκόμα περισσότερον, εἰς τὴν τελευταίαν συναυλίαν της μᾶς συνεπῆρε μὲ τὴν ἀξίαν της ὡς μουσικοῦ καὶ ὡς καλλιτέχνιδος· ἡ ἀπόδοσις τοῦ Lied ἀπαιτεῖ ἀπόλυτον δεξιοτεχνίαν καὶ αἴσθημα ἀληθινὸν καὶ βαθύ: Ἡ Δὶς Καλὸ χρειαστεῖ τὸ ἕνα εἰς τὸν καλόν της ἀστερισμὸν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν ἐπίμονον ἐργασίαν της. Ἔπειτα ἡ φύσις τῆς ἔδωσε τὸ εὐμετάβλητον τῆς μορφῆς, καὶ αὐτὸ τὸ ἰδιαίτερον χάρισμα θέλγει ἀληθινὰ βλέποντάς την νὰ τραγουδῇ, τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο, θλιβερά, χαρούμενα ἢ ἀφελῆ τραγούδια.

Εἰς τοὺς κλασικοὺς Ἰταλικοὺς σκοποὺς — τοὺς παλαιοὺς αὐτοὺς σκοπούς, χάρμα τῆς ζωῆς, τόσο τρυφεροὶ καὶ ἐλαφροὶ εἶναι — εἰς τὰ ἔξῃ ἐκκλησιαστικὰ τραγούδια τοῦ Μπετόβεν, εἰς τὴν Vie Antérieure τοῦ Duparc, καὶ εἰς τὴν Fiancée du Timbalier τοῦ Σαὶν-Σάνς ἐγοήτευσε τοὺς ἀκροατὰς ποὺ ἀκατάπαυστα χειροκροτοῦσαν τὴν νέαν ἀοιδόν.

Μίαν ἡμέραν ἀσφαλῶς θὰ εἶναι ἰσότιμον τὸ ὄνομά της μὲ τὸ ὄνομα τῶν μεγάλων Lili Lehman, Mysz Gueiner, Julia Culp, Marie Olénine, Jane Bathori·

θαυμάσια καλλιτέχνιδες ποὺ καλλιεργοῦν τὸ τραγοῦδι ὅπως ἄλλοι καλλιεργοῦν τὰ τριαντάφυλλα· εἶναι καὶ τὸ τραγοῦδι ἄνθος ἀπὸ τὰ λεπτότερα καὶ τὰ πιὸ τρυφερά, καὶ τὸ ἄρωμά του, γιὰ κεῖνον ποὺ ξέρει, εἶναι ἀπὸ τὰ γλυκύτερα...

ΕΙΣ ἓν ἀπὸ τὰ τελευταῖα φύλλα τοῦ παρισινοῦ «Ματέν», ὁ μέγας καλλιτέχνης τῆς γλυπτικῆς, ὁ Αὔγουστος Ροντέν, δημοσιεύει ἄρθρον περὶ χορεύ, ὅπου λέγει: «Φαίνεται, ὅτι ἀπὸ εἰκοσαετίας ὁ χορὸς ἔχει ἀπιστολὴν νὰ μᾶς κάμῃ ν' ἀγαποῦμε τὴν ἀρμονία τοῦ σώματος, τὴν κίνησιν, τὴν χειρονομίαν». Καὶ ὁμιλεῖ μὲ ὀλίγα διὰ τοὺς χοροὺς τῆς Λόϊ Φοὒλλερ καὶ τῆς Ἰσαδώρας Δοὒγκαν, φθάνει εἰς τὸν χορευτὴν Νιγίνσκυ, ποὺ σήμερα θριαμβεύει εἰς τὸ Παρίσι καὶ ποὺ ὅλην τὴν τέχνην του τὴν ἔδειξεν εἰς τὸ «Ἀπόγευμα ἑνὸς φαύνου», ὅπου τὸ σῶμα τοῦ χορευτοῦ φαίνεται νὰ ἔχῃ τὴν ἀρμονία τῆς ἀρχαίας τοιχογραφίας καὶ γλυπτικῆς· εἶναι τὸ ἰδιαιτέρον πρότυπον, μὲ τὸ ὁποῖον καθένας ποθεῖ νὰ σχεδιάσῃ, νὰ πλάσῃ. Θὰ ἔλεγε κανεὶς τὸν Νιγίνσκυ ἀγάλμα, ποὺ ἐνῷ ἀνεβαίνει τὸ παραπέτασμα, εἶναι ξαπλωμένο στὸ ἔδαφος, μὲ τὴν μίαν κνήμην μαζεμένην καὶ μὲ τὴν φλογέρα στὰ χείλη. Καὶ μόνον ἀπὸ γλυπτικὴν ἄποψιν θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ πάῃ ἐκεῖ μαθήματα καλαισθησίας».

ΕΙΣ τὰς Βρυξέλλας εἰς τὸ θέατρον de la Monnaie ἐδόθη παράστασις πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Μαυρικίου Μάτερλιγκ. Ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ζωῆς τῶν Μελισσῶν» παρευρέθη εἰς τὴν παράστασιν αὐτὴν καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸ πρὸ τῆς σκηνῆς θεωρεῖον μετὰ τοῦ κ. Μάξ, δημάρχου τῶν Βρυξελλῶν. Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα, οἱ ὁποῖοι προσέχουν πολύ, ὄχι μόνον εἰς τὴν δόξαν τῶν ποιητῶν τῆς χώρας των, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἔργα των, ἐκάθησαν εἰς τὸ ἀπέναντι θεωρεῖον καὶ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ φαίνωνται, διὰ νὰ μὴ ἀποσποῦν αὐτοὶ τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ ἀπὸ τὴν ἥρωα τῆς ἑορτῆς εἰς τὸν ὁποῖον ἔδιδον οὕτως εἰπεῖν τὴν πρωτοκαθεδρίαν· συνίμα δὲ ὁ βασιλεὺς εἶχε παραγγείλει νὰ μὴ χαιρετισθῇ ἡ εἴσοδός του εἰς τὸ θέατρον ὡς συνήθως μὲ τὸν βασιλικὸν ὕμνον. Κατὰ τὴν τιμητικὴν αὐτὴν παράστασιν ἡ κυρία Μπαρτὲ τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας ἀπήγγειλε στίχους τοῦ κ. Γεράρδου Χάρρυ ἐγκωμιαστικοὺς τοῦ συγγραφέως καὶ ἐπαίχθη τὸ δρᾶμα τοῦ Μάτερλιγκ «Πελλέας καὶ Μελιζάνδη» ἀπὸ τὴν κυρίαν Γεωργέτταν Λεπλὰν καὶ μερικοὺς ἐκ τῶν καλυτέρων παρισινῶν ἠθοποιῶν.

ΕΙΣ τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν τῶν Παρισίων ἐπαίχθη τέλος ἡ τραγῳδία τοῦ Ζὰν Μορεὰς «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι». Ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε μετριοπάθη, ὄχι διότι δὲν ἤρεσε τὸ ἔργον, ἂν καὶ φιλολογικώτατον, ἀλλὰ διότι οἱ ἠθοποιοί ὅλοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κυρίαν Μπαρτέ, ἡ ὁποία ὑπεκρίθη τὴν Ἰφιγένειαν, ὑστέρησαν πολὺ εἰς τὴν διερμήνευσιν τῶν ρόλων.

Τὸ γαλλικὸν φιλολογικὸν περιοδικὸν «Les Marges» ἤοιξε μίαν ἔρευναν γιὰ τὸ θέατρον καὶ τὸ βιβλίον. Εἰς τὴν ἔρευναν αὐτὴν ἀπήντησαν ἀρκετοί, συγγραφεῖς, κριτικοί, καλλιτέχναι. Μεταφέρομεν ἐδῶ μερικὰς ἀπὸ τὰς γνώμας αὐτάς.

Ὁ κ. Ἔρρ. Ντυβερνοῦ εἶπεν: «Ὑπῆρξα φιλολογικὸς κριτικός. Οἱ ἄνθρωποι μοῦ ἔλεγαν:

— Πῶς, κύριε, διαβάζετε ὅλα τὰ βιβλία ποὺ βγαίνουν! Τί κουράγιο!

Εἶμαι δραματικὸς κριτικός. Οἱ ἄνθρωποι μοῦ λέγουν:

Θαυ[illegible] γιά [illegible] γυναίκα δοκιμάσ. Τί τύχη!

Ἰδοὺ τοιαῦτα, οἱ σύγχρονοι αἰσθηταί γιά ὅτι ἀφορᾷ τὸ θέατρον καὶ τὸ βιβλίον. Αὐτὸ βέβαια δὲν εἶναι σημεῖον διανοητικῆς προόδου. Ἐπὶ τέσσερα χρόνια δίδουν τὸ ἴδιον ἔργον εἰς τοὺς φανατικοὺς θεατροφίλους· δὲν τὸ παραιτοῦν. Ἂν φανῇ ἕνα βιβλίον πρωτότυπον, ἐκτυπάται ἀρίσως ἀπὸ ἄλλην τὴν μικρὴν ὁμάδα, ποὺ μένει πιστὴ εἰς τὰ βιβλία. Μὰ τὸ ἴδιον συνέβαινε καὶ πρὸ τριάντα ἐτῶν.

Ὁ ἔξοχος ζωγράφος Φρανσὶς Ζουρνταὶν ἐκφέρει γνώμην σοφήν: «Κατ' ἐμὲ ἡ ἀνομοία τοῦ συγχρόνου θεάτρου εἶναι τρομακτική καὶ τὸ σκανδαλῶδες ἐνδιαφέρον, ποὺ διεγείρει πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν σκηνήν, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ συνεπιστοθῇ μὲ τὸ φιλολογικὸ γοῦστο».

Ὁ κ. Πέτρος Μὶλ φωνάζει: «Τὸ κοινὸν πηγαίνει εἰς τὸ θέατρον, ἐπειδὴ ἐκεῖ κλέπτεται ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα!»

Ὁ κ. Εὐγ. Μονρὸρ ἀπαντᾷ: «Ὅ,τι ἀποδεικνύει τὴν ὑπεροχὴν τοῦ βιβλίου εἶναι τοῦτο: ἕνα θεατρικὸν ἔργον δὲν εἶναι ὡραῖον καὶ δὲν ἔχει τὴν τύχην νὰ ζήσῃ παρὰ ἐὰν ἠμπορῇ καὶ νὰ διαβασθῇ. Κάθε θεατρικὸν ἔργον δὲν ἀξίζει τίποτε, ἐὰν δὲν ἠμπορῇ νὰ γίνῃ καὶ βιβλίο».

Ἡ κ. Ραχὴλ σημειώνει τὰ ἑξῆς: «Ἡ φιλολογία, ἡ ἀληθινή, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐγκαθιδρυθῇ εἰς τὸ θέατρον, ἐπειδὴ ὁ θόρυβος ἑνὸς καρδιοκτυπήματος πνίγεται ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν ἀνθρώπων ποὺ περιπατοῦν. Ἐπὶ τῆς σκηνῆς κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ μείνῃ ἀκίνητος καὶ ἡθοποιοί, καθήμενοι μίαν ὁλόκληρον βραδειάν, παρὰ τὰ ὡραῖα πράγματα ποὺ θὰ προσπαθοῦσαν νὰ ἐξωτερικεύσουν, θὰ ἀπετύγχαναν. Ἓν ἀριστούργημα ἀναγινωσκόμενον μένει ἀριστούργημα. Τὸ ἴδιον ὅμως ἀριστούργημα παιζόμενον, ἑρμηνευόμενον, ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ διὰ τὸν φιλόλογον ἀπολύτως νεκρὸν γράμμα.

ΕΙΣ τὸ Παρίσι ἐσχηματίσθη μεγάλη ἐπιτροπὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐξέχοντας εἰς τὴν πολιτικήν, τὰ γράμματα, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας διὰ νὰ καθορίσῃ τὰς λεπτομερείας τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 200ετηρίδος τοῦ Ι. Ι. Ρουσσώ. Αἱ ἑορταὶ θὰ διαρκέσουν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας: τὴν 28, 29 καὶ 30 Ἰουνίου.

ΕΙΣ τὸ Βερολῖνον ἐπωλήθη ἡ συλλογὴ ἔργων ζωγραφικῆς ποὺ εἶχεν καταρτίσει ὁ Σ. Βέμπερ, πρόξενος εἰς τὸ Ἀμβοῦργον. Ἡ συλλογὴ αὐτὴ περιελάμβανεν ἔργα σπουδαῖα ἄλλων τῶν σχολῶν. Τὸ σύνολον τοῦ ποσοῦ, ποὺ συνηθροίσθη ἀπὸ τὴν πώλησιν ἀνῆλθεν εἰς 5,940,000 φρ. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς συλλογῆς αὐτῆς εἶναι μία εἰκὼν τοῦ Μαντένια «Ἡ Παρθένος καὶ τὸ Παιδίον,» συγγενὴς μὲ τὸν πίνακα τῆς Ἀρέσδης, καὶ ἠγοράσθη ἀπὸ τὸν κ. Κίμπεργκερ διὰ λογαριασμὸν κάποιου Ἀμερικανοῦ ἐρασιτέχνου ἀντὶ 737.500 φρ. Ἓν προτότυπον ἔργον τῆς νεότητος τοῦ Ρέμπραντ «Ἡ Ἔσοδος τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν Ναόν», ἀντὶ 286.650 φρ. καὶ ἓν ὡραῖον πορτραῖτο ἀνδρὸς «Ὁ Δὸν Περὲζ Ἐπτάλα» τοῦ Γκόγια ἀντὶ 95.000 φρ. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ἔργα τὰ ἠγόρασεν ἡ πόλις τοῦ Ἀμβούργου.

ΕΙΣ τὸ «Mercure de France» (16 Μαΐου) δημοσιεύεται τὸ δραματικὸν ποίημα τοῦ κ. J. Galzy «Ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ», πρόλογος διὰ τὴν «Ἰφιγένειαν» καὶ ἀφιερώνεται εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ζὰν Μωρεάς. Τὰ πρόσωπα τοῦ δραματικοῦ αὐτοῦ ποιήματος εἶναι ἡ Ἀρυάς, ἡ Νύμφη, ὁ Φαῦνος, ἡ Ἰφιγένεια καὶ ὁ Φιλοκτήτης. Ἡ σκηνὴ συμβαίνει εἰς τὴν ἄκραν ἑνὸς ἐρήμου πάρου· τὴν νύκτα· κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνοίξεως καὶ ἡ ὑπόθεσις στρέφεται περὶ τὸν θάνατον τοῦ Ζὰν Μωρεάς. Ὅλα αὐτὰ τὰ πρόσωπα, τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, παρακολουθοῦν μὲ ἀγωνίαν, ἐκφραζόμενην εἰς ὡραίους στίχους. τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ ποιητοῦ, τὸ ψυχορράγημά του καὶ μὲ θλιβερὰς φράσεις πλέκουν τὸ ἐγκώμιον τοῦ θνήσκοντος. Ἰδοὺ οἱ τελευταῖοι στίχοι τοῦ δραματικοῦ αὐτοῦ προλόγου.

Ἡ Νύμφη

Τὸ φῶς φαίνεται ν' ἀδυνατίζῃ. Ἐπάνω στὴ λίμνη θάλεγε κανεὶς πὼς μιὰ ἀνέγγιχτη καταχνιὰ κατεβαίνει.

Φιλοκτήτης

Ἀλλαίμονο! ὅλα τέλειωσαν.

Ὁ Φαῦνος

Μιὰ φωνὴ σωπαίνει.

Ἰφιγένεια

Καθένας θὰ νομίσῃ αὔριο τὸν ἑαυτό του πιὸ ἔρημο, γιατί κανεὶς δὲν θὰ εἰπῇ πιά: οἱ θεοὶ ζοῦν ἀκόμη!

Ἰφιγένεια

Τὸ φῶς σβύνει!

Φιλοκτήτης

Ὁ Ζὰν Μωρεὰς ἐπέθανε!

ΑΠΕΘΑΝΕΝ ὁ Γάλλος ἱστορικὸς Γαβριὴλ Μονὸ ὁ ἱδρυτὴς τῆς «Ἱστορικῆς Ἐπιθεωρήσεως» καὶ ἐπὶ 43 ἔτη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὰ Γαλλικὸν Κολλέγιον. Μὲ τὸν θάνατόν του ἡ ἱστορικὴ ἐπιστήμη ἔχασεν ἕνα ὑπέροχον διδάσκαλον.

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, Ἰούνιον, Ἰούλιον, Αὔγουστον, Σεπτέμβριον, τὰ «Παναθήναια» ἐκδίδονται εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς εἰς τεύχη διπλᾶ.

Η ΜΟΔΑ

ΑΟΙΠΟΝ, καπέλα ὡσὰν ἀεροπλάνα. Καὶ ἄλλα ἴσια καὶ μεγάλα μὲ μιὰν ἐλαφρὰν καμπύλην πρὸς τὰ ἐπάνω. Καὶ ἄλλα μὲ κάτι ἀνωμάλους κυματισμούς, ποὺ μοιάζουν μὲ πέταλα ἑνὸς παμμεγίστου λουλουδιοῦ. Εἴτε μικρούτσικα, ὡσὰν τὰ παλαιὰ μπονέ, ἀπὸ διαντέλλες καὶ ἀπὸ μουσελίνες, μὲ δέσμες λουλουδιῶν πρὸς τὰ αὐτιά, ἐκεῖ ποὺ πέφτουν σὲ παχειὰν μπούκλαν τὰ μαλλιά. — σύμφωνα μὲ τὴν μόδα. Μὰ ὅμως τί εὔμορφη, τί καλλιτεχνικὴ μόδα αὐτὴ τὴν φορά. Τὰ καπέλα ἔχουν τόσην ἰδέαν καὶ τόσην χάριν στὸ σχῆμα τους, ὥστε σπάνια βρίσκει κανεὶς στὸν τόπο μας ἕνα τέτοιο ἐργαστήρι, ἕνα «κατάστημα πίλων» ὅπως τὰ λένε, ποὺ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ γοῦστο του. Γιατί, σήμερα τοὐλάχιστον, διατρέχουμε ἐποχὴν ἐξάψεως, καὶ οἱ ἐξάψεις οἱ πνευματικὲς δὲν ἀντιγράφονται εὔκολα ἀπὸ τὸ κάθε χέρι. Ὁ ἰχνογράφος, δίδοντας ἕνα σχέδιον ἀεροπλάνου π. χ., τὸ εἶδε, ἐμελέτησε ἀπὸ μακρὰ τὴν σιλουέτα του τὴν μακρόπτερην. Ἐμελέτησεν ἀκόμα τὸν κυματισμόν του ἐπάνω στὸν ἀέρα, καὶ σὲ μιὰ στιγμή, ποὺ ἐφαντάσθη ἕνα γυναικεῖο κεφαλάκι μὲ τὰ μαλλιὰ χυμένα πλούσια δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ πρὸς τὸν λαιμόν, τοῦ ἐφάνηκεν εὔμορφη μιὰ τέτοια φόρμα καὶ σύμφωνη μὲ τὸ κτένισμα. Ἐπῆρε τὸ χαρτὶ καὶ τὴν ἐσκιτσάρισε, εὐγενικὴν ὅπως τὴν εἶδε κι' ὅπως τὴν συνέλαβε, σὰν ζωγράφος. Τὰ φιγουρίνια τὴν ἀντέγραψαν πιστά, μὰ οἱ ἐργάτριες τῶν πίλων δὲν ἠμπόρεσαν πιστὰ νὰ τὴν ἐκτελέσουν. Ἔλχε ἔμπνευσιν ὁ σχεδιαστὴς

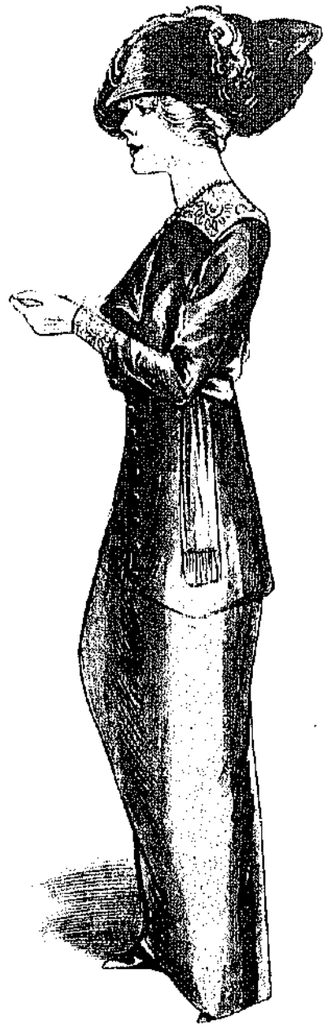

Ταγιὲρ ἀπὸ ταφτὶ μαῦρο μὲ χονδρὰ κεντήματα

τῆς φόρμας-ἀεροπλάνου, μὰ ὄχι καὶ ἡ μοδιστροῦλα τῆς παρόδου. Γι' αὐτὸ βλέπουμε γελοιογραφημένα τὰ καλλιτεχνικὰ σχέδια τῶν καπέλων στὶς προθῆκες τῶν καταστημάτων μας. Πεταμένα τὸ ἕνα ἐπάνω στὸ ἄλλο, ὡσὰν δεμάτια ἀχύρων, ἴδια σκιάχτρα τῆς καλαισθησίας.

Ἔτσι, καταφεύγει κανεὶς στὰ μοδέλα. Εἶνε ὀκριβά, μὰ ἔχουν μιὰν διαφορετικὴν πνοὴν ἐργασίας καὶ συνδυασμοῦ ἀποχρώσεων καὶ ἀπλότητος ἐπάνω τους.

Μάλιστα τὰ σχέδια ποὺ ἀνέφερα, — τὰ εὐγενικώτερα ἀνάμεσα στὰ πολλὰ νέα σχήματα - εἶνε ἀδύνατον νὰ γίνουν ἐδῶ, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀνέφερα.

Τὰ καπέλα - ἀεροπλάνα εἶνε πολὺ εὔμορφα, μὲ μιὰν διαντέλλαν τριγύρω καὶ μὲ χαμηλὸν φιόγκον ὀπὸ χονδρὸ βελοῦδο.

Τὰ ἄλλα, τὰ ὁλόϊσια καὶ τὰ κοματιστά, εἶνε χαριτωμένα καὶ πειὸ νεανικά, ὅταν κανεὶς τὰ σκεπάσῃ μὲ ἐλαφρὰν σουρωτὴν μουσελίναν καὶ ἐπάνω σκορπίσῃ λεπτὰ λουλουδάκια. Προτιμότερα εἶνε τοῦ ἀγροῦ.

Συνειθίζονται πολὺ καὶ καπέλα ἀπὸ μετξοτὸ λίγο χονδρό, μὲ νεωτικὸν τσαί. Αὐτά, πειὸ συχνὰ γίνονται μεγάλα καὶ ἐλάχιστα σηκωμένα πρὸς τὸ ἕνα πλευρό, ὥστε νὰ τοποθετῆται ἐκεῖ μεγάλη δέσμη ἀπὸ τριαντάφυλλα εἴτε ἀπὸ ἄλλα χονδρὰ λουλούδια.

Μιὰ χαριτωμένη ἰδιοτροπία τῆς μόδας ποὺ ἔχομε, εἶνε καὶ ἄνθη ἀπὸ βελοῦδο, εἴτε καὶ γιρλάνδες ἀπὸ βελουδένια μεγάλα φύλλα σκοτεινοῦ χρώματος.

Τὰ πτερὰ ἔπαυσαν νὰ εἶνε μεγάλα, γιὰ τὰ πολὺ ἐκλεκτὰ καπέλα τῶν θεάτρων καὶ τῶν σαλονιῶν, μὰ πρέπει νὰ εἶνε πολύτιμα καὶ νὰ ἔχουν καλλιτεχνικὴν κατεργασίαν. Λεπτὲς τρίχες (ἔγρέτ) σχήματος ἀεφανιοῦ, στολίζουν συχνὰ μεγάλες κασελίνες ἀπὸ μουσελίναν.

Μὰ τὰ πρωκτικώτερα, χωρὶς ἄλλο, εἶνε ἐκεῖνα τὰ μικρούτσικα μπονέ, ποὺ μοιάζουν σὰν καλύμματα θεαινῶν, ὅταν εἶνε ἀπὸ καλὸ μετάξι. Γιὰ τὰ κοπελάκια αὐτά, ποὺ θέλουν ὡραῖο κεφάλι καὶ πρόσωπο μὲ λεπτὲς γραμμὲς καὶ μὲ εὐγένειαν, δὲν ταιριάζουν βαριὰ καὶ πολλὰ στολίσματα. Στεφανάκια ἀπὸ μπουμπούκια καὶ λεπτοὶ πλισέδες ποὺ ἀνάμεσά τους νὰ ξεπετιοῦνται φύλλα δαντέλλενα εἴτε μεγάλοι σπάροι φυτῶν καὶ κάποτε τρίχες ἐλαφρᾶς-ἐλαφρᾶς ἔγρέτας πάλι, πρὸς τὸ πίσω μέρος, ἀλλὰ μὲ μεγάλην ἀφέλειαν.

Δὲν ξεύρω ἂν τὸ τελευταῖο αὐτὸ εἶδος τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς μπορεῖ νὰ βγῇ τέλειο ὅπως τὸ φαντάζομαι, ἀπὸ τὰ δάκτυλα ἑλληνίδος ἐργατρίας.

Γιὰ τὸν μόνον λόγον ὅτι αὐτή, τὴν ἐργασίαν ἀκόμη τὴν θεωρεῖ κάτι βαρὺ καὶ κουραστικό, κάτι τι ποὺ ὀφείλει νὰ παρέχῃ μόνο τὸ ψωμὶ τῆς ἡμέρας. Μακρύτερα δὲν ἐσκέφθηκεν, ὅπως κάθε ἄλλη γυναῖκα πολιτισμένου τόπου, — ὅτι: Κάθε εἶδος ἀσχολίας μπορεῖ νὰ ἔχῃ τὴν καλλιτεχνικότητά του, ὅταν κανεὶς ἀγωνισθῇ νὰ τὴν εὕρῃ, κι' ὅταν ξεύρῃ νὰ τὴν παρουσιάσῃ καὶ στοὺς ἄλλους.

Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Πλάτωνος *Τίμαιος*, μετάφρ. Παύλου Γρατσιάτου. Ἀθῆναι Βιβλιοθήκη Φέξη ἀρχ. Ἑλλ. συγγραφέων δρ. 3.

Πλάτωνος *Φαῖδρος*, μετάφρ. Κ. Σ. Γούναρη. Ἀθῆναι Βιβλιοθήκη Φέξη ἀρχ. Ἑλλ. συγγραφέων δρ. 2.

Ἀριστοτέλους *Ἀθηναίων Πολιτεία* μετάφρ. Ἰω. Ζερβοῦ. Ἀθῆναι Βιβλιοθήκη Φέξη ἀρχ. Ἑλλ. συγγραφέων δρ. 3

Ἡ πολιτικὴ κρίσις ἐν Κύπρῳ, ἐπίσημα ἔγγραφα. Λευκωσία.

Ἄσυλον τῶν Ἀνιάτων ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1911. Ἀθῆναι τυπογρ. Ἑστία.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

15 - 31 Μαΐου

ΒΕΒΑΙΩΣ δὲν ἐδοκιμάσθη διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ Ἔθνος καὶ τὸ Κράτος ἐξ αἰτίας τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 19 Μαΐου. Ὅλα μᾶς ἀναγκάζουν νὰ πιστεύομεν ἀκριβῶς πλέον, ὅτι κακῶς ἐφανταζόμεθα πάντες — τρέφοντες κάποιαν ἀδικαιολόγητον, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδεικνύεται, εὐσπλαγχνίαν — ὅτι τὰ τοῦ τόπου γενόμενα σχετικῶς μὲ τὴν Κρήτην θὰ ἀδάγουν τέλος εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ ζητήματος λύσιν σωμφώνως μὲ τοὺς πόθους τῶν Κρητῶν καὶ ὁλοκλήρου τοῦ Ἕλληνος· ὅλα προαγγέλλουν ὅτι αἱ δοκιμασίαι θὰ ἐξακολουθήσουν εἰς μεγαλύτερον βαθμόν. Αὐτὰ τὰ γεγονότα τῆς 19 Μαΐου καὶ αἱ κατόπιν τούτων ἐξωτερικευθέντα διὰ τῶν ἡμετερισμένων ὀργάνων τῶν Εὐροπαϊκῶν Κυβερνήσεων σκέψεις τῶν ἰσχυρῶν, μαρτυροῦν καθαρῶς πόσον ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων εὑρίσκεται μακρὰν ἀπὸ τοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν Κρητῶν, τὰς ὁποίας ἐπέτρεψαν αἱ Δυνάμεις νὰ γεννηθοῦν καὶ αὐξηθοῦν, καὶ ἀπὸ τὰς ἀπατήσεις τοῦ δικαίου. Ἡ ὀρθότης δὲ τῆς ἀληθείας αὐτῆς καθιστᾷ τραγικωτέρας τὰς παρελθούσας καὶ μελλούσας δοκιμασίας καὶ δυσχερεστέραν τὴν θέσιν τοῦ Κράτους. Αὐτὰ βεβαίως οὔτε οἱ Κρῆτες θὰ παύσουν ἐμμένοντες εἰς τὴν χαρακτηριστικὴν ὅλων τῶν ἀγώνων των ἀπόφασιν, ἤτοι εἰς τὴν μὲ τὴν Ἑλλάδα ἕνωσίν του, οὔτε ἡ Ἑλλὰς θὰ δύναται ν' ἀποδώσῃ πάντοτε κόπους, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τίποτε δὲν συντρέχει ὥστε νὰ ἐλπίζῃ κανείς, ὅτι δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ λίαν ταχέως μεταβολή τις εἰς τὸ πνεῦμα τὸ διέπον σήμερον τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν προστατίδων τῆς νήσου Δυνάμεων. Ἀλλὰ ἡ κατάστασις αὕτη ποῦ θὰ καταλήξῃ τέλος; Τοῦτο μόνον, φαίνεται, δὲν ἀπασχολεῖ τὰς προστατίδας τῆς νήσου καὶ οὐδόλως ἐξετάζουν αὐταί, ἂν ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ ὑποστῇ καὶ νέον συγκλονισμόν, ὡς τὸν τῆς 19 Μαΐου. Διότι ὅσον καὶ ἂν ἀπεφεύσθη ὁ ἐκ τοῦ συγκλονισμοῦ κίνδυνος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ κατέδειξε τὸ Κράτος, ὅτι γνωρίζει τί εἶναι σύνεσις καὶ ὑπομονή, δὲν διαλανθάνει τὴν προσοχὴν κανενὸς ἡ ἀλήθεια, ὅτι ἡ ἀπόκρισις τοῦ κινδύνου ἦτο προσωρινή. Εἶναι γνωστὰ τὰ συμβάντα ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν 19 Μαΐου καὶ περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπ' αὐτῶν. Ἡ Βουλὴ ἀνέβαλε χάριν τῆς ἀποφυγῆς προφανοῦς κινδύνου τὰς ἐργασίας αὐτῆς μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου. Ἀλλὰ τὸν Ὀκτώβριον θὰ ἐπαναληφθῇ ἡ ἰδία ἱστορία. Καὶ βεβαίως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ καὶ ἄλλη ἀναβολή· αὕτη δὲ μοιραίως θὰ ἐπέλθῃ ἀποτέλεσμα, τοῦ ὁποίου τὴν σοβαρότητα κανεὶς δὲν δύναται νὰ ὑπολογίσῃ ἀπὸ τώρα. Τὸ μόνον ὑπολογίσιμον εἶναι τὸ πραγματικὸν πλέον ἀδιέξοδον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ περιέλθῃ ἡ Ἑλλὰς καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖον ἀμφιβάλλω εἶναι ἂν θὰ θελήσουν αἱ Δυνάμεις νὰ τὴν ἐξαγάγουν διὰ τῆς λήψεως μιᾶς ἀποφάσεως συνεποῦς πρὸς παλαιοτέρας ὑποσχέσεις αὐτῶν καὶ ἐνεργείας καὶ συμφώνου πρὸς τὸ δίκαιον.

* * *

Ἡ τελευταία αὕτη φάσις τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος ἐπέφερε, πλὴν τῆς ἐθνικῆς δοκιμασίας, καὶ ἄλλα ἀπροσδόκητα ἀποτελέσματα. Τὴν παραίτησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης κ. Δημητρακοπούλου, ὅστις εὑρέθη ἀσυμφώνων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ριζικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ αὕτη, διὰ τὴν παρεμπόδισιν τῆς εἰσόδου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν τῶν Κρητῶν ἀντιπροσώπων. Εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὰ πολιτικὰ παρασκήνια ἡ παραίτησις αὕτη οὐδεμίαν ἐπροξένησεν ἔκπληξιν. Ἡ ἀφορμὴ μόνον ἐζητεῖτο καὶ εὑρέθη, μὲ χαρακτῆρα πολὺ καρυοκοπικόν. Ὁ κ. Δημητρακόπουλος, τοῦ ὁποίου τὴν ἀξίαν οὐδεὶς ἠμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐργασία ὑπὲρ τῆς Δικαιοσύνης εἶναι τὸ φωτεινότερον ἴσως σημεῖον τῆς δράσεως τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου, ἦτο στοιχεῖον ἀνόμοιον ὁπωσδήποτε πρὸς τὸ ὅλον βενιζελικὸν κόμμα, ἕνεκα δὲ τούτου μοιραίως μίαν ἡμέραν θ' ἀπεσπᾶτο αὐτοῦ. Τὸ Κρητικὸν ζήτημα ἐδημιούργησε τὴν ἡμέραν αὐτήν, καὶ ὁ κ. Δημητρακόπουλος ἔσπευσε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς συγκυρίας. Κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν κατηγορήσῃ διὰ τοῦτο. Εἰς τὴν πολιτικὴν κάμνει τις ὅ,τι δύναται διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὰς συμπαθείας τοῦ λαοῦ. Ἀπομένει ὅμως πάντοτε ἀναμφισβήτητον τὸ γεγονός, ὅτι ἡ κυβέρνησις Βενιζέλου ἀπώλεσε συμμαχητὴν πολύτιμον. Αἱ δὲ δηλώσεις τοῦ κ. Δημητρακοπούλου, ὅτι πολλὰ ἔχει νὰ ἴδῃ εἰς τὴν Βουλὴν καὶ πολλὰ νὰ συζητήσῃ μετὰ τοῦ πρώην ἀρχηγοῦ του, βεβαιοῦν, ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος θὰ εὕρῃ εἰς αὐτὸν ἀντίπαλον ἐνοχλητικόν. Ὑπὸ κοινοβουλευτικὴν ἔποψιν ἡ ἀποχώρησις τοῦ κ. Δημητρακοπούλου ἐκ τοῦ Βενιζελικοῦ κόμματος δύναται νὰ θεωρηθῇ εὐτύχημα. Ἂν εἰς τὰ κοινοβουλευτικὰ πολιτεύματα ἡ ἀντιπολίτευσις καθίσταται ἀπαραίτητος διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς Κυβερνήσεως, ἡ προσθήκη τοῦ κ. Δημητρακοπούλου εἰς τὴν ἀσθενῆ ὁποιοδήποτε ἀντιπολίτευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κοινοβουλίου ἀποβαίνει παράγων πολύτιμος, διότι ὁ ἔλεγχος τῶν Κυβερνητικῶν πράξεων ὑπὸ Βουλευτοῦ, ὅστις γνωρίζει τὸ ἔργον καὶ τὰς σκέψεις τῆς Κυβερνήσεως ἐκ τῆς μακρᾶς μὲ αὐτὴν συνεργασίας, θὰ εἶναι ἔλεγχος πραγματικός, μὲ ἐπίγνωσιν τῶν πραγμάτων, συνεπῶς δὲ καὶ ἐποικοδομητικός.

Ἕτερον ἀπροσδόκητον ἀποτέλεσμα ἦτον ἡ τὴν ἑπομένην τῆς ἀναβολῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς ἀναπτυχθεῖσα συνταγματολογικὴ συζήτησις. Αἱ ἀντίθετοι πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐφημερίδες κατηγόρησαν αὐτὴν ὅτι κατεπάτησε τὸ σύνταγμα μὲ τὴν ἀναβολὴν τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐργασιῶν· αἱ δὲ φιλοκυβερνητικαὶ ἀνέλαβον ν' ἀποδείξουν ἀβάσιμον τὴν κατηγορίαν, ἐπικαλεσθεῖσαι γνώμας νομοδιδασκάλων καὶ κείμενα. Εἶναι κάπως βαρὺ νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ συζήτησις ἐνεῖχε τὴν χροιὰν τοῦ κωμικοῦ, ὅταν ἀποβλέψῃ μόνον εἰς τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῶν πραγμάτων. Ἂν εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ ἐξακολούθησις τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς θὰ ἐδημιούργει ἀναποφεύκτως μέγαν κίνδυνον διὰ τὴν Ἑλλάδα ἕνεκα τῆς ἐπιμονῆς τῶν Κρητῶν ἀντιπροσώπων νὰ παρακαθήσουν εἰς αὐτήν, ποίαν προστασίαν θὰ παρεῖχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ Σύνταγμα; Προκειμένου λοιπὸν ν' ἀποκρουσθῇ ὁ τοιοῦτος κίνδυνος διὰ μιᾶς ἀντισυνταγματικῆς πράξεως δὲν ἐπεβάλλετο νὰ γίνῃ αὕτη; Ἂν δὲ πάλιν ἡ Κυβέρνησις ἐνήργησεν ἐντὸς τοῦ Συντάγματος, ποῖον τὸ ὄφελος, ἀφοῦ εἰς τὴν ἐνέργειάν της ταύτην δὲν προέβη παρὰ μόνον, διότι τὸ ἀπῄτουν τὰ πράγματα τόσον σκληρῶς; Συζήτησις περὶ θεσμῶν καὶ πάλιν τὴν στιγμήν, ὅπου μόνον ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει τὴν θέλησίν της! Ὡρισμένως θὰ ἦσαν πολὺ σοφώτεροι ἀπὸ ἡμᾶς οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι, ὅταν ἔλεγαν: Salus populi suprema lex esto.

ΤΡΙΦΙΛΟΣ